

А. П. Чехов: ТРИ СЕСТРЫ**ДЕЙСТВУЮЩИЕ ЛИЦА:**

ПРОЗОРОВ АНДРЕЙ СЕРГЕЕВИЧ.

НАТАЛЬЯ ИВАНОВНА, его невеста, потом жена.

ОЛЬГА, его сестра

МАША, его сестра

ИРИНА, его сестра

КУЛЬГИН ФЕДОР ИЛЬИЧ, учитель гимназии, муж Маши.

ВЕРШИНИН АЛЕКСАНДР ИГНАТЬЕВИЧ, подполковник, батарейный командир.

ТУЗЕНБАХ НИКОЛАЙ ЛЬВОВИЧ, барон, поручик.

СОЛЕНЬИЙ ВАСИЛИЙ ВАСИЛЬЕВИЧ, штабс-капитан.

ЧЕБУТЫКИН ИВАН РОМАНОВИЧ, военный доктор.

ФЕДОТИК АЛЕКСЕЙ ПЕТРОВИЧ, подпоручик.

РОДЭ ВЛАДИМИР КАРПОВИЧ, подпоручик.

ФЕРАПОНТ, сторож из земской управы, старик.

АНФИСА, нянька, старуха 80 лет.

Действие происходит в губернском городе.

ДЕЙСТВИЕ ПЕРВОЕ

В доме Прозоровых. Гостинная с колоннами, за которыми виден большой зал. Полдень; на дворе солнечно, весело. В зале накрывают стол для завтрака. Ольга в синем форменном учительницы женской гимназии, все время поправляет ученические тетрадки,

А. П. Чехов: ТРИ СЕСТРЕ

Превод: Кирил Тарановски

ЛИЦА:

ПРОЗОРОВ, АНДРЕЈ СЕРГЕЈЕВИЧ

НАТАЛИЈА ИВАНОВНА, његова вереница, доцније жена

ОЛГА, његова сестра

МАША, његова сестра

ИРИНА, његова сестра

КУЛИГИН, ФЈОДОР ИЛИЧ, професор, Машин муж

ВЕРШИНИН, АЛЕКСАНДАР ИГЊАТИЈЕВИЧ, потпуковник, командир батерије

ТУЗЕНБАХ, НИКОЛАЈ ЛАВОВИЧ, барон, поручник

СОЉОНИ, ВАСИЛИЈЕ ВАСИЉЕВИЧ, капетан

ЧЕБУТИКИН, ИВАН РОМАНОВИЧ, војни лекар

ФЕДОТИК, АЛЕКСЕЈ ПЕТРОВИЧ, потпоручник

РОДЕ, ВЛАДИМИР КАРЛОВИЧ, потпоручник

ФЕРАПОНТ, служитељ земске управе, старац

АНФИСА, дадиља, старица од осамдесет година

Радња се догађа у једном губернском граду.

ПРВИ ЧИН

У кући Прозорових. Салон са стубовима, иза којих се види велика сала. Подне; напољу је сунчано, весело. У сали се поставља сто за доручак. Олга у плавој униформи наставнице женске гимназије цело време исправља ђачке свеске стојећи и шетајући. Маша у

стоя и на ходу; Маша в черном платье, со шляжкой на коленях сидит и читает книжку, Ирина в белом платье стоит задумавшись.

ОЛЬГА: Отец умер ровно год назад, как раз в этот день, пятого мая, в твои именины, Ирина. Было очень холодно, тогда шел снег. Мне казалось, я не переживу, ты лежала в обмороке, как мертвая. Но вот прошел год, и мы вспоминаем об этом легко, ты уже в белом платье, лицо твое сияет. (Часы бьют двенадцать.) И тогда также били часы.

Пауза.

Помню, когда отца несли, то играла музыка, на кладбище стреляли. Он был генерал, командовал бригадой, между тем народу шло мало. Впрочем, был дождь тогда. Сильный дождь и снег.

ИРИНА: Зачем вспоминать!

За колоннами, в зале около стола показываются барон Тузенбах, Чебутыкин и Соленьий.

ОЛЬГА: Сегодня тепло, можно окна держать настежь, а березы еще не распускались. Отец получил бригаду и выехал с нами из Москвы одиннадцать лет назад, и, я отлично помню, в начале мая, вот в эту пору в Москве уже все в цвету, тепло, все залито солнцем. Одиннадцать лет прошло, а я помню там все, как будто выехали вчера. Боже мой! Сегодня утром проснулась, увидела массу света, увидела весну, и радость заволновалась в моей душе, захотелось на родину страстно.

ЧЕБУТЫКИН: Черта с два!

ТУЗЕНБАХ: Конечно, вздор.

МАША: (задумавшись над книжкой, тихо насвистывает песню.)

ОЛЬГА: Не свисти, Маша. Как это ты можешь!

Пауза.

црној хаљини, са шеширом на коленима, седи и чита књигу; Ирина у белој хаљини стоји замишљена.

ОЛЬГА: Отац је умро тачно пре годину дана, баш на овај дан, петог маја, на твој имендан, Ирина. Било је врло хладно, падао је снег. Чинило ми се да нећу преживети, ти си лежала онесвесана, као мртва. Али ето – прошла је година дана и ми се тога, мирно сећамо, ти си већ у белој хаљини, лице ти се сија. (Часовник избија дванаест.) И онда је овако избијао сат.

Пауза.

Сећам се, кад су оца износили, свирала је музика, на гробљу су пуцали. Он је био генерал, командовао бригадом, па ипак је било мало света. Уосталом, падала је киша. Јака киша и снег.

ИРИНА: Чему подсећати на то!

Иза стубова, у сали, поред стола – појављују се барон Тузенбах, Чебутыкин и Солони.

ОЛЬГА: Данас је топло, можемо прозоре држати широм отворене, а бреже још нису листале. Отац је добио бригаду и отпутовао с нама из Москве пре једанаест година, ја се одлично сећам, почетком маја; у ово доба у Москви је већ све расцветано, топло, све је обасјано сунцем. Прошло је једанаест година, а ја се свега сећам, као да смо јуче отпутовали. Боже мој! Јутрос сам се пробудила, видела ову блештаву светлост, видела пролеће и радост се заталасала у мојој души, страшно сам пожелела да се вратим у завичај.

ЧЕБУТЫКИН: Ако вам не треба!

ТУЗЕНБАХ: Наравно, глупости.

МАША (седи замишљена над књигом, тихо звиждуће песму.)

ОЛЬГА: Немој да звиждиш, Маша. Како можеш!

Пауза.

Оттого, что я каждый день в гимназии и потом даю уроки до вечера, у меня постоянно болит голова и такие мысли, точно я уже состарилась. И в самом деле, за эти четыре года, пока служу в гимназии, я чувствую, как из меня выходят каждый день по каплям и силы, и молодость. И только растет и крепнет одна мечта...

ИРИНА: Уехать в Москву. Продать дом, покончить все здесь и – в Москву...

ОЛЬГА: Да! Скорее в Москву.

Чебутыкин и Тузенбах смеются.

ИРИНА: Брат, вероятно, будет профессором, он все равно не станет жить здесь. Только вот оставка за бедной Машей.

ОЛЬГА: Маша будет приезжать в Москву на все лето, каждый год.

МАША: (тихо насвистывает песню.)

ИРИНА: Бог даст, все устроится. (Глядя в окно.) Хорошая погода сегодня. Я не знаю, отчего у меня на душе так светло! Сегодня утром вспомнила, что я именинница, и вдруг почувствовала радость, и вспомнила детство, когда еще была жива мама. И какие чудные мысли волновали меня, какие мысли!

ОЛЬГА: Сегодня ты вся сияешь, кажешься необыкновенно красивой. И Маша тоже красива. Андрей был бы хорош, только он располнел очень, это к нему не идет. А я постарела, похудела сильно, оттого, должно быть, что сержусь в гимназии на девочек. Вот сегодня я свободна, я дома, и у меня не болит голова, я чувствую себя моложе, чем вчера. Мне двадцать восемь лет, только... Все хорошо, все от бога, но мне кажется, если бы я вышла замуж и целый день сидела дома, то это было бы лучше.

Пауза.

Я бы любила мужа.

ТУЗЕНБАХ (Соленому): Такой вы вздор гово-

Зато што сам сваки дан у школи, а затим дајем часове све до увече, стално ме боли глава и такве ми мисли падају на памет као да сам већ остарела. И заиста, за ове четири године како радим у гимназији, осећам како се из мене сваког дана цеде кап по кап и снага и младост. И само расте и јача један сан...

ИРИНА: Да одемо у Москву. Да продамо кућу, да ликвидирамо овде све и у Москву...

ОЛГА: Да! Што пре у Москву.

Чебутыкин и Тузенбах смеју се.

ИРИНА: Брат ће, вероватно, постати професор универзитета, он и онако неће живети овде. Само ето ствар запиње због сироте Маше.

ОЛГА: Маша ће долазити у Москву на цело лето, сваке године.

МАША (тихо звиждуће песму)

ИРИНА: Даће бог, све ће се удесити. (Гледа кроз прозор.) Лепо је време данас. Не знам зашто ми је на души тако светло! Јутрос сам се сетила да ми је имендан и одједном сам осетила радост, сетила сам се детињства, кад је мама још била жива. И какве су ме дивне мисли узбудиле, какве мисли!

ОЛГА: Ти се данас сва сијаш, изгледаш необично лепа. И Маша је лепа. И Андреј би лепо изгледао, само се јако угојио, то му не стоји добро. А ја сам остарела, страшно смршала зацело зато што се у школи љутим на девојчице. Ето, данас сам слободна, код куће сам и глава ме не боли, осећам се млађа него јуче. Мени је тек двадесет осам година... Све је добро, све је од бога, али, чини ми се, кад бих се удала и по цео дан седела код куће, било би још боље.

Пауза.

Ја бих волела мужа.

ТУЗЕНБАХ (Сољонију): Баш говорите којешта, досадило ми је да вас слушам. (Улази у салон)

рите, надоело вас слушать. (Входя в гостиную.) Забыл сказать. Сегодня у вас с визитом будет наш новый батарейный командир Вершинин. (Садится у пианино.)

ОЛЬГА: Ну, что ж! Очень рада.

ИРИНА: Он старый?

ТУЗЕНБАХ: Нет. Ничего. Самое большее, лет сорок, сорок пять. (Тихо наигрывает.) По-видимому, славный малый. Неглуп, это – несомненно. Только говорит много.

ИРИНА: Интересный человек?

ТУЗЕНБАХ: Да, ничего себе, только жена, теща и две девочки. Притом женат во второй раз. Он делает визиты и везде говорит, что у него жена и две девочки. И здесь скажет. Жена какая-то полоумная, с длинной девической косой, говорит одни высокопарные вещи, философствует и часто покушается на самоубийство, очевидно, чтобы насолить мужу. Я бы давно ушел от такой, но он терпит и только жалуется.

СОЛЕНЬИЙ (входя из залы в гостиную с Чебутыкиным). Одной рукой я поднимаю только полтора пуда, а двумя пять, даже шесть пудов. Из этого я заключаю, что два человека сильнее одного не вдвое, а втрое, даже больше...

ЧЕБУТЫКИН (читает на ходу газету): При выпадении волос... два золотника нафталина на полбутылки спирта... растворить и употреблять ежедневно... (Записывает в книжку.) Запишем-с! (Соленому.) Так вот, я говорю вам, пробочка втыкается в бутылочку, и сквозь нее проходит стеклянная трубочка... Потом вы берете щепоточку самых простых, обыкновеннейших квасцов...

ИРИНА: Иван Романыч, милый Иван Романыч!

ЧЕБУТЫКИН: Что, девочка моя, радость моя?

ИРИНА: Скажите мне, отчего я сегодня так

Забравши сам да вам кажем. Данас ће вам доћи у посету наш нови командир батерије, Вершинин. (Седа за пијанино.)

ОЛГА: Лепо! Врло ми је мило.

ИРИНА: Је ли стар?

ТУЗЕНБАХ: Не, није још. Највише му може бити четрдесет до четрдесет пет година. (тихо свира) Изгледа – згодан човек. Глуп није, то је ван сваке сумње. Само много говори.

ИРИНА: Интересантан човек?

ТУЗЕНБАХ: Јесте, прилично, само има жену, ташту и две девојчице. Уз то ожењен је по други пут. Прави посете и свуда говори да има жену и две девојчице. И код вас ће то рећи. Жена му је некако сулуда, има дугачку плетеницу као девојка, говори само некакве високопарне ствари, филозофира и често покушава да изврши самоубиство, очигледно за инат мужу. Ја бих одавно побегао од такве жене, али он трпи и само се жали.

СОЉОНИ (улазећи из сале у салон с Чебутикином) Једном руком дижем само пуд и по, а двома пет, чак и шест пудова. Из тога закључујем да су два човека јача од једног не двоструко, него трооструко, чак и више...

ЧЕБУТИКИН (чита новине): Против опадања косе... два золотника нафталина и пола флаше шпиритуса... растопити и употребљавати сваки дан... (Бележи у нотес) Да забележимо! (Сољонију) Дакле, велим вам, флашица се зачепи, а кроз чеп се провуче стаклена цевчица... Затим узмете мало најпростије, обичне стипсе...

ИРИНА: Иване Романовичу, драги Иване Романовичу!

ЧЕБУТИКИН: Шта је, девојчице моја, радости моја?

ИРИНА: Реците ми зашто сам данас тако сре-

счастлива? Точно я на парусах, надо мной широкое голубое небо и носятся большие белые птицы. Отчего это? Отчего?

ЧЕБУТЫКИН (целуя ей обе руки, нежно): Птица моя белая...

ИРИНА: Когда я сегодня проснулась, встала и умылась, то мне вдруг стало казаться, что для меня все ясно на этом свете, и я знаю, как надо жить. Милый Иван Романыч, я знаю все. Человек должен трудиться, работать в поте лица, кто бы он ни был, и в этом одном заключается смысл и цель его жизни, его счастье, его восторги. Как хорошо быть рабочим, который встает чуть свет и бьет на улице камни, или пастухом, или учителем, который учит детей, или машинистом на железной дороге... Боже мой, не то что человеком, лучше быть волком, лучше быть простою лошадью, только бы работать, чем молодой женщиной, которая встает в двенадцать часов дня, потом пьет в постели кофе, потом два часа одевается... о, как это ужасно! В жаркую погоду так иногда хочется пить, как мне захотелось работать. И если я не буду рано вставать и трудиться, то откажите мне в вашей дружбе, Иван Романыч.

ЧЕБУТЫКИН (нежно). Откажу, откажу...

ОЛЬГА: Отец приучил нас вставать в семь часов. Теперь Ирина просыпается в семь и по крайней мере до девяти лежит и о чем-то думает. А лицо серьезное! (Смеется.)

ИРИНА: Ты привыкла видеть меня девочкой и тебе странно, когда у меня серьезное лицо. Мне двадцать лет!

ТУЗЕНБАХ: Госка по труде, о боже мой, как она мне понятна! Я не работал ни разу в жизни. Родился я в Петербурге, холодном и праздном, в семье, которая никогда не знала труда и никаких забот. Помню, когда я приезжал домой из корпуса, то лакей стаскивал с меня сапоги, я капризничал в это время, а моя мать смотрела на меня с благоговением и удивлялась, когда дру-

жна? Као да једрим, а нада мною се пружа широко плаво небо и лете велике беле птице. Откуд то? Откуд?

ЧЕБУТИКИН (љубећи јој обе руке, нежно): Птичице моја бела...

ИРИНА: Кад сам се јутрос пробудила, устала и умила се, одједном ми се учинило да ми је све јасно на овом свету и да ја знам како треба живети. Драги Иване Романовичу, ја знам све. Човек треба да ради, да ради у зноју лица свога, па био он не знам шта, само се у томе састоји смисао и циљ његова живота, његова срећа, његово одушевљење. Како је лепо бити радник који устаје чим сване и туца на улици камен, или бити пастир, или учитељ који учи децу или шиновођа на железници... Боже мој, ма не само бити човек, боље је бити во, боље је бити обичан коњ, само нека се ради, много боље него бити млада жена која устаје у подне, затим пије у кревету кафу, затим се једно два сата облачи... О, како је то страшно! Кад је врућина, човек понекад тако ожедни као што се мени прохтело да радим. И ако ја не будем рано устајала и радила, откажите ми своје пријатељство, Иване Романовичу.

ЧЕБУТИКИН (нежно): Отказаћу, отказаћу...

ОЛГА: Отац нас је научио да устајемо у седам сати. Сада се Ирина буди у седам и бар до девет лежи и нешто размишља. А лице јој озбиљно! (Смеје се)

ИРИНА: Ти си навикла да ме гледаш као девојчицу и теби је чудно кад ми је озбиљно лице. Мени је двадесет година!

ТУЗЕНБАХ: Чежња за радом, о боже мој, како ми је она позната! Ја нисам радио никад у животу. Родио сам се у Петрограду, хладном и беспосленом, у породици која никад није знала за рад ни за ма какве бриге. Сећам се, кад бих долазио кући из војне школе, лакеј би ми изувао чизме, ја бих га се сећао за то време, а мати би

гие на меня смотрели иначе. Меня оберегали от труда. Только едва ли удалось оберечь, едва ли! Пришло время, надвигается на всех нас громада, готовится здоровая, сильная буря, которая идет, уже близка и скоро сдует с нашего общества лень, равнодушие, предубеждение к труду, гнилую скуку. Я буду работать, а через какие-нибудь, 25-30 лет работать будет уже каждый человек. Каждый!

ЧЕБУТЫКИН: Я не буду работать.

ТУЗЕНБАХ: Вы не в счет.

СОЛЕНЬИЙ: Через двадцать пять лет вас уже не будет на свете, слава богу. Года через два-три вы умрете от кондрашки, или я вспылю и всажу вам пулю в лоб, ангел мой. (Вынимает из кармана флакон с духами и опрыскивает себе грудь, руки.)

ЧЕБУТЫКИН (смеется): А я в самом деле никогда ничего не делал. Как вышел из университета, так не ударил пальцем о палец, даже ни одной книжки не прочел, а читал только одни газеты... (Вынимает из кармана другую газету.) Вот... Знаю по газетам, что был, положим, Добролюбов, а что он там писал – не знаю... Бог его знает...

Слышно, как стучат в пол из нижнего этажа.

Вот... Зовут меня вниз, кто-то ко мне пришел. Сейчас приду... погодите... (Торопливо уходит, расчесывая бороду.)

ИРИНА: Это он что-то выдумал.

ТУЗЕНБАХ: Да. Ушел с торжественной физиономией, очевидно, принесет вам сейчас подарок.

ИРИНА: Как это неприятно!

ОЛЬГА: Да, это ужасно. Он всегда делает глупости.

МАША: У лукоморья дуб зеленый, золотая цепь

ме глядела са страхопоштовањем и чудила би се кад би ме други друкчије глядали. Мене су чували од рада. Само тешко да су успели да ме сачувају, тешко! Дошло је време, примиче нам се нешто огромно, спрема се здрава, јака бура, она долази, већ је близу и ускоро ће одувати с нашег друштва лењост, равнодушност, предубеђење против рада, болесну досаду. Ја ћу радити, а за којих двадесет пет до тридесет година радиће већ сваки човек. Сваки!

ЧЕБУТЫКИН: Ја нећу радити.

ТУЗЕНБАХ: Ви сте изузетак.

СОЉОНИ: За двадесет пет година вас више неће бити на свету, хвала богу. Кроз две три године удариће вас капља и ви ћете опружити папке или ћу ја планути и сјурити вам куршум у главу, анђеле мој. (Вади из цепа флашицу парфема и прска се по грудима и рукама.)

ЧЕБУТЫКИН (смеје се): А ја збиља никад ништа нисам радио. Откако сам свршио универзитет, прстом нисам макао, чак нисам прочитао ниједну књигу, читао сам само новине... (Вади из цепа друге новине.) Ето... Знам из новина да је постојао, рецимо, Доброљубов, а шта је све писао – не знам... Бог би га знао...

Чује се како неко на доњем спрату удара у таваницу.

Ето... Зову ме доле, неко ми је дошао. Одмах ћу се вратити... Причекајте... (Журно излази рашчешљавајући браду.)

ИРИНА: Он је нешто измислио.

ТУЗЕНБАХ: Сигурно. Отишао је са свечаним изгледом лица, донеће вам неки поклон.

ИРИНА: Ала је то неугодно!

ОЛЬГА: Да, то је страшно. Он увек чини глупости.

МАША: „На игалу зелен хрост, а на хросту

на дубе том... Златая цепь на дубе том...

Встает и напеваает тихо.

ОЛЬГА: Ты сегодня невеселая, Маша.

МАША (напевая, надевает шляпу)

ОЛЬГА: Куда ты?

МАША: Домой.

ИРИНА: Странно...

ТУЗЕНБАХ: Уходить с именин!

МАША: Все равно... Приду вечером. Прощай, моя хорошая... (Целует Ирину.) Желаю тебе еще раз, будь здорова, будь счастлива. В прежнее время, когда был жив отец, к нам на именины приходило всякий раз по тридцать – сорок офицеров, было шумно, а сегодня только полтора человека и тихо, как в пустыне... Я уйду... Сегодня я в мерлехлюндии, невесело мне, и ты не слушай меня. (Смеется сквозь слезы.) После поговорим, а пока прощай, моя милая, пойду куда-нибудь.

ИРИНА (недовольная). Ну, какая ты...

ОЛЬГА (со слезами). Я понимаю тебя, Маша.

СОЛЕНЬИЙ: Если философствует мужчина, то это будет философистика или там софистика; если же философствует женщина или два женщины, то уж это будет – потяни меня за палец.

МАША. Что вы хотите этим сказать, ужасно страшный человек?

СОЛЕНЬИЙ: Ничего. Он ахнуть не успел, как на него медведь насел.

Пауза.

МАША (Ольге, сердито): Не реви!

Входят Анфиса и Ферапонт с тортом.

АНФИСА: Сюда, бабушка мой. Входи, ноги у

златан ланац... А на храсту златан ланац... ”

Устаје и тихо певуши.

ОЛГА: Ти данас ниси расположена, Маша.

МАША (певушећи, ставља шешир на главу)

ОЛГА: Куда ћеш?

МАША: Кући.

ИРИНА: Чудновато...

ТУЗЕНБАХ: Отићи с имендана!

МАША: Свеједно... Доћи ћу довече. Збогом, мила моја... (Љуби Ирину) Желим ти још један-пут: буди здрава, буди срећна. Некад, док је још отац био жив, нама је о именданима долазило сваки пут по тридесет-четрдесет официра, било је бучно, а данас само човек и по и тихо је као у пустињи... Идем ја... Данас сам нерасположена, нешто сам тужна и ти немој да ме слушаш. (Смејући се кроз сузе.) Доцније ћемо разговарати, а сад збогом, мила моја, идем куд било.

ИРИНА (незадовољна): Е баш си ти...

ОЛГА (кроз сузе): Ја те разумем, Маша.

СОЉОНИ: Ако филозофира мушкарац, то ће бити филозофистика или нека софистика; ако пак филозофира жена или две жене, то ће бити – повуци ме за прст.

МАША: Шта хоћете тиме да кажете, страховито страшни човече?

СОЉОНИ: Ништа. „Јадник не стиже да писне, а медвед га већ притисне.”

Пауза.

МАША (Олги, љутито): Немој да слиниш!

Улазе Анфиса и Ферапонт с тортом.

АНФИСА: Овамо, пријатељу. Уђи, чисте су ти

тебя чистые. (Ирине.) Из земской управы, от Протопопова, Михаила Ивановича... Пирог.

ИРИНА: Спасибо. Поблагодари. (Принимает торг.)

ФЕРАПОНТ: Чего?

ИРИНА (громче): Поблагодари!

ОЛЬГА: Нянечка, дай ему пирога. Ферাপонт, иди, там тебе пирога дадут.

ФЕРАПОНТ: Чего?

АНФИСА: Пойдем, батюшка Ферাপонт Спиридоныч. Пойдем... (Уходит с Ферапонтом.)

МАША: Не люблю я Протопопова, этого Михаила Потапыча, или Ивановича. Его не следует приглашать.

ИРИНА: Я не приглашала.

МАША: И прекрасно.

Входит Чебутыкин, за ним солдат с серебряным самоваром; гул изумления и недовольства.

ОЛЬГА (закрывает лицо руками): Самовар! Это ужасно! (Уходит в залу к столу.)

ИРИНА: Голубчик Иван Романыч, что вы делаете!

ТУЗЕНБАХ (смеется): Я говорил вам.

МАША: Иван Романыч, у вас просто стыда нет!

ЧЕБУТЫКИН: Милые мои, хорошие мои, вы у меня единственные, вы для меня самое дорогое, что только есть на свете. Мне скоро шестьдесят, я старик, одинокий, ничтожный старик... Ничего во мне нет хорошего, кроме этой любви к вам, и если бы не вы, то я бы давно уже не жил на свете... (Ирине.) Милая, деточка моя, я знаю вас со дня вашего рождения... носил на руках... я любил покойницу маму...

ноге. (Ирини) Из земске управе, од Протопопова, Михаила Ивановича... Пита.

ИРИНА: Хвала. Захвали му се. (Узима торту.)

ФЕРАПОНТ: Шта ?

ИРИНА (гласније): Захвали му се.

ОЛЬГА: Дадо, дај му пите. Ферапонте, пођи, добићеш тамо пите.

ФЕРАПОНТ: Шта?

АНФИСА: Хајдемо, пријатељу, Ферапонте Спиридоновичу. Хајдемо... (Одлази с Ферапонтом.)

МАША: Не волим ја Протопопова, тог Михаила Потаповича или Ивановича. Њега не треба позивати.

ИРИНА: Ја га нисам ни позвала.

МАША: И добро си учинила.

Улази Чебутикин, за њим један војник са сребрним самоваром; настаје граја од изненађења и незадовољства.

ОЛЬГА (покрива лице рукама): Самовар! То је страшно! (Одлази у салу, за сто.)

ИРИНА: Драги Иване Романовичу, шта ви то радите!

ТУЗЕНБАХ (смеје се): Ја сам вам рекао.

МАША: Иване Романовичу, ви просто немате стида!

ЧЕБУТИКИН: Миле моје, добре моје, само вас имам, ви сте ми најдраже што постоји на свету. Мени ће скоро шездесет, ја сам старац, усамљен, бедан старац... У мени нема ничег лепог осим ове љубави према вама и да није вас, ја већ одавно не бих живео на свету... (Ирини) Мила моја, дете моје, ја вас познајем од дана кад сте се родили... носио сам вас на рукама... волео сам вашу покојну маму...

ИРИНА: Но зачем такие дорогие подарки!

ЧЕБУТЫКИН (сквозь слезы, сердито): Дорогие подарки... Ну вас совсем! (Денщику.) Неси самовар туда... (Дразнит.) Дорогие подарки... Денщик уносит самовар в залу.

АНФИСА (проходя через гостиную): Милые, полковник незнакомый! Уж пальто снял, деточки, сюда идет. Аринушка, ты же будь ласковая, нежливенькая... (Уходя.) И завтрак уже давно пора... Господи...

ТУЗЕНБАХ: Вершинин, должно быть.

Входит Вершинин.

ТУЗЕНБАХ: Подполковник Вершинин!

ВЕРШИНИН (Маше и Ирине): Честь имею представиться: Вершинин. Очень, очень рад, что, наконец, я у вас. Какие вы стали! Ай! ай!

ИРИНА: Садитесь, пожалуйста. Нам очень приятно.

ВЕРШИНИН (весело): Как я рад, как я рад! Но ведь вас три сестры. Я помню – три девочки. Лиц уж не помню, но что у вашего отца, полковника Прозорова, были три маленьких девочки, я отлично помню и видел собственными глазами. Как идет время! Ой, ой, как идет время!

ТУЗЕНБАХ: Александр Игнатьевич из Москвы.

ИРИНА: Из Москвы? Вы из Москвы?

ВЕРШИНИН.: Да, оттуда. Ваш покойный отец был там батарейным командиром, а я в той же бригаде офицером. (Маше.) Вот ваше лицо немножко помню, кажется.

МАША: А я вас – нет!

ИРИНА: Оля! Оля! (Кричит в залу.) Оля, иди же!

Ольга входит из залы в гостиную.

ИРИНА: Али зашто овакви скупочени поклони!

ЧЕБУТИКИН (кроз сузе, љутито): Скупочени поклони... Идите с милим богом! (Посилном) Носи самовар онамо... (Подражава Ирину.) Скупочени поклони... Посилни носи самовар у салу.

АНФИСА (пролази кроз салон): Миле моје, један непознати пуковник. Већ је скинуо шињел, децо моја, долази овамо. Ирина, буди љубазна према њему, учтива... (Излазећи) Време је већ да се до ручкује... Господе...

ТУЗЕНБАХ: Сигурно Вершинин.

Улази Вершинин.

ТУЗЕНБАХ: Потпуковник Вершинин!

ВЕРШИНИН (Маши и Ирине): Част ми је да се представим: Вершинин. Мило ми је, врло ми је мило што сам, најзад, код вас. Какве сте сада! Ју! ју!

ИРИНА: Изволте сести! Нама је врло мило.

ВЕРШИНИН (весело): Како се радујем, како се радујем! Али вас има три сестре. Сећам се три девојчице. Лица се више не сећам, али да је ваш отац, пуковник Прозоров, имао три мале девојчице, тога се врло добро сећам, видео сам својим очима. Како пролази време! Ех, ех, како пролази време!

ТУЗЕНБАХ: Александар Игњатијевич је дошао из Москве.

ИРИНА: Из Москве? Ви сте дошли из Москве?

ВЕРШИНИН: Да, оданде. Ваш покојни отац био је тамо командир батерије, а ја сам био офицер у истој бригади. (Маши) А вашег лица се нешто мало сећам, чини ми се.

МАША: А ја се вас не сећам.

ИРИНА: Оља! Оља! (Виче у салу) Оља, дођи овамо!

ИРИНА: Подполковник Вершинин, оказывае-
тся, из Москвы.

ВЕРШИННИН: Вы, стало быть, Ольга Сергеевна,
старшая... А вы Мария... А вы Ирина – млад-
шая...

ОЛЬГА: Вы из Москвы?

ВЕРШИННИН: Да. Учился в Москве и начал слу-
жбу в Москве, долго служил там, наконец полу-
чил здесь батарею – перешел сюда, как видите.
Я вас не помню собственно, помню только, что
вас было три сестры. Ваш отец сохранился у ме-
ня в памяти, вот закрою глаза и вижу, как живо-
го. Я у вас бывал в Москве...

ОЛЬГА: Мне казалось, я всех помню, и вдруг...

ВЕРШИННИН: Меня зовут Александром Игна-
тьевичем...

ИРИНА: Александр Игнатьевич, вы из Моск-
вы... Вот неожиданность!

ОЛЬГА: Ведь мы туда переежаем.

ИРИНА: Думаем, к осени уже будем там. Наш
родной город, мы родились там... На Старой
Басманной улице...

Обе смеются от радости.

МАША: Неожиданно земляка увидели. (Живо.)
Теперь вспомнила! Помнишь, Оля, у нас гово-
рили: "*влюбленный майор*." Вы были тогда по-
ручиком и в кого-то влюблены, и вас все дра-
знили почему-то майором...

ВЕРШИННИН (смеется): Вот, вот... Влюбленный
майор, это так...

МАША: У вас были тогда только усы... О, как
вы постарели! (Сквозь слезы.) Как вы постаре-
ли!

Оля улази из сале у салон.

ИРИНА: Знаш, потпуковник Вершинин је до-
шао из Москве.

ВЕРШИННИН: Ви сте, дакле, Олга Сергејевна,
најстарија... А ви сте Марија... А ви Ирина, нај-
млађа...

ОЛГА: Ви сте из Москве?

ВЕРШИННИН: Да. Школовао сам се у Москви и
ступио у службу у Москви, дуго сам тамо слу-
жио, најзад сам овде добио батерију – и прешао
овамо, као што видите. Ја се вас заправо не се-
ћам, сећам се да сте биле три сестре. Ваш отац
ми је остао у сећању; кад затворим очи, видим
га као живог. А ја сам у Москви долазио у вашу
кућу...

ОЛГА: Мени се чинило да се сећам свију, а
ето...

ВЕРШИННИН: Ја се зовем Александар Игњати-
јевич...

ИРИНА: Александре Игњатијевичу, ви сте из
Москве... Ала је то изненађење!

ОЛГА: И ми се селимо у Москву.

ИРИНА: Намеравамо, на јесен бићемо већ тамо.
Наше родно место, тамо смо се родиле... У Ста-
рој басманској улици.

Обе се смеју од радости.

МАША: Изненада сретосмо земљака. (Живо)
Сад сам се сетила! Сећаш се, Оля, код нас се
говорило: „*заљубљени мајор*”. Ви сте онда били
поручник и били сте у неког заљубљени; сви су
вас дирали и звали, не знам зашто, мајором...

ВЕРШИННИН (смеје се): Тако је, тако је... Заљуб-
љени мајор, сасвим тачно...

МАША: Онда сте имали само бркове... О, како
сте остарели! (Кроз сузе) Како сте остарели!

ВЕРШИНИН: Да, когда меня звали влюбленным майором, я был еще молод, был влюблен. Теперь не то.

ОЛЬГА: Но у вас еще ни одного седого волоса. Вы постарели, но еще не стары.

ВЕРШИНИН: Однако уже сорок третий год. Вы давно из Москвы?

ИРИНА: Одиннадцать лет. Ну, что ты, Маша, плачешь, чудачка... (Сквозь слезы.) И я заплачу...

МАША: Я ничего. А на какой вы улице жили?

ВЕРШИНИН. На Старой Басманной.

ОЛЬГА: И мы там тоже...

ВЕРШИНИН: Одно время я жил на Немецкой улице. С Немецкой улицы я хаживал в Красные казармы. Там по пути угрюмый мост, под мостом вода шумит. Одинокому становится грустно на душе.

Пауза.

А здесь какая широкая, какая богатая река! Чудесная река!

ОЛЬГА: Да, но только холодно. Здесь холодно и комары...

ВЕРШИНИН: Что вы! Здесь такой здоровый, хороший, славянский климат. Лес, река... и здесь тоже березы. Милые, скромные березы, я люблю их больше всех деревьев. Хорошо здесь жить. Только странно, вокзал железной дороги в двадцати верстах... И никто не знает, почему это так.

СОЛЕНЬИЙ: А я знаю, почему это так. (Все глядят на него.) Потому что, если бы вокзал был близко, то не был бы далеко, а если он далеко, то, значит, не близко.

Неловкое молчание.

ВЕРШИНИН: Да, кад су ме звали заљубљеним мајором, био сам још млад, био сам заљубљен. Сад је друга ствар.

ОЛГА: Али ви још немате ниједне седе длаке. Ви сте остарели, али још нисте стари.

ВЕРШИНИН: Ипак сам већ у четрдесет и трећој години. Јесте ли већ одавно отишли из Москве?

ИРИНА: Пре једанаест година. Шта ти је, Маша, што плачеш, лудице... (Кроз сузе) И ја ћу заплакати...

МАША: Није ми ништа. А у којој сте улици становали?

ВЕРШИНИН: У Старој басманској.

ОЛГА: И ми смо тамо...

ВЕРШИНИН: Једно време сам живео у Немачкој улици. Из Немачке улице одлазио сам у Црвене касарне. Тамо успут има један мрачан мост, под мостом шушти вода. Усамљеног човека тамо увек обузима сет.

Пауза.

А каква је овде широка, каква богата река! Дивна река!

ОЛГА: Да, само је хладно. Овде је хладно и има комараца.

ВЕРШИНИН: Та шта кажете! Овде је тако здрава, лепа, словенска клима. Шума, реке... и овде има бреза. Миле, скромне брезе, ја их од свег дрвећа највише волим. Лепо је овде живети. Само је чудно што је железничка станица двадесет врста од вароши... И нико не зна зашто је то тако.

СОЉОНИ: А ја знам зашто је то тако. (Сви га гледају.) Ево зашто: да је станица близу, не би била далеко, а кад је далеко, значи да није близу.

Неугодно ћутање.

ТУЗЕНБАХ: Шутник, Василий Васильич.

ОЛЬГА: Теперь и я вспомнила вас. Помню.

ВЕРШИНИН: Я вашу матушку знал.

ЧЕБУТЬКИН: Хорошая была, царство ей небесное.

ИРИНА: Мама в Москве погребена.

ОЛЬГА: В Ново-Девичьем...

МАША: Представьте, я уж начинаю забывать ее лицо. Так и о нас не будут помнить. Забудут.

ВЕРШИНИН: Да. Забудут. Такова уж судьба наша, ничего не поделаешь. То, что кажется нам серьезным, значительным, очень важным, — придет время, — будет забыто или будет казаться неважным.

Пауза.

И интересно, мы теперь совсем не можем знать, что, собственно, будет считаться высоким, важным и что жалким, смешным. Разве открытие Коперника или, положим, Колумба не казалось в первое время ненужным, смешным, а какой-нибудь пустой вздор, написанный чудачком, не казался истиной? И может статься, что наша теперешняя жизнь, с которой мы так миримся, будет со временем казаться странной, неудобной, неумной, недостаточно чистой, быть может, даже грешной...

ТУЗЕНБАХ: Кто знает? А быть может, нашу жизнь назовут высокой и вспомнят о ней с уважением. Теперь нет пыток, нет казней, нашествий, но вместе с тем сколько страданий!

СОЛЕНЬИЙ (тонким голосом): Цып, цып, цып... Барона кашей не корми, а только дай ему пофилософствовать.

ТУЗЕНБАХ: Василий Васильич, прошу вас оставить меня в покое... (Садится на другое место.)

ТУЗЕНБАХ: Баш је шалјивчина Василије Васильевич.

ОЛЬГА: Сад сам се и ја сетила вас. Сећам се.

ВЕРШИНИН: Ја сам познавао вашу мајку.

ЧЕБУТИКИН: Добра је била, бог да јој душу прости.

ИРИНА: Мама је у Москви сахрањена.

ОЛЬГА: У Новодевојачком манастиру...

МАША: Замислите, ја већ почињем да заборавам њено лице. Тако се и нас неће сећати. Заборавиће нас.

ВЕРШИНИН: Да. Заборавиће. Тако нам је суђено, шта да се ради. Оно што нам се чини озбиљним, значајним, необично важним — временом ће бити заборављено или ће изгледати безначајним.

Пауза.

И занимљиво је то што сада никако не можемо знати шта ће се управо сматрати узвишеним, важним, а шта јадним и смешним. Зар није откриће Коперниково или, рецимо, Колумбово у прво време изгледало непотребно и смешно, а некаква обична будалаштина, коју је написао неки лудак, изгледала као истина? И може се десити да ће наш садашњи живот, с којим се ми миримо, временом изгледати чудноват, неугодан, глуп, недовољно чист, можда чак и грешан...

ТУЗЕНБАХ: Ко зна? А можда ће наш живот назвати узвишеним и спомињати га с поштовањем. Сад нема мучилишта, нема смртне казне, најезди, па ипак толико има патње!

СОЉОНИ (танким гласом): Пи, пи, пи! Барону не мораш дати да једе, само га пусти да филозофира.

ТУЗЕНБАХ: Василије Васильевичу, молим вас да ме оставите на миру. (Седа на друго место.) То

Это скучно, наконец.

СОЛЕНЬИЙ (тонким голосом: Цып, цып, цып...

ТУЗЕНБАХ (Вершинину): Страдания, которые наблюдаются теперь, – их так много! – говорят все-таки об известном нравственном подъеме, которого уже достигло общество...

ВЕРШИНИН: Да, да, конечно.

ЧЕБУТЫКИН: Вы только что сказали, барон, нашу жизнь назовут высокой; но люди все же низенькие... (Встает.) Смотрите, какой я низенький. Это для моего утешения надо говорить, что жизнь моя высокая, понятная вещь.

За сценой игра на скрипке.

МАША: Это Андрей играет, наш брат.

ИРИНА: Он у нас ученый. Должно быть, будет профессором. Папа был военным, а его сын избрал ученую карьеру.

МАША: По желанию папы.

ОЛЬГА: Мы сегодня его задразнили. Он, кажется, влюблен немножко.

ИРИНА: В одну здешнюю барышню. Сегодня она будет у нас, по всей вероятности.

МАША: Ах, как она одевается! Не то чтобы некрасиво, не модно, а просто жалко. Какая-то странная, яркая, желтоватая юбка с этакой пошленькой бахромой и красная кофточка. И щеки такие вымытые, вымытые! Андрей не влюблен – я не допускаю, все-таки у него вкус есть, а просто он так, дразнит нас, дурачится. Я вчера слышала, она выходит за Протопопова, председателя здешней управы. И прекрасно... (В боковую дверь.) Андрей, поди сюда! Милый, на минутку!

Входит Андрей.

ОЛЬГА: Это мой брат, Андрей Сергеич.

је већ, најзад, досадно.

СОЉОНИ (танким гласом): Пи, пи, пи...

ТУЗЕНБАХ (Вершинину): Патње које се сада могу видети – а тако их је много! – сведоче ипак о извесној моралној висини коју је друштво већ постигло...

ВЕРШИНИН: Да, да, наравно.

ЧЕБУТИКИН: Ви сте малочас рекли, бароне, да ће наш живот назвати узвишеним; али људи су ипак ниски... (Устаје) Погледајте како сам ја низак. То се ради моје утехе мора говорити да је мој живот узвишен, појмљива ствар.

Иза позорнице неко свира на виолини.

МАША: То Андреј свира, наш брат.

ИРИНА: Он нам је научник. Сигурно ће постати професор универзиета. Тата је био официр, а његов син је изабрао себи научну каријеру.

МАША: По татиној жељи.

ОЛЬГА: Ми смо му данас појеле душу. Он је, изгледа, мало заљубљен.

ИРИНА: У једну овдашњу госпођицу. Данас ће она доћи к нама по свој прилици.

МАША: Ах, како се она облачи! Не само ружно, немодерно, него просто бедно. Некаква чудна, дречећа, жута сукња с неким неукусним ресама и црвена блузица. А образи тако брижљиво опрани! Андреј није заљубљен – ја то не могу претпоставити, ипак он има укуса, него само онако, дражи нас, тера шегу. Синоћ сам чула да се она удаје за Протопопова, председника овдашње земске управе. То би било добро... (На врата са стране.) Андреју, ходи овамо! Драги мој, само за часак!

Улази Андреј.

ОЛЬГА: То је мој брат, Андреј Сергејевич.

ВЕРШИННИН: Вершинин.

АНДРЕЙ: Прозоров. (Утирает вспотевшее лицо.)
Вы к нам батарейным командиром?

ОЛЬГА: Можешь представить, Александр Игнатьич из Москвы.

АНДРЕЙ: Да? Ну, поздравляю, теперь мои сестрицы не дадут вам покою.

ВЕРШИННИН: Я уже успел надоесть вашим сестрам.

ИРИНА: Посмотрите, какую рамочку для портрета подарил мне сегодня Андрей! (Показывает рамочку.) Это он сам сделал.

ВЕРШИННИН (глядя на рамочку и не зная, что сказать): Да... вещь...

ИРИНА: И вот ту рамочку, что над пианино, он тоже сделал.

Андрей машет рукой и отходит.

ОЛЬГА: Он у нас и ученый, и на скрипке играет, и выпиливает разные штучки, одним словом, мастер на все руки. Андрей, не уходи! У него манера – всегда уходить. Поди сюда!

Маша и Ирина берут его под руки и со смехом ведут назад.

Маша. Иди, иди!

Андрей. Оставьте, пожалуйста.

МАША: Какой смешной! Александра Игнатьевича называли когда-то влюбленным майором, и он нисколько не сердился.

ВЕРШИННИН: Нисколько!

МАША: А я хочу тебя назвать: влюбленный скрипач!

ИРИНА: Или влюбленный профессор!..

ОЛЬГА: Он влюблен! Андрюша влюблен!

ВЕРШИННИН: Вершинин.

АНДРЕЙ: Прозоров. (Брише озножено лицо.) Дошли сте код нас за командира батерије?

ОЛЬГА: Замисли, Александар Игњатијевич долази из Москве.

АНДРЕЙ: Је л' те? Е па честитам, сад вам моје сестрице неће дати мира.

ВЕРШИННИН: Ја сам већ стигао да досадим вашим сестрама.

ИРИНА: Погледајте какав ми је рам за фотографију поклонио данас Андреј! (Показује рам) То је он сам направио.

ВЕРШИННИН (посматра рам и не зна шта би рекао): Да... лепа ствар...

ИРИНА: И онај рам, тамо над пијанином, он је направио.

Андреј одмахне руком и пође.

ОЛЬГА: Он нам је научник, и свира на виолини и израђује од дрвета разне стварчице, једном речју, мајстор за све. Андреју, немој да идеш. То је његов манир, увек одлази. Ходи овамо!

Маша и Ирина узимају га под руку, и смејући се, воде натраг.

МАША: Дођи, дођи!

АНДРЕЈ: Оставьте ме, молим вас.

МАША: Баш је смешан! Александра Игњатијевича звали су у своје време заљубљеним мајором, а он се нимало није љутио.

ВЕРШИННИН: Нимало!

МАША: А ја хоћу да те зовем: заљубљени виолиниста!

ИРИНА: Или заљубљени професор!

ОЛЬГА: Он је заљубљен! Андрјуша је заљубљен!

ИРИНА (аплодируя). Bravo, bravo! Бис! Андрюшка влюблен!

ЧЕБУТЫКИН (подходит сзади к Андрею и берет его обеими руками за талию). Для любви одной природа нас на свет произвела! (Хочет; он все время с газетой.)

АНДРЕЙ: Ну, довольно, довольно... (Утирает лицо.) Я всю ночь не спал и теперь немножко не в себе, как говорится. До четырех часов читал, потом лег, но ничего не вышло. Думал о том, о сем, а тут ранний рассвет, солнце так и лезет в спальню. Хочу за лето, пока буду здесь, перевести одну книжку с английского.

ВЕРШИНИН: А вы читаете по-английски?

АНДРЕЙ: Да. Отец, царство ему небесное, угнетал нас воспитанием. Это смешно и глупо, но в этом все-таки надо сознаться, после его смерти я стал полнеть и вот располнел в один год, точно мое тело освободилось от гнета. Благодаря отцу я и сестры знаем французский, немецкий и английский языки, а Ирина знает еще итальянский. Но чего это стоило!

МАША: В этом городе, знать три языка ненужная роскошь. Даже и не роскошь, а какой-то ненужный придаток, вроде шестого пальца. Мы знаем много лишнего.

ВЕРШИНИН: Вот-те на! (Смеется.) Знаете много лишнего! Мне кажется, нет и не может быть такого скучного и унылого города, в котором был бы не нужен умный, образованный человек. Допустим, что среди ста тысяч населения этого города, конечно, отсталого и грубого, таких, как вы, только три. Само собою разумеется, вам не победить окружающей вас темной массы; в течение вашей жизни мало-помалу вы должны будете уступить и затеряться в стотысячной толпе, вас заглушит жизнь, но все же вы не исчезнете, не останетесь без влияния; таких, как вы, после вас явится уже, быть может,

ИРИНА (плескајући): Bravo, bravo! Бис! Андрјуша је заљубљен!

ЧЕБУТИКИН (прилази Андреју одостраг и обухвата га обема рукама око струка): *„Само ради љубави природа нас створи!“* (Смеје се; он стално држи новине.)

АНДРЕЈ: Де, доста, доста... (Брише лице) Целе ноћи нисам спавао и сад ми нешто није добро, што се каже. Читао сам до четири, затим сам легао, али нисам могао да спавам. Размишљао сам о овом, о оном, кад оно – рана зора, сунце просто упада у спаваћу собу. Хоћу преко лета, док сам овде, да преведем једну књигу с енглеског.

ВЕРШИНИН: А ви знате енглески?

АНДРЕЈ: Да. Отац, бог да му душу прости, просто нас је угњетавао желећи да нас васпита. То је смешно и глупо, па ипак треба признати да сам после његове смрти почео да се гојим, и ето – за годину дана сам се угојио као да се моје тело ослободило притиска. Захваљујући оцу, ја и моје сестре знамо француски, немачки и енглески, а Ирина још зна италијански. Али колико нас је то стало!

МАША: У овој вароши знати три језика – то је сувишан луксуз. Чак није ни луксуз, него непотребни додаток, тако нешто као шести прст. Ми знамо много сувишних ствари.

ВЕРШИНИН: Ето ти сад! (Смеје се) Знате много сувишних ствари! Мени се чини да нема и не може бити тако досадне и суморне вароши у којој не би било потребе за паметним, образованим човеком. Рецимо да измену стотине хиљада становника ове вароши, која је, истина, заостала и груба, таквих особа као што сте ви – има само три. По себи се разуме, ви нећете моћи победити непросвећену масу која вас опкољава; у току вашег живота, мало помало, ви ћете морати попустити и изгубити се у гомили од сто хиљада, вас ће живот прогутати, али ви нећете нестати, нећете остати без утицаја; таквих као ви после

шесть, потом двенадцать и так далее, пока наконец такие, как вы, не станут большинством. Через двести, триста лет жизнь на земле будет невообразимо прекрасной, изумительной. Человеку нужна такая жизнь, и если нет пока, то он должен предчувствовать ее, ждать, мечтать, готовиться к ней, он должен для этого видеть и знать больше, чем видели и знали его дед и отец. (Смеется.) А вы жалуетесь, что знаете много лишнего.

МАША (снимает шляпу): Я остаюсь завтракать.

ИРИНА (со вздохом): Право, все это следовало бы записать...

Андрея нет, он незаметно ушел.

ТУЗЕНБАХ: Через много лет, вы говорите, жизнь на земле будет прекрасной, изумительной. Это правда. Но, чтобы участвовать в ней теперь, хотя издали, нужно готовиться к ней, нужно работать...

ВЕРШИННИН (встает): Да. Сколько, однако, у вас цветов! (Оглядываясь.) И квартира чудесная. Завидую! А я всю жизнь мою болтался по квартиркам с двумя стульями, с одним диваном на печамы, которые всегда дымят. У меня в жизни не хватало именно вот таких цветов... (Потирает руки.) Эх! Ну, да что!

ТУЗЕНБАХ: Да, нужно работать. Вы, небось, думаете: расчувствовался немец. Но я, честное слово, русский и по-немецки даже не говорю. Отец у меня православный...

Пауза.

ВЕРШИННИН (ходит по сцене): Я часто думаю: что если бы начать жизнь снова, притом сознательно? Если бы одна жизнь, которая уже прожита, была, как говорится, начерно, другая – начисто! Тогда каждый из нас, я думаю, постарался бы прежде всего не повторять самого себя, по крайней мере создал бы для себя иную обстановку жизни, устроил бы себе такую квартиру с цветами, с массой света... У меня жена,

вас ће се појавити, можда, шест, затим дванаест и тако даље, док најзад овакви као ви не постану већином. Кроз двеста или триста година живот на земљи ће постати необично леп, изванредан. Човеку је потребан такав живот, и ако га засад нема, човек мора да га предосећа, да чека, да сања, да се спрема за њ, он зато мора да види и да зна више него што су видели и знали његов деда и његов отац. (Смеје се) А ви се жалите да знате много сувишних ствари.

МАША (скида шешир): Остаћу да доручкујем.

ИРИНА (уздише): Збиља, вредело би записати све ово...

Андреја нема, он је неприметно изишао.

ТУЗЕНБАХ: Кроз много година, као што кажете, живот на земљи ће бити леп, изванредан. То је истина. Али да би човек могао учествовати у њему и сада, макар издалека, треба да се спрема за њ, треба да ради.

ВЕРШИННИН (устаје): Тако је. А колико је код вас цвећа! (Гледа лево десно) И стан је диван! Завидим вам! А ја сам се целог живота мучио по малим становима са две столице, с једним диваном и пећима које се вечито пуше. Мени је у животу недостајало баш оваквог цвећа... (Трља руке.) Ех! Шта ћеш!

ТУЗЕНБАХ: Да, треба радити. Ви ћете сигурно помислити: пао Шваба у сентименталност. Али ја сам Рус, часну реч, и немачки чак и не знам. Отац ми је православни...

Пауза.

ВЕРШИННИН (шета се по позорници): Ја често мислим: како би било да човек започне живот изнова, а уз то свесно? Кад би један живот, онај који је човек већ проживео, био, што би се рекло, само као концепт, а други – као чисто преписан састав! Онда би се, мислим, свако од нас трудио пре свега да не понавља самог себе, бар би створио за себе друкчију атмосферу живота, удесио би себи ево овакав стан са цвећем, с пу-

двое девочек, притом жена дама нездоровая и так далее, и так далее, ну, а если бы начинать жизнь сначала, то я не женился бы... Нет, нет!

Входит Кулыгин в форменном фраке.

КУЛЫГИН (подходит к Ирине). Дорогая сестра, позволь мне поздравить тебя с днем твоего ангела и пожелать искренно, от души, здоровья и всего того, что можно пожелать девушке твоих лет. И позволь поднести тебе в подарок вот эту книжку. (Подает книжку.) История нашей гимназии за пятьдесят лет, написанная мною. Пустышная книжка, написанная от нечего делать, но ты все-таки прочти. Здравствуйте, господа! (Вершинину.) Кулыгин, учитель здешней гимназии. Надворный советник. (Ирине.) В этой книжке ты найдешь список всех кончивших курс в нашей гимназии за эти пятьдесят лет. *Feci quod potui, faciant meliora potentes* ^{Сделал, что мог; пусть, кто может, сделает лучше (лат.)}. (Целует Машу.)

ИРИНА: Но ведь на Паску ты уже подарил мне такую книжку.

КУЛЫГИН (смеется): Не может быть! В таком случае отдай назад, или вот лучше отдай полковнику. Возьмите, полковник. Когда-нибудь прочтете от скуки.

ВЕРШИНИН: Благодарю вас. (Собирается уйти.) Я чрезвычайно рад, что познакомился...

ОЛЬГА: Вы уходите? Нет, нет!

ИРИНА: Вы останетесь у нас завтракать. Пожалуйста.

ОЛЬГА: Прошу вас!

ВЕРШИНИН (кланяется): Я, кажется, попал на именины. Простите, я не знал, не поздравил вас... (Уходит с Ольгой в залу.)

КУЛЫГИН: Сегодня, господа, воскресный день, день отдыха, будем же отдыхать, будем веселиться каждый сообразно со своим возра-

но светлости... Я имам жену, две девојчице, сем тога жена ми је болесна госпођа и тако даље и тако даље; а кад бих почео живот испочетка, ја се не бих женио... Не, не!

Улази Кулигин у фраку од униформе.

КУЛИГИН (прилази Ирине): Драга сестро, допусти да ти честитам имендан и да ти пожелим искрено, од свег срца, здравља и све оно што се може пожелети девојци твојих година. И затим допусти да ти поклоним ову књигу. (Пружа јој књигу) Историја наше гимназије за педесет година, коју сам ја написао. Незнатна књига, написана у доколици, али је ипак прочитај. Добар дан, господо! (Вершинину) Кулигин, професор овдашње гимназије. Виши саветник. (Ирине) У овој књизи наћи ћеш списак свију који су матурирали у нашој гимназији за ових педесет година. *Feci quod potui, faciant meliora potentes*. (Љуби Машу.)

ИРИНА: Али о Ускрсу ти си ми већ поклонио ову књигу.

КУЛИГИН (смеје се): Немогуће! Онда ми је враи или боље – дај пуковнику. Узмите, пуковниче. Можда ћете којом згодом прочитати из досаде.

ВЕРШИНИН: Хвала вам. (Спрема се да иде.) Не-обично се радујем што сам се упознао...

ОЛЬГА: Ви одлазите? Не, не!

ИРИНА: Остаћете код нас на доручку. Молим вас.

ОЛЬГА: Молим вас!

ВЕРШИНИН (клања се): Ја сам, изгледа, дошао на имендан. Опростите, нисам знао, нисам вам ни честитао... (Одлази с Олгом у салу.)

КУЛИГИН: Данас је, господо, недеља, дан одмора, зато одмарајмо се, веселимо се, свако

стом и положением. Ковры надо будет убрать на лето и спрятать до зимы... Персадским порошком или нафталином... Римляне были здоровы, потому что умели трудиться, умели и отдыхать, у них была *mens sana in corpore sano* ^{здоровый дух в здоровом теле (лат.)}. Жизнь их текла по известным формам. Наш директор говорит: главное во всякой жизни – это ее форма... Что теряет свою форму, то кончается - и в нашей обыденной жизни то же самое. (Берет Машу за талию, смеясь.) Маша меня любит. Моя жена меня любит. И оконные занавески тоже туда с коврами... Сегодня я весел, в отличном настроении духа. Маша, в четыре часа сегодня мы у директора. Устраивается прогулка педагогов и их семейств.

МАША: Не пойду я.

КУЛЬГИН (огорченный): Милая Маша, почему?

МАША: После об этом... (Сердито.) Хорошо, я пойду, только отстань, пожалуйста... (Отходит.)

КУЛЬГИН: А затем вечер проведем у директора. Несмотря на свое болезненное состояние, этот человек старается прежде всего быть общественным. Превосходная, светлая личность. Великолепный человек. Вчера после совета он мне говорит: "*Устал, Федор Ильич! Устал!*" (Смотрит на стенные часы, потом на свои.) Ваши часы спешат на семь минут. Да, говорит, устал!

За сценой игра на скрипке.

ОЛЬГА: Господа, милости просим, пожалуйста завтракать! Пирог!

КУЛЬГИН: Ах, милая моя Ольга, милая моя! Я вчера работал с утра до одиннадцати часов вечера, устал и сегодня чувствую себя счастливым. (Уходит в залу к столу.) Милая моя...

ЧЕБУТЫКИН (кладет газету в карман, причесывает бороду): Пирог? Великолепно!

МАША (Чебутыкины строго): Только смотрите: ничего не пить сегодня. Слышите? Вам вредно

према свом узрасту и положају. Ћилиме треба дићи преко лета и склонити до зиме... Прашком за бубе или нафталином... Римљани су били здрави, јер су знали да раде, а знали су и да се одмарају, код њих је била *mens sana in corpore sano*. Њихов живот је имао одржене форме. Наш директор каже: главно је у сваком животу – његова форма... Што губи своју форму, томе је крај – и за наш свакидашњи живот вреди то исто. (Узима Машу око струка, смејући се.) Маша ме воли. Моја ме жена воли. И завесе треба такође с ћилимима... Данас сам весео, одлично сам расположен. Маша, данас у четири сата идемо код директора. Приређујемо излет наставника заједно с њиховим породицама.

МАША: Ја не идем.

КУЛИГИН (ожалостен): Мила Маша, зашто?

МАША: Разговараћемо доцније. (Љутито) Добро, идем, само ме остави на миру, молим те... (Пође)

КУЛИГИН: А затим ћемо провести вече код директора. И поред тога што је болестан, он се труди да пре свега буде друштвен човек. Сјајна, светла личност. Диван човек. Јуче после седнице рекао ми је: „*Уморан сам, Фјодоре Иличу! Уморан сам!*” (Гледа на зидни часовник, затим на свој сат.) Ваш сат иде напред седам минута. Да, вели, уморан сам!

Иза позорнице неко свира на виолини.

ОЛЬГА: Господа, молим вас, изволте на доручак! Имамо питу!

КУЛИГИН: Ах, мила моја Ольга, мила моја. Јуче сам радио од јутра до једанаест сати увече, заморио сам се и данас се осећам срећним. (Одлази у салу за сто.) Мила моја...

ЧЕБУТИКИН (ставља новине у џеп, чешља броду): Имате питу? Сјајно!

МАША (Чебутикину, строго): Само пазите: да нисте ништа данас пили. Чујете? Вама пиће

пить.

ЧЕБУТЫКИН: Эва! У меня уж прошло. Два года, как запоя не было. (Нетерпеливо.) Э, матушка, да не все ли равно!

МАША: Все-таки не смейте пить. Не смейте. (Сердито, но так, чтобы не слышал муж.) Опять, черт подери, скучать целый вечер у директора!

ТУЗЕНБАХ: Я бы не пошел на вашем месте... Очень просто.

ЧЕБУТЫКИН: Не ходите, дуся моя.

МАША: Да, не ходите... Эта жизнь проклятая, невыносимая... (Идет в залу.)

ЧЕБУТЫКИН: (идет к ней). Ну-у!

СОЛЕНЬИЙ (проходя в залу): Цып, цып, цып...

ТУЗЕНБАХ: Довольно, Василий Васильич. Будет!

СОЛЕНЬИЙ: Цып, цып, цып...

КУЛЬГИН (весело): Ваше здоровье, полковник! Я педагог, и здесь в доме свой человек, Машин муж... Она добрая, очень добрая...

ВЕРШИННИН: Я выпью вот этой темной водки... (Пьет.) Ваше здоровье! (Ольге) Мне у вас так хорошо!..

В гостиной остаются только Ирина и Тузенбах.

ИРИНА: Маша сегодня не в духе. Она вышла замуж восемнадцати лет, когда он казался ей самым умным человеком. А теперь не то. Он самый добрый, но не самый умный.

ОЛЬГА (нетерпеливо): Андрей, иди же наконец!

АНДРЕЙ (за сценой): Сейчас. (Входит и идет к столу.)

шкоди.

ЧЕБУТИКИН: Глете молим вас! То ме је већ прошло. Има већ две године како се нисам запио. (Нестрпљиво) Е, драга моја, зар није свеједно!

МАША: Па ипак да се нисте усудили да пијете! Да се нисте усудили! (Љутито, али тако да не чује муж) Опет, дођавола, морам да се досађујем цело вече код директора!

ТУЗЕНБАХ: Ја на вашем месту не бих отишао... Врло једноставно.

ЧЕБУТИКИН: Немојте ићи, душо моја.

МАША: Да, немојте ићи... Овај проклети, несносни живот... (Одлази у салу.)

ЧЕБУТИКИН (иде за њом): Деде!

СОЉОНИ (пролазећи у салу): Пи, пи, пи...

ТУЗЕНБАХ: Доста, Василије Васильевичу. Престаните!

СОЉОНИ: Пи, пи, пи...

КУЛИГИН (весело): У ваше здравље, пуковниче! Ја сам педагог и овде сам у кући домаћи човек, Машин муж... Она је добра, врло добра...

ВЕРШИННИН: Ја ћу мало од оне мрке ракије... (Пије) У ваше здравље! (Олги) Мени је тако лепо код вас!...

У салону остају само Ирина и Тузенбах.

ИРИНА: Маша је данас нешто нерасположена. Она се удала од осамнаест година, онда је он њој изгледао најпапетнији човек. А сад је друкчије. Он је најдушевнији, али није најпапетнији.

ОЛГА (нестрпљиво): Андреју, дођи већ једном!

АНДРЕЈ (иза позорнице): Одмах! (Излази и иде за сто.)

ТУЗЕНБАХ: О чем вы думаете?

ИРИНА: Так. Я не люблю и боюсь этого вашего Соленого. Он говорит одни глупости...

ТУЗЕНБАХ: Станный он человек. Мне и жаль его, и досадно, но больше жаль. Мне кажется, он застенчив... Когда мы вдвоем с ним, то он бывает очень умен и ласков, а в обществе он грубый человек, бретер. Не ходите, пусть пока сядут за стол. Дайте мне побыть около вас. О чем вы думаете?

Пауза.

Вам двадцать лет, мне еще нет тридцати. Сколько лет нам осталось впереди, длинный, длинный ряд дней, полных моей любви к вам...

ИРИНА: Николай Львович, не говорите мне о любви.

ТУЗЕНБАХ (не слушая): У меня страстная жажда жизни, борьбы, труда, и эта жажда в душе слилась с любовью к вам, Ирина, и, как нарочно, вы прекрасной, и жизнь мне кажется такой прекрасной! О чем вы думаете?

ИРИНА: Вы говорите: прекрасна жизнь. Да, но если она только кажется такой! У нас, трех сестер, жизнь не была еще прекрасной, она заглушала нас, как сорная трава... Текут у меня слезы. Это не нужно... (Быстро вытирает лицо, улыбается.) Работать нужно, работать. Оттого нам невесело и смотрим мы на жизнь так мрачно, что не знаем труда. Мы родились от людей, презиравших труд...

Наталья Ивановна входит; она в розовом платье, с зеленым поясом.

НАТАША: Там уже завтракать садятся... Я опоздала... (Мельком глядится в зеркало, поправляется.) Кажется, причесана ничего себе... (Увидев Ирину.) Милая Ирина Сергеевна, поздравляю вас! (Целует крепко и продолжительно.) У вас много гостей, мне, право, совестно... Здравствуй-

ТУЗЕНБАХ: О чему мислите?

ИРИНА: Онако. Не волим тог вашег Сольонија и бојим га се. Он говори саме глупости...

ТУЗЕНБАХ: Чудан је то човек! И жао ми га је и криво ми је на њега, али више ми га је жао. Рекао бих да је стидљив... Кад сам насамо с њим, он зна бити врло паметан и мек, а у друштву је груб човек, мегданција. Не идите, нека најпре сви поседају за сто. Пустите ме да останем поред вас. О чему мислите?

Пауза.

Вама је двадесет година, ја још нисам навршио тридесет. Колико је још година пред нама, дуги, дуги низ дана испуњених мојом љубављу према вама...

ИРИНА: Николају Лавовичу, не говорите ми о љубави.

ТУЗЕНБАХ (не слушајући је): Ја осећам страсну жеђ за животом, за борбом, за радом, и та ми се жеђ у души слила с љубављу према вама, Ирина, а ви сте уз то још тако лепо, и живот ми изгледа тако леп! О чему мислите?

ИРИНА: Ви велите: живот је леп. Да, али ако нам он само тако изгледа! За нас, три сестре, живот није био леп, он нас је гушио као коров... Теку ми сузе... То не ваља... (Брзо брише сузе, смеши се.) Треба радити, радити. Зато смо тужне и зато гледамо на живот тако мрачно, јер не познајемо рад. Ми смо рођене од људи који су презирали рад.

Улази Наталија Ивановна; она је у ружичастој хаљини са зеленим појасом.

НАТАША: Они већ седају за доручак... Ја сам закаснила... (У пролазу се огледа у огледалу, намешта косу.) Рекла бих да сам доста добро очешљана... (Спазивши Ирину) Мила Ирина Сергеевна, честитам вам! (Љуби је снажно и дуго.) Код вас је много гостију, мене је, бога ми, стид...

йте, барон!

ОЛЬГА (Входя в гостиную): Ну, вот и Наталия Ивановна. Здравствуйте, моя милая!

Целуются.

НАТАША: С именинницей. У вас такое большое общество, я смущена ужасно...

ОЛЬГА: Полно, у нас все свои. (Вполголоса испуганно.) На вас зеленый пояс! Милая, это не хорошо!

НАТАША: Разве есть примета?

ОЛЬГА: Нет, просто не идет... и как-то странно...

НАТАША (плачущим голосом): Да? Но ведь это не зеленый, а скорее матовый. (Идет за Ольгой в залу.)

В зале садятся завтракать; в гостиной ни души.

КУЛЬГИН.: Желая тебе, Ирина, жениха хорошего. Пора тебе уж выходить.

ЧЕБУТЫКИН: Наталья Ивановна, и вам женишка желаю.

КУЛЬГИН: У Натальи Ивановны уже есть женишок.

МАША (стучит вилкой по тарелке): Выпью рюмочку винца! Эх-ма, жизнь малиновая, где наша не пропадала!

КУЛЬГИН: Ты ведешь себя на три с минусом.

ВЕРШИНИН: А наливка вкусная. На чем это настояно?

СОЛЕНЬИЙ: На тараканах.

ИРИНА (плачущим голосом): Фу! Фу! Какое отвращение!..

ОЛЬГА: За ужином будет жареная индейка и сладкий пирог с яблоками. Слава богу, сегодня целый день я дома, вечером - дома... Господа,

Добар дан, бароне!

ОЛГА: (улазећи у салон): А, ево и Наталије Ивановне. Добар дан, мила моја!

Љубе се.

НАТАША: Срећан вам сестрин имендан! Код вас је тако велико друштво, ја сам се страшно збунила...

ОЛГА: Та немојте, све су то наши. (Полако, уплашено.) Имате зелени појас! Мила моја, то не ваља!

НАТАША: Неки рђав знак?

ОЛГА: Не, него просто се не слаже... и некако чудно изгледа...

НАТАША (плачним гласом): Је л' те? Али он није зелен, он је више загасит. (Улази с Олгом у салу.)

У сали већ седају за доручак; у салону нема никог.

КУЛИГИН: Желим ти, Ирина, доброг младожењу. Време је да се удаш.

ЧЕБУТИКИН: Наталија Ивановна, и вама желим ђувегију.

КУЛИГИН: Наталија Ивановна већ га има.

МАША (куца виљушком по тањиру): Попићу и ја чашицу ракије! Ех, животе медени, куд оде јуне, нека иде и уже!

КУЛИГИН: Понашаш се тако да заслужијеш три минус из владања.

ВЕРШИНИН: А ракија је врло укусна. С чим је прављена?

СОЉОНИ: С бубашвабама.

ИРИНА (плачним гласом): Фуј! Фуј! Како гадно!

ОЛГА: За вечеру ћемо имати ћуреће печење и слатку питу с јабукама. Хвала богу, данас сам цео дан код куће, и увече сам – код куће... Го-

вечером приходите.

ВЕРШИНИН: Позвольте и мне прийти вечером!

ИРИНА: Пожалуйста.

НАТАША: У них попросту.

ЧЕБУТЫКИН: *„Для любви одной природа нас на свет произвела“*. (Смеется.)

АНДРЕЙ (сердито): Перестаньте, господа! Не надоело вам.

Федотик и Родэ входят с большой корзиной цветов.

ФЕДОТИК: Однако уже завтракают...

РОДЭ (громко и картавя): Завтракают? Да, уже завтракают...

ФЕДОТИК: Погоди минутку! (Снимает фотографию.) Раз! Погоди еще немного... (Снимает другую фотографию.) Два! Теперь готово!

Берут корзину и идут в залу, где их встречают с шумом.

РОДЭ (Громко): Поздравляю, желаю всего, всего! Погода сегодня очаровательная, одно великолепие. Сегодня все утро гунял с гимназистами. Я преподаю в гимназии гимнастику...

ФЕДОТИК.: Можете двигаться, Ирина Сергеевна, можете! (Снимая фотографию.) Вы сегодня интересны. (Вынимает из кармана волчок.) Вот, между прочим, волчок... Удивительный звук...

ИРИНА.: Какая прелесть!

МАША: У лукоморья дуб зеленый, золотая цепь на дубе том... Золотая цепь на дубе том... (Плаксиво.) Ну, зачем я это говорю? Привязалась ко мне эта фраза с самого утра...

КУЛЬГИН: Тринадцать за столом!

РОДЭ (громко): Господа, неужели вы придаете значение предрассудкам?

сподо, дођите довече...

ВЕРШИНИН: Допустите и мени да дођем!

ИРИНА: Изволите.

НАТАША: Код њих можете без устручавања.

ЧЕБУТИКИН: *„Само ради љубави природа нас створи.“* (Смеје се.)

АНДРЕЈ (љутито): Престаните, господа! Како вам не досади?

Улазе Федотик и Роде с великом корпом цвећа.

ФЕДОТИК: А они већ доручкују.

РОДЕ (гласно, врскајући): Доручкују? Да, већ доручкују...

ФЕДОТИК: Стани мало! (Снима фотографским апаратом.) Један! Чекај још мало... (Прави други снимак.) Два! Сад је готово.

Узимају корпу и улазе у салу где их бучно дочекују.

РОДЕ (Гласно): Честитам, желим вам све најлепше! Време је данас дивно, просто величанствено. Цело јутро сам шетао с гимназистима. Ја предајем у гимназији гимнастику...

ФЕДОТИК: Можете да се крећете, Ирина Сергејевна, можете слободно! (Прави снимак) Ви сте данас интересантни. (Вада из цепа зврчку) Ево једне зврчке... Диван звук...

ИРИНА: Баш је лепа!

МАША: *„На игалу зелен храст, а на храсту златан ланац... А на храсту златан ланац...“* (Плачно) Ама зашто ја то говорим. Стално ми се врти у глави та реченица још од јутрос...

КУЛИГИН: Тринаесторо за столом!

РОДЕ (гласно): Господа, зар ви приписујете неку важност предрасудама?

Смех.

КУЛЫГИН: Если тринадцать за столом, то, значит, есть тут влюбленные. Уж не вы ли, Иван Романович, чего доброго...

Смех.

ЧЕБУТЫКИН: Я старый грешник, а вот отчего Наталья Ивановна сконфузилась, решительно понять не могу.

Громкий смех; Наташа выбегает из залы в гостиную, за ней Андрей.

АНДРЕЙ: Полно, не обращайтесь внимания! Погодите... прошу вас...

НАТАША.: Мне стыдно... Я не знаю, что со мной делается, а они поднимают меня на смех. То, что я сейчас вышла из-за стола, неприлично, но я не могу... не могу... (Закрывает лицо руками.)

АНДРЕЙ: Дорогая моя, прошу вас, умоляю, не волнуйтесь. Уверяю вас, они шутят, они от доброго сердца. Дорогая моя, моя хорошая, они все добрые, сердечные люди и любят меня и вас. Идите сюда к окну, нас здесь не видно им...(Оглядывается.)

НАТАША: Я так не привыкла бывать в обществе...

АНДРЕЙ: О молодость, чудная, прекрасная молодость! Моя дорогая, моя хорошая, не волнуйтесь так!.. Верьте мне, верьте... Мне так хорошо, душа полна любви, восторга... О, нас не видят! Не видят! За что, за что я полюбил вас, когда полюбил, – о, ничего не понимаю. Дорогая моя, хорошая, чистая, будьте моей женой! Я вас люблю, люблю... как никого никогда... (Поцелуй.)

Два офицера входят и, увидев целующуюся пару, останавливаются в изумлении.

Занавес

ДЕЙСТВИЕ ВТОРОЕ

Смех.

КУЛИГИН: Ако је тринаесторо за столом, значи да ту има заљубљених. Да нисте ви, Иване Романовичу, не дај боже...

Смех.

ЧЕБУТИКИН: Ја сам стари грешник, али зашто се збунила Наталија Ивановна, то никако не могу да разумем.

Гласан смех; Наташа истрчи из сале у салон, за њом Андреј.

АНДРЕЈ: Пустите их, не обраћајте пажње! Чекајте... станите, молим вас...

НАТАША: Стид ме је... Ја не знам шта се то са мном збива, а они ми се ругају. То што сам се сад дигла од стола није пристojно, али ја не могу... не могу... (Покрива лице рукама.)

АНДРЕЈ: Драга моја, молим вас, преклињем вас, немојте се узбуђивати. Уверавам вас, они се шале, они вам желе добро. Драга моја, моја добра, они су сви добри, душевни људи и воле мене и вас. Дођите овамо код прозора, овде нас неће видети. (Осврће се.)

НАТАША: Ја нисам навикла да будем у друштву!

АНДРЕЈ: О, младости, чаробна, дивна младости! Моја драга, моја добра, не узбуђујте се тако!... Верујте ми, верујте... Мени је тако лепо, душа ми је пуна љубави, одушевљења... О, они нас не виде! Не виде! Зашто, зашто сам вас заволео, кад сам вас заволео – о, ништа не знам. Драга моја, добра, чиста, будите моја жена! Ја вас волим, волим... као никад никога... (Пољубац)

Два официра улазе, и угледавши загрљени пар, застају изненађени.

Завеса

ДРУГИ ЧИН

Декорация первого акта. Восемь часов вечера. За сценой на улице едва слышно играют на гармонике. Нет огня. Входит Наталья Ивановна в капоте, со свечой: она идет и останавливается у двери, которая ведет в комнату Андрея.

НАТАША: Ты, Андрюша, что делаешь? Читаешь? Ничего, я так только... (Идет, открывает дружную дверь и, заглянув в нее, затворяет.) Огня нет ли...

АНДРЕЙ (входит с книгой в руке): Ты что, Наташа?

НАТАША: Смотрю, огня нет ли... Теперь масленица, прислуга сама не своя, гляди да и гляди, чтоб чего не вышло. Вчера в полночь прохожу через столовую, а там свеча горит. Кто зажег, так и не добились толку. (Ставит свечу.) Который час?

АНДРЕЙ (взглянув на часы): Девятого четверть.

НАТАША: А Ольги и Ирины до сих пор еще нет. Не пришли. Все трудятся, бедняжки. Ольга на педагогическом совете, Ирина на телеграфе... (Вздыхает.) Сегодня утром говорю твоей сестре: *"Побереги, говорю, себя, Ирина, голубчик"*. И не слушает. Четверть девятого, говоришь? Я боюсь, Бобик наш совсем нездоров. Отчего он холодный такой? Вчера у него был жар, а сегодня холодный весь... Я так боюсь!

АНДРЕЙ: Ничего, Наташа. Мальчик здоров.

НАТАША: Но все-таки лучше пускай диета. Я боюсь. И сегодня в десятом часу, говорили, ряженые у нас будут, лучше бы они не приходили, Андрюша.

АНДРЕЙ: Право, я не знаю. Их ведь звали.

НАТАША: Сегодня мальчишечка проснулся утром и глядит на меня, и вдруг улыбнулся; значит, узнал. *"Бобик, говорю, здравствуй! Здравствуй, милый!"* А он смеется. Дети понимают, отлично понимают. Так, значит, Андрюша, я скажу, чтобы ряженных не принимали.

Декор из првог чина. Осам сати увече. Иза позорнице, на улици, неко једва чујно свира на хармоници. Нема светлости. Улази Наталија Ивановна у домаћој хаљини, са свећом; иде и застаје пред вратима која воде у Андрејеву собу.

НАТАША: Андрјуша, шта радиш? Читаш? Ништа, ја само онако... (Полази, отвара друга врата, завири унутра и опет их затвара.) Да нису оставили светлост?...

АНДРЕЈ (улази с књигом у руци): Шта је, Наташа?

НАТАША: Гледам да нису где светлост... Сада су покладе, послуга не зна шта ради, стално мораш пазити да се што не деси. Ноћас у поноћ пролазим кроз трпезарију, а кад тамо – гори свећа. Ко ју је запалио – никако нисам могла да сазнам. (Спушта свећу на сто.) Колико је сати?

АНДРЕЈ (гледа на сат): Осам и четврт.

НАТАША: А Олге и Ирине још никако нема. Нису дошле. Стално раде, сиротице. Олга је у школи на седници, Ирина на телеграфу... (Уздихе) Јутрос кажем твојој сестри: *„Штеди себе, Ирина, душо моја."* Неће ни да чује. Осам и четврт, велиш? Бојим се, Боби нешто није добро. Зашто је тако хладан? Јуче је имао температуру, а данас је потпуно хладан. Ја се тако бојим!

АНДРЕЈ: Није то ништа, Наташа. Мали је здрав.

НАТАША: Па ипак боље је да држи дијету. Бојим се. И вечерас, после девет, доћиће нам, веле, маске; боље је да не долазе, Андрјуша.

АНДРЕЈ: Не знам шта да ти кажем. Позвали смо их.

НАТАША: Јутрос се мали пробудио, гледа ме и одједном се насмеши; значи даме је познао. *„Бобо, велим, добро јутро! Добро јутро, мили мој!"* А он се смеје. Деца разумеју, врло добро разумеју. Дакле, Андрјуша, ја ћу рећи да не пу-

АНДРЕЙ (Нерешительно): Да ведь это как сестры. Они тут хозяйки.

НАТАША: И они тоже, я им скажу. Они добрые... (идет.) К ужину я велела простокваши. Доктор говорит, тебе нужно одну простоквашу есть, иначе не похудеешь. (Останавливается.) Бобик холодный. Я боюсь, ему холодно в его комнате, пожалуй. Надо бы хоть до теплой погоды поместить его в другой комнате. Например, у Ирины комната как раз для ребенка: и сухо, и целый день солнце. Надо ей сказать, она пока может с Ольгой в одной комнате... Все равно днем дома не бывает, только ночует...

Пауза.

Андрюшанчик, отчего ты молчишь?

АНДРЕЙ: Так, задумался... Да и нечего говорить...

НАТАША: Да... Что-то я хотела тебе сказать... Ах, да. Там из управы Ферапонт пришел, тебя спрашивает.

АНДРЕЙ (зевает): Позови его.

Наташа уходит; Андрей, нагнувшись к забытой ею свече, читает книгу. Входит Ферапонт; он в старом трепаном пальто, с поднятым воротником, уши повязаны.

АНДРЕЙ: Здравствуй, душа моя. Что скажешь?

ФЕРАПОНТ: Председатель прислал книжку и бумагу какую-то. Вот... (Подает книгу и пакет.)

АНДРЕЙ: Спасибо. Хорошо. Отчего же ты пришел так не рано? Ведь девятый час уже.

ФЕРАПОНТ: Чего?

АНДРЕЙ (громче). Я говорю, поздно пришел, уже девятый час.

ФЕРАПОНТ. Так точно. Я пришел к вам, еще светло было, да не пускали все. Барин, говорят,

штају маске.

АНДРЕЈ (неодлучно): Како сестре кажу. Оне су ту газде.

НАТАША: И оне ће наредити, ја ћу им рећи. Оне су добре... (полази) За вечеру сам наредила кисело млеко. Доктор каже да треба да једеш само кисело млеко, иначе нећеш смршати. (Застаје) Боба је хладан. Бојим се да му је, можда, хладно у његовој соби. Требало би га, бар док не дође топло време, сместити у неку другу собу. На пример, Иринина соба је таман за дете: и сува је и цео дан има сунца. Треба јој рећи, она ће засад моћи с Олгом у истој соби... и онако дању није никад код куће, само ноћи...

Пауза.

Андрјуша, зашто ћутиш?

АНДРЕЈ: Тако, мислим нешто... А и шта има да се говори...

НАТАША: Да... Нешто сам ти још хтела рећи... А, да... Дошао је Ферапонт из канцеларије, тебе тражи.

АНДРЕЈ (зева): Зови га.

Наташа излази; Андреј, нагнувши се према свећи коју је она заборавила, чита књигу. Улази Ферапонт; он је у старом изношеном капуту, с подигнутом јакмом, повезаних ушију.

АНДРЕЈ: Здраво, пријатељу. Шта има ново?

ФЕРАПОНТ: Председник је послао књигу и неки акт... Ево... (Пружа књигу и један коверат.)

АНДРЕЈ: Хвала. У реду. Што си дошао тако доцкан? Већ је прошло осам.

ФЕРАПОНТ: Шта?

АНДРЕЈ (гласније): Велим, доцкан си дошао, прошло је осам.

ФЕРАПОНТ: Тако је. Дошао сам код вас још за видела, али ме нису пуштали. Господин је, веле,

занят. Ну, что ж. Занят так занят, спешить мне некуда. (Думая, что Андрей спрашивает его о чем-то.) Чего?

АНДРЕЙ. Ничего. (Рассматривая книгу.) Завтра пятница, у нас нет присутствия, но я все равно приду... займусь. Дома скучно...

Пауза.

Милый дед, как странно меняется, как обманывает жизнь! Сегодня от скуки, от нечего делать, я взял в руки вот эту книгу – старые университетские лекции, и мне стало смешно... Боже мой, я секретарь земской управы, той управы, где председательствует Протопопов, я секретарь, и самое большее, на что я могу надеяться, это – быть членом земской управы! Мне быть членом здешней земской управы, мне, которому снится каждую ночь, что я профессор Московского университета, знаменитый ученый, которым гордится русская земля!

ФЕРАПОНТ: Не могу знать... Слышу-то плохо...

АНДРЕЙ: Если бы ты слышал как следует, то я, быть может, и не говорил бы с тобой. Мне нужно говорить с кем-нибудь, а жена меня не понимает, сестер я боюсь почему-то, боюсь, что они засмеют меня, застыдят... Я не пью, трактиров не люблю, но с каким удовольствием я посидел бы теперь в Москве у Тестова или в Большом Московском, голубчик мой.

ФЕРАПОНТ: А в Москве, в управе давеча рассказывал подрядчик, какие-то купцы ели блины; один, который съел сорок блинов, будто помер. Не то сорок, не то пятьдесят. Не упомяну.

АНДРЕЙ: Сидишь в Москве, в громадной зале ресторана, никого не знаешь и тебя никто не знает, и в то же время не чувствуешь себя чужим. А здесь ты всех знаешь и тебя все знают, но чужой, чужой... Чужой и одинокий.

ФЕРАПОНТ: Чего?

заулет. Шта ћу кад је заулет, мени се не жури. (Мислећи да га Андреј нешто пита.) Шта?

АНДРЕЈ: Ништа. (Прегледа књигу) Сутра је петака, канцеларија не ради, али ја ћу ипак доћи... радићу. Код куће ми је досадно...

Пауза.

Драги мој деда, како се чудно мења живот, како нас он вара! Данас у доколици, из досаде, узео сам у руке ову књигу – стара университетска предавања и дође ми смешно... Боже мој, ја сам секретар земске управе, оне управе где је председник Протопопов, ја сам секретар и највише чему се могу надати – то је да постанем члан земске управе! Ја да постанем члан овдашње земске управе, ја који сањам сваке ноћи да сам професор Московског университета, чувени научник којим се поноси руска земља!

ФЕРАПОНТ: Не знам ја то... Слабо чујем...

АНДРЕЈ: Да ти чујеш како ваља, ја можда не бих ни говорио с тобом. Мени је потребно да говорим с неким, а жена ме не разуме, сестара се бојим, не знам зашто, бојим се да ће ме исмејати, постидети... Ја не пијем, кафане не волим, али с каквим задовољством бих поседео сада у Москви код Тестова или у Великој московској, мој драги.

ФЕРАПОНТ: А у Москви, ономад је у канцеларији причао један лиферант, неки трговци јели палачинке; један што је појео четрдесет комада, кажу, умро. Четрдесет или педесет. Не сећам се.

АНДРЕЈ: Седиш у Москви, у ресторану, у великој сали, никога не познајеш нити тебе ико познаје, па ипак се не осећаш странним... А овде свакога познајеш и тебе свако познаје, а опет си стран, стран... Стран и усамљен.

ФЕРАПОНТ: Шта?

Пауза.

Пауза.

И тот же подрядчик сказывал – может, и врет, – будто поперек всей Москвы канат протянут.

АНДРЕЙ: Для чего?

ФЕРАПОНТ: Не могу знать. Подрядчик говорил.

АНДРЕЙ: Чепуха. (Читает книгу.) Ты был когда-нибудь в Москве?

ФЕРАПОНТ (после паузы): Не был. Не привел бог.

Пауза.

Мне идти?

АНДРЕЙ: Можешь идти. Будь здоров.

Ферапонт уходит.

Будь здоров. (Читая.) Завтра утром придешь, возьмешь тут бумаги... Ступай...

Пауза.

Он ушел. (Звонок.) Да, дела... (Потягивается и не спеша уходит к себе.)

За сценой поет нянька, укачивая ребенка. Входят Маша и Вершинин. Пока они потом беседуют, горничная зажигает лампу и свечи.

МАША: Не знаю.

Пауза.

Не знаю. Конечно, много значит привычка. После смерти отца, например, мы долго не могли привыкнуть к тому, что у нас уже нет денщиков. Но и помимо привычки, мне кажется, говорит во мне просто справедливость. Может быть, в других местах и не так, но в нашем городе самые порядочные, самые благородные и воспитанные люди – это военные.

ВЕРШИНИН: Мне пить хочется. Я бы выпил

А исти тај лиферант је причао – можда и лаже – да је преко целе Москве тобоже напето једно уже...

АНДРЕЈ: Зашто?

ФЕРАПОНТ: То не знам. Лиферант је причао.

АНДРЕЈ: Глупости. (Чита књигу): Јеси ли кад био у Москви?

ФЕРАПОНТ (после паузе): Нисам. Није ми дао бог.

Пауза.

Могу ли да идем?

АНДРЕЈ: Можеш. Да си ми здраво.

Ферапонт излази.

Да си ми здраво. (Читајући) Сутра изјутра дођи, узећеш ова акта... Хајде иди...

Пауза.

Отишао је. (Неко звони) Да, бриге... (Протеже се и полако одлази у своју собу.)

Иза позорнице пева дадиља успављујући дете. Улазе Маша и Вершинин. Док они разговарају, у сали собарица пали лампу и свеће.

МАША: Не знам.

Пауза.

Не знам. Наравно, навика много значи. После очеве смрти, на пример, дуго се нисмо могли навикнути на то да више немамо посилне. Али и без обзира на навикну, чини ми се да у мени просто говори правичност. Можда у другим местима и није тако, али у нашем граду најпоштеннији, најплеменитији и најваспитанији људи – то су официри.

ВЕРШИНИН: Жедан сам. Пио бих чаја.

чаю.

МАША (взглянув на часы): Скоро дадут. Меня выдали замуж, когда мне было восемнадцать лет, и я своего мужа боялась, потому что он был учителем, а я тогда едва кончила курс. Он казался мне тогда ужасно ученым, умным важным. А теперь уж не то, к сожалению.

ВЕРШИНИН: Так... да.

МАША: Про мужа я не говорю, к нему я привыкла, но между штатскими вообще так много людей грубых, не любезных, не воспитанных. Меня волнует, оскорбляет грубость, я страдаю, когда вижу, что человек недостаточно тонок, недостаточно мягок, любезен. Когда мне случается быть среди учителей, товарищей мужа, то я просто страдаю.

ВЕРШИНИН: Да-с... Но мне кажется, все равно, что штатский, что военный, одинакова, неинтересно, по крайней мере, в этом городе. Все равно! Если послушать здешнего интеллигента, штатского или военного, то с женой он замучился, с домом замучился, с мнением замучился, с лошадьми замучился... Русскому человеку в высшей степени свойственен возвышенный образ мыслей, но скажите, почему в жизни он хватает так невысоко? Почему?

МАША: Почему?

ВЕРШИНИН: Почему он с детьми замучился, с женой замучился? А почему жена и дети с ним замучились?

МАША: Вы сегодня немножко не в духе.

ВЕРШИНИН: Может быть. Я сегодня не обедал, ничего не ел с утра. У меня дочь больна немножко, а когда болеют мои девочки, то мною овладевает тревога, меня мучает совесть за то, что у них такая мать. О, если бы вы видели ее сегодня! Что за ничтожество! Мы начали браниться с семи часов утра, а в девять я хлопнул дверь и ушел.

МАША (гледа на сат): Скоро ће донети. Удали су ме кад ми је било осамнаест година и ја сам се бојала свог мужа зато што је био професор, а ја сам тек матурирала. Он ми је онда изгледао страшно учен, паметан и достојанствен. А сад више није тако, на жалост.

ВЕРШИНИН: Да... тако је...

МАША: О мужу не говорим, на њега сам се навикла, али међу цивилима уопште има тако много грубих, нељубазних, невоспитаних људи. Мене револтира, вређа грубост, ја патим кад видим да је човек недовољно фин, недовољно мек, љубазан. Кад ми се деси да сам у друштву наставника, другова мога мужа, ја просто патим.

ВЕРШИНИН: Да... А мени се чини да је свеједно – да ли је цивил или официр; сви су подједнако неинтересантни, бар у овом граду. Свеједно! Ако слушате овдашњег интелектуалца, цивила или официра, чућете да се измучио са женом, измучио с кућом, измучио с имањем, измучио с коњем... Русу је у највећој мери својствен узвишени начин мишљења, али, реците, зашто он у животу не досеже у висину? Зашто?

МАША: Зашто?

ВЕРШИНИН: Зашто се он измучио с децом, измучио са женом? И зашто су се жена и деца измучили с њим?

МАША: Ви сте данас нерасположени.

ВЕРШИНИН: Можда. Данас нисам ручао, ништа нисам окусио од јутрос. Једна кћи ми је мало болесна, а кад су ми девојчице болесне, обузима ме неки немир, гризе ме савест што оне имају такву мајку. О, да сте је видели данас! Каква је то ништарија! Почели смо да се свађамо од седам ујутру, а у девет сам залупио вратима

Пауза.

Я никогда не говорю об этом, и странно, жалуясь только вам одной. (Целует руку.) Не сердитесь на меня. Кроме вас одной, у меня нет никого, никого...

Пауза.

МАША: Какой шум в печке. У нас незадолго до смерти отца гудело в трубе. Вот точно так.

ВЕРШИНИН: Вы с предрассудками?

МАША: Да.

ВЕРШИНИН: Странно это. (Целует руку.) Вы великолепная, чудная женщина. Великолепная, чудная! Здесь темно, но я вижу блеск ваших глаз.

МАША (садится на другой стул): Здесь светлей...

ВЕРЯИНИН: Я люблю, люблю, люблю... Люблю ваши глаза, ваши движения, которые мне снятся... Великолепная, чудная женщина!

МАША (тихо смеясь): Когда вы говорите со мной так, то я почему-то смеюсь, хотя мне страшно. Не повторяйте, прошу вас... (Вполголоса.) А впрочем, говорите, мне все равно... (Закрывает лицо руками.) Мне все равно. Сюда идут, говорите о чем-нибудь другом...

Ирина и Тузенбах входят через залу.

ТУЗЕНБАХ: У меня тройная фамилия. Меня зовут барон Тузенбах-Кроне-Альтшауер, что я русский, православный, как вы. Немецкого у меня осталось мало, разве только терпеливость, упрямство, с каким я надоедаю вам. Я провожаю вас каждый вечер.

ИРИНА: Как я устала!

ТУЗЕНБАХ: И каждый вечер буду приходить на телеграф и провожать вас домой, буду десять – двадцать лет, пока вы не прогоните... (Увидев

и отишао од куће.

Пауза.

Ја никад не говорим о томе и чудна ствар – жалим се само вама. (Љуби јој руке.) Не љутите се на мене. Осим вас, ја никога, никога немам...

Пауза.

МАША: Како хуји у пећи. Код нас је пред очеву смрт хужало у димњаку. Исто овако.

ВЕРШИНИН: Јесте ли сујеверни?

МАША: Да.

ВЕРШИНИН: То је чудно. (Љуби јој руку.) Ви сте чаробна, дивна жена. Чаробна, дивна! Овде је мрак, али ја видим сјај ваших очију.

МАША (седа на другу столицу): Овде је више светлости...

ВЕРШИНИН: Ја волим, волим, волим... Волим ваше очи, ваше покрете, које често сањам... Чаробна, дивна жено!

МАША (смеје се тихо): Кад овако са мном говорите, ја се, не знам зашто, смејем, иако ме је страх. Не понављајте, молим вас... (Тихо) А уосталом, говорите, мени је свеједно. (Покрива лице рукама.) Мени је свеједно. Неко долази овамо, говорите о нечем другом...

Ирина и Тузенбах улазе кроз салу.

ТУЗЕНБАХ: Ја имам троструко презиме. Зовем се барон Тузенбах Кроне Алтшауер, али сам Рус, православне вере, као и ви. Немачког је код мене остало мало, можда само стрпљивост тврдоглавост с којом вам досађујем. Ја вас пратим свако вече.

ИРИНА: Како сам уморна!

ТУЗЕНБАХ: Ја ћу сваки дан долазити на телеграф и пратити вас кући, чинићу то десет, два-

Машу и Вершинина, радостно.) Это вы? Здравствуйте.

ИРИНА: Вот я и дома, наконец. (Маше.) Сейчас приходит одна дама, телеграфирует своему брату в Саратов, что у ней сегодня сын умер, и никак не может вспомнить адреса. Так и послала без адреса, просто в Саратов. Плачет. И я ей нагубила ни с того ни с сего. *"Мне, говорю, некогда"*. Так глупо вышло. Сегодня у нас рязенские?

Маша. Да.

ИРИНА (садится в кресло): Отдохнуть. Устала.

ТУЗЕНБАХ (с улыбкой): Когда вы приходите с должности, то кажетесь такой маленькой, несчастенькой...

Пауза.

ИРИНА: Устала. Нет, не люблю я телеграфа, не люблю.

МАША: Ты похудела... (Насвистывает.) И помолодела, и на мальчишку стала похожа лицом.

ТУЗЕНБАХ: Это от прически.

ИРИНА: Надо поискать другую должность, а эта не по мне. Чего я так хотела, о чем мечтала, того-то в ней именно и нет. Труд без поэзии, без мыслей... Доктор стучит. (Тузенбаху.) Милый, постучите. Я не могу... устала...

Тузенбах стучит в пол.

ИРИНА: Сейчас придет. Надо бы принять какие-нибудь меры. Вчера доктор и наш Андрей были в клубе и опять проигрались. Говорят, Андрей двести рублей проиграл.

МАША (равнодушно): Что ж теперь делать!

ИРИНА: Две недели назад проиграл, в декабре проиграл. Скорее бы все проиграл, быть может, уехали бы из этого города. Господи боже мой, мне Москва снится каждую ночь, я совсем как

десет година, док ме не отерате... (Спазивши Машу и Вершинина, радостно.) То сте ви? Добро вече!

ИРИНА: Ето и мене, најзад, код куће. (Маши) Малочас је долазила једна госпођа, телеграфиче своме брату у Саратов да јој је данас умро син и никако не може да се сети адресе. Тако је и послала без адресе, просто у Саратов. Плаче. А ја сам, без икаква разлога, грубо испала према њој. *"Ја, велим, немам времена."* Тако је то глупо испало. Вечерас ће нам доћи маске.

МАША: Да.

ИРИНА (седа у фотелју): Да се одморим. Уморна сам.

ТУЗЕНБАХ (смешећи се): Кад се враћате с посла, изгледате тако млади, тако несрећни.

Пауза.

ИРИНА: Уморна сам. Не, ја не волим телеграф, не волим.

МАША: Ти си смршала... (Звиждуће) И подмладила се и лицем личиш на дечка.

ТУЗЕНБАХ: То је због фризуре.

ИРИНА: Морам потражити неки други посао, овај није за мене. Онога за чим сам жудела, о чему сам сањала, управо тога ту нема. Рад без поезије, без мисли... Доктор куца... (Тузенбаху) Драги мој, куцните му... Ја не могу... уморна сам...

Тузенбах куца у под.

ИРИНА: Сад ће доћи. Требало би нешто предузети. Јуче су доктор и наш Андреј били у клубу и опет изгубили на картама. Кажу да је Андреј изгубио двеста рубаља.

МАША (равнодушно): Па шта сад да се ради!

ИРИНА: Пре две недеље је изгубио, у децембру је изгубио. Боље да све што пре изгуби, можда бисмо отишли из овог града. Господе боже мој,

помешанная. (Смеется.) Мы переежаем туда в июне, а до июня осталось еще... февраль, март, апрель, май... почти полгода!

МАША: Надо только, чтобы Наташа не узнала как-нибудь о проигрыше.

ИРИНА: Ей, я думаю, все равно.

Чебутыкин, только что вставший с постели, – он отдышал после обеда, – входит в залу и причесывает бороду, потом садится там за стол и вынимает из кармана газету.

МАША: Вот пришел... Он заплатил за квартиру?

ИРИНА (смеется): Нет. За восемь месяцев ни копеечки. Очевидно, забыл.

МАША (смеется). Как он важно сидит!

Все смеются; пауза.

ИРИНА: Что вы молчите, Александр Игнатьич?

ВЕРШИННИН: Не знаю. Чаю хочется. Полжизни за стакан чаю! С утра ничего не ел...

ЧЕБУТЫКИН: Ирина Сергеевна!

ИРИНА: Что вам!

ЧЕБУТЫКИН: Пожалуйста сюда. Venez ici.

Ирина идет и садится за стол.

Я без вас не могу.

Ирина раскладывает пасьянс.

ВЕРШИННИН: Что ж? Если не дают чаю, то дайте хоть пофилософствуем.

ТУЗЕНБАХ: Давайте. О чем?

ВЕРШИННИН: О чем? Давайте помечаем... например, о той жизни, какая будет после нас, лет через двести – триста.

я сањам Москву сваке ноћи, сасвим сам као луда. (Смеје се) Ми се селимо тамо у јуну, а до јуна остаје још... фебруар, март, април, мај... скоро пола године!

МАША: Само да Наташа некако не дозна за тај губитак на картама.

ИРИНА: Њој је, мислим, свеједно.

Чебутикин, који је тек устао из кревета – он се одмарао после ручка – улази и рашчешљава браду, затим седа за сто и вади из џепа новине.

МАША: Ето, дошао је... Је ли платио кирију?

ИРИНА (смеје се): Није. месеци ни копејке. Биће да је заборавио.

МАША (смеје се): Како достојанствено седи!

Сви се смеју; пауза.

ИРИНА: Зашто ћутите, Александре Игњатијевичу?

ВЕРШИННИН: Не знам. Пије ми се чај. Пола живота за чашу чаја! Од јутрос ништа нисам окусио...

ЧЕБУТИКИН: Ирина Сергејевна!

ИРИНА: Шта желите?

ЧЕБУТИКИН: Изволте овамо. Venez ici!

Ирина долази и седа за сто.

Ја без вас не могу.

Ирина отвара пасијанс.

ВЕРШИННИН: Шта да радимо? Кад нам не дају чаја, хајдете бар да филозофирамо.

ТУЗЕНБАХ: Хајдете. О чему?

ВЕРШИННИН: О чему? Хајде да сањамо... на пример, о животу какав ће бити после нас, кроз двеста или триста година.

ТУЗЕНБАХ: Что ж? После нас будут летать на воздушных шарах, изменятся пиджаки, откроют, быть может, шестое чувство и разовьют его, но жизнь останется все та же, жизнь трудная, полная тайн и счастливая. И через тысячу лет человек будет так же вздыхать: *"ах, тяжело жить!"* – и вместе с тем точно как же, как теперь, он будет бояться и не хотеть смерти.

ВЕРШИННИН (подумав): Как вам сказать? Мне кажется, все на земле должно измениться мало-помалу и уже меняется на наших глазах. Через двести – триста, наконец, тысячу лет, – дело не в сроке, – настанет новая, счастливая жизнь. Участвовать в этой жизни мы не будем, конечно, но мы для нее живем теперь, работаем, ну, страдаем, мы творим ее – и в этом одном цель нашего бытия и, если хотите, наше счастье.

Маша тихо смеется.

ТУЗЕНБАХ: Что вы?

МАША: Не знаю. Сегодня весь день смеюсь с утра.

ВЕРШИННИН: Я кончил там же, где и вы, в академии я не был; читаю я много, но выбирать книг не умею и читаю, быть может, совсем не то, что нужно, а между тем, чем больше живу, тем больше хочу знать. Мои волосы седеют, я почти старик уже, но знаю мало, ах, как мало! Но все же, мне кажется, самое главное и настоящее я знаю, крепко знаю. И как бы мне хотелось доказать вам, что счастья нет, не должно быть и не будет для нас... Мы должны только работать и работать, а счастье – это удел наших далеких потомков.

Пауза.

Не я, то хоть потомки потомков моих.

Федотик и Родэ показываются в зале; они садятся и напевают тихо, наигрывая на гитаре.

ТУЗЕНБАХ: По-вашему, даже не мечтать о сча-

ТУЗЕНБАХ: Шта има! После нас ће летети на ваздушним балонима, промениће се капути, можда ће људи открити и развити шесто чуло, али живот ће остати исти, тежак живот, пун тајне и среће. И кроз хиљаду година човек ће исто овако уздисати: *„Ах, тешко је живети!“* – и у исти мах, овако исто као и сада, бојаће се смрти и неће хтети да умре.

ВЕРШИННИН (размисливши): Шта да вам кажем? Мени се чини да се све на земљи мора изменити мало помало и већ се мења на наше очи. Кроз двеста или триста година, најзад, кроз хиљаду година – није реч о времену – настаће нов, срећан живот. Ми, наравно, нећемо учествовати у том животу, али ми за њега живимо сада, радимо, дабоме и патимо, ми га стварамо – и само у томе је циљ нашег постојања, и ако хоћете, наша срећа.

Маша тихо се смеје.

ТУЗЕНБАХ: Шта вам је?

МАША: Не знам. Данас се цео дан смејем, још од јутрос.

ВЕРШИННИН: Ја сам свршио исту школу што и ви, у вишој академији нисам био; читам много, али не умам да изаберем књиге и читам, можда, не оно што треба, а међутим, што дуже живим, утолико више желим да знам. Коса ми седи, ја сам већ скоро старац, а знам мало, ах, како мало! Па ипак, чини ми се да оно што је најглавније, оно право – знам, добро знам. И како бих желео да вам докажем да за нас нема среће, не треба да буде и неће бити... Ми морамо само радити и радити, а срећа – то је удео наших далеких потомака.

Пауза.

Ако не ја, а оно бар потомци мојих потомака...

Федотик и Роде појављују се у сали; они седи тихо певуше уз пратњу гитаре.

ТУЗЕНБАХ: По вашем мишљењу не може се

стье! Но если я счастлив!

ВЕРШИНИН: Нет.

ТУЗЕНБАХ (вплеснув руками и смеясь): Очевидно, мы не понимаем друг друга. Ну, как мне убедить вас?

Маша тихо смеется.

ТУЗЕНБАХ (Показывая ей палец): Смейтесь! (Вершинину.) Не то что через двести или триста, но и через миллион лет жизнь останется такою же, как и была; она не меняется, остается постоянною, следуя своим собственным законам, до которых вам нет дела или, по крайней мере, которых вы никогда не узнаете. Перелетные птицы, журавли, например, летят и летят, и какие бы мысли, высокие или малые, ни бродили в их головах, все же будут лететь и не знать, зачем и куда. Они летят и будут лететь, какие бы философы ни завелись среди них; и пускай философы ствуют, как хотят, лишь бы летели...

МАША: Все-таки смысл?

ТУЗЕНБАХ: Смысль... Вот снег идет. Какой смысл?

Пауза.

МАША: Мне кажется, человек должен быть верующим или должен искать веры, иначе жизнь его пуста, пуста... Жить и не знать, для чего журавли летят, для чего дети рождаются, для чего звезды на небе... Или знать, для чего живешь, или же все пустяки, трин-трава.

Пауза.

ВЕРШИНИН: Все-таки жалко, что молодость прошла...

МАША: У Гоголя сказано: скучно жить на этом свете, господа!

ТУЗЕНБАХ: А я скажу: трудно с вами спорить,

чак ни сањати о срећи! А шта ћемо ако сам ја срећан?

ВЕРШИНИН: Нисте.

ТУЗЕНБАХ (плесне руками и смеје се): Ми се, очигледно, не разумемо. Не знам како бих вас убедио!

Маша тихо се смеје.

ТУЗЕНБАХ (показује јој прст): Смејте се! (Вершинину) Не само кроз двеста или триста година него и кроз милион година живот ће остати исти као што је и био; он се не мења, остаје сталан и управља се према својим властитим законима, до којих нам није стало или бар које ви нећете никад сазнати. Птице селице, ждралови, на пример, лете и лете и нека се ма какве мисли, узвишене или ситне, врте у њиховим главама, они ће ипак летети и неће знати ни куда ни зашто лете. Они лете и летеће, чак и ако се не знам какви филозофи појаве међу њима; и нека они филозофирају колико хоће, само нека лете...

МАША: Па ипак – смисао?

ТУЗЕНБАХ: Смисао... Ето, пада снег... Где је ту смисао?

Пауза.

МАША: Мени се чини да човек мора бити религиозан или мора да тражи веру, иначе му је живот празан, празан... Живети и не знати зашто лете ждралови, зашто се рађају деца, зашто су на небу звезде... Или знати зашто живиш – или све ништа не вреди, само трице и кучине.

Пауза.

ВЕРШИНИН: Ипак ми је жао што је младост прошла.

МАША: Има код Гогоља на једном месту: досадно је живети на овоме свету, господо!

ТУЗЕНБАХ: А ја велим: тешко је дискутовати с

господа! Ну вас совсем...

ЧЕБУТЫКИН (читая газету): Бальзак венчался в Бердичеве.

Ирина напевает тихо.

Даже запишу себе это в книжку. (Записывает.)
Бальзак венчался в Бердичеве. (Читает газету.)

ИРИНА (раскладывает пасьянс, задумчиво): Бальзак венчался в Бердичеве.

ТУЗЕНБАХ: Жребий брошен. Вы знаете, Мария Сергеевна, я подаю в отставку.

МАША: Слышала. И ничего я не вижу в этом хорошего. Не люблю я штатских.

ТУЗЕНБАХ: Все равно... (Встает.) Я не красив, какой я военный? Ну, да все равно, впрочем... Буду работать. Хотя один день в моей жизни поработать так, чтобы прийти вечером домой, в утомлении повалиться в постель и уснуть тотчас же. (Уходя в залу.) Рабочие, должно быть, спят крепко!

ФЕДОТИК (Ирине): Сейчас на Московской у Пыжикова купил для вас цветных карандашей. И вот этот ножичек...

ИРИНА: Вы привыкли обращаться со мной, как с маленькой, но ведь я уже выросла... (Берет карандаши и ножичек, радостно.) Какая прелесть!

ФЕДОТИК: А для себя я купил ножик... вот поглядите... нож, еще другой нож, третий, это в ушах ковырять, это ножнички, это ногти чистить...

РОДЭ (громко). Доктор, сколько вам лет?

ЧЕБУТЫКИН: Мне? Тридцать два.

Смех.

Федотик. Я сейчас покажу вам другой пасьянс... (Раскладывает пасьянс.)

Подают самовар; Анфиса около самовара; немного

вама, господо! Идите с милым богом!

ЧЕБУТИКИН (читајући новине): Балзак се венчао у Бердичеву.

Ирина тихо певуши.

То ћу чак да забележим у нотес. (Бележи) Балзак се венчао у Бердичеву. (Чита новине.)

ИРИНА (отвара пасијанс, замишљено): Балзак се венчао у Бердичеву.

ТУЗЕНБАХ: Коцка је пала! Знате, Марија Сергејевна, дао сам оставку.

МАША: Чула сам. И не видим у томе ничег доброг. Не волим цивиле.

ТУЗЕНБАХ: Свеједно... (Устаје) Ја нисам леп, какав сам ја официр? Уосталом, свеједно... Радићу. Да ми је бар један дан у животу радити тако да увече дођем кући, да се онако уморан извалим на кревет и заспим одмах... (Излазећи у салу.) Радници, сигурно, чврсто спавају!

ФЕДОТИК (Ирини): Малочас сам у Московској код Пижикова купио за вас оловака у боји. И ево овај ножић...

ИРИНА: Ви сте се навикли да се опходите са мном као да сам мала, али ја сам већ одрасла... (Узима оловке и ножић, радостно) Ала је то лепо!

ФЕДОТИК: А и за себе сам купио ножић... ево, погледајте... једна сечица, још једна сечица, трећа, ово је за чачкање ушију, ово су маказице, ово је за чишћење ноката...

РОДЕ (гласно): Докторе, колико вам је година?

ЧЕБУТИКИН: Мени? Тридесет две.

Смех.

ФЕДОТИК: Да вам покажем још један пасијанс. (Отвара пасијанс.)

Доносе самовар; Анфиса послује око њега; мало доцније долази Наташа и такође поставља сто; долази

погода приходить Наташа и тоже суетится около стола; приходит Солёный и, поздоровавшись, садится за стол.

ВЕРШИННИН: Однако, какой ветер!

МАША: Да. Надоела зима. Я уже и забыла, какое лето.

ИРИНА: Выйдет пасьянс, я вижу. Будем в Москве.

ФЕДОТИК: Нет, не выйдет. Видите, осьмерка легла на двойку пик. (Смеется.) Значит, вы не будете в Москве.

ЧЕБУТЫКИН (читает газету): Цицикар. Здесь свирепствует оспа.

АНФИСА (подходя к Маше): Маша, чай кушать, матушка.

АНФИСА(Вершинину): Пожалуйста, ваше высокоблагородие... простите, батюшка, забыла имя, отчество...

МАША: Принеси сюда, няня. Туда не пойду.

ИРИНА: Няня!

АНФИСА: Иду-у!

НАТАША (Соленому). Грудные дети прекрасно понимают. *"Здравствуй, говорю, Бобик. Здравствуй, милый!"* Он взглянул на меня как-то особенно. Вы думаете, во мне говорит только мать, но нет, нет, уверяю вас! Это необыкновенный ребенок.

СОЛЕНЬИЙ: Если бы этот ребенок был мой, то я изжарил бы его на сковородке и съел бы. (Идет со стаканом в гостиную и садится в угол.)

НАТАША (закрыв лицо руками): Грубый, невоспитанный человек!

МАША: Счастлив тот, кто не замечает, лето теперь или зима. Мне кажется, если бы я была в Москве, то относилась бы равнодушно к пого-

Сольони, и пошто се поздрави, седа за сто.

ВЕРШИННИН: Ала дува ветар!

МАША: Да. Додијала је зима. Ја сам већ заборавила како изгледа лето.

ИРИНА: Отвориће се пасијанс, већ видим. Бићемо у Москви.

ФЕДОТИК: Не, неће се отворити. Видите, осмица је легла на двојку пик. (Смеје се) Значи да нећете у Москву...

ЧЕБУТИКИН (чита новине): Цицикар. Овде бене богиње.

АНФИСА(прилази Маши): Дођи да пијеш чај. Маша, ходи, драга моја.

АНФИСА (Вершинину): Изволите, ваше високоблагородство, опростите, господине, заборавила сам вам име...

МАША: Донеси овамо, дадо. Нећу онамо.

ИРИНА: Дадо!

АНФИСА: Ево ме!

НАТАША (Сольонију): Мале бебе врло добро разумеју. *„Здраво, Бобо – велим му. – Здраво, мили мој!"* А он ме је некако нарочито погледао. Ви мислите да из мене говори само мајка, али не, не, уверавам вас! То је необично дете.

СОЉОНИ: Да је то моје дете, ја бих га испржио у тигању и појео. (Одлази са чашом у салон и седа у ћошак)

НАТАША (покривши лице рукама): Ала је то груб и невоспитан човек!

МАША: Благо ономе ко не примећује да ли је сад лето или зима. Да сам, чини ми се, у Москви

де...

ВЕРШИНИН: На днях я читал дневник одного французского министра, писанный в тюрьме. Министр был осужден за Панаму. С каким упоением, восторгом упоминает он о птицах, которых видит в тюремном окне и которых не замечал раньше, когда был министром. Теперь, конечно, когда он выпущен на свободу, он уже по-прежнему не замечает птиц. Так же и вы не будете замечать Москвы, когда будете жить в ней. Счастья у нас нет и не бывает, мы только желаем его.

ТУЗЕНБАХ (берет со стола коробку): Где же конфеты?

ИРИНА: Солёный съел.

ТУЗЕНБАХ.: Все?

АНФИСА (подавая чай): Вам письмо, батюшка.

ВЕРШИНИН: Мне? (Берет письмо.) От дочери. (Читает.) Да, конечно... Я, извините, Мария Сергеевна, уйду потихоньку. Чаю не буду пить. (Встает взволнованный.) Вечно эти истории...

МАША: Что такое? Не секрет?

ВЕРШИНИН (тихо): Жена опять отравилась. Надо идти. Я пройду незаметно. Ужасно неприятно все это. (Целует Маше руку.) Милая моя, славная, хорошая женщина... Я здесь пройду потихоньку... (Уходит.)

АНФИСА: Куда же он? А я чай подала... Экой какой.

МАША (рассердившись): Отстань! Пристаешь тут, покоя от тебя нет... (Идет с чашкой к столу.) Надоела ты мне, старая!

АНФИСА: Что ж ты обижаешься? Милая!

ГОЛОС АНДРЕЯ: Анфиса!

АНФИСА (дразнит): Анфиса! Сидит там... (Уходит.)

– была бих равнодушна према времену...

ВЕРШИНИН: Ових дана сам читао дневник неког француског министра, писан у тамници. Министар је био осуђен због панамске афере. С каквим усхићењем, с каквим заносом помиње он птице које види на прозору своје тамнице и које није примећивао раније, док је био министар. Сада, свакако, пошто је пуштен на слободу, опет не примећује птице. Тако ни ви нећете примећивати Москву кад будете живели у њој. Код нас нема и не може бити среће, ми само жудимо за њом.

ТУЗЕНБАХ (узима са стола кутију): Где су бомбоне?

ИРИНА: Сољони их је појео.

ТУЗЕНБАХ: Зар све?

АНФИСА (доносећи чај): Писмо за вас, господине.

ВЕРШИНИН: За мене? (Узима писмо) Од ћерке. (Чита) Па да, наравно... Опростите, Марија Сергејевна, ја ћу кришом отићи. Нећу да пијем чај. (Устаје узбуђен.) Вечито те комедије...

МАША: Шта се десило? Ако није тајна...

ВЕРШИНИН (тихо): Жена се опет тровала. Морам да идем. Извући ћу се неприметно. Страшно је непријатно све то. (Љуби Маше руку) Драга моја, добра, симпатична жено... Ја ћу полако овуда... (Излази)

АНФИСА: Куд је отишао? А ја сам му донела чај. Баш је неки...

МАША (љутито): Остави ме! Кад салетиш човека, никако нема мира од тебе... (Иде са шољом за сто) Досадна си ми, стара!

АНФИСА: А што се ти вређаш, мила моја!

АНДРЕЈЕВ ГЛАС: Анфиса!

АНФИСА (подржава га): Анфиса! Засео тамо...

МАША (в зале у стола, сердито): Дайте же мне сесть! (Мешает на столе карты.) Расселись тут с картами. Пейте чай!

ИРИНА: Ты, Машка, злая.

МАША: Раз я злая, не говорите со мной. Не трогайте меня!

ЧЕБУТЫКИН (смеясь): Не трогайте ее, не трогайте...

МАША: Вам шестьдесят лет, а вы, как мальчишка, всегда городите черт знает что.

НАТАША (вздыхает): Милая Маша, к чему употреблять в разговоре такие выражения? При твоей прекрасной наружности в приличном светском обществе ты, я тебе прямо скажу, была бы просто очаровательна, если бы не эти твои слова. Je vous prie, pardonnez moi, Marie, mais vous avez des manieres un peu grossieres

ТУЗЕНБАХ (сдерживая смех): Дайте мне... дайте мне... Там, кажется, коньяк...

НАТАША: Il paraît, que mon Бобик déjà ne dort pas, проснулся. Он у меня сегодня нездоров. Я пойду к нему, простите... (Уходит.)

ИРИНА: А куда ушел Александр Игнатьич?

МАША: Домой. У него опять с женой что-то необычайное.

ТУЗЕНБАХ (идет к Соленому, в руках графинчик с коньяком): Все вы сидите один, о чем-то думаете – и не поймешь, о чем. Ну, давайте мириться. Давайте выпьем коньяку.

Пьют.

Сегодня мне придется играть на пианино всю ночь, вероятно, играть всякий вздор... Куда ни шло!

(Излази.)

МАША (у сали за столом, љутито): Пустите ме да седнем! (Помеша карте на столу.) Разбашкарили сте се ту с тим картама. Пијте чај!

ИРИНА: Ти си, Маша, бесна.

МАША: Ако сам бесна, немојте говорити са мною. Не дирајте ме!

ЧЕБУТИКИН (смеје се): Не дирајте је, не дирајте...

МАША: Вама је шездесет година, а ви, као неко дериште, увек лупате којешта.

НАТАША (уздише): Мила Маша, зашто употребљавати у разговору такве изразе? Са својом дивном спољашношћу у отменом друштву ти би, рећи ћу ти отворено, била просто дивна да није тих твојих речи. Je vous prie, pardonnez moi, Marie, mais vous avez des manieres un peu grossieres.

ТУЗЕНБАХ (задржавајући се да не прсне у смех.): Дајте ми... дајте ми... Тамо је, чини ми се, коньяк...

НАТАША: Il paraît, que mon Боба déjà ne dort pas, пробудио се. Њему данас није добро. Идем к њему, опростите. (Излази.)

ИРИНА: А куда је отишао Александар Игњатијевич?

МАША: Кући. Опет му се догодило са женом нешто необично.

ТУЗЕНБАХ (прилази Сољонију, у рукама држи флашицу коњака): Ви стално седите сами, нешто мислите – ко би знао шта. Него, хајде да се помиримо. Хајде да попијемо мало коњака.

Пију.

Вечерас ћу морати да свирам на пијанину, вероватно, целу ноћ, да свирам којекакве бургије... Ех, нека иде куд иде!

СОЛЕНЬИЙ: Почему мириться? Я с вами не ссорился.

ТУЗЕНБАХ: Всегда вы возбуждаете такое чувство, как будто между нами что-то произошло. У вас характер странный, надо сознаться.

СОЛЕНЬИЙ (деклатируя). Я странен, не странен кто ж! Не сердись, Алеко!

ТУЗЕНБАХ: И при чем тут Алеко...

Пауза.

СОЛЕНЬИЙ: Когда я вдвоем с кем-нибудь, то ничего, я как все, но в обществе я уныл, застенчив и... говорю всякий вздор. Но все-таки я честнее и благороднее очень, очень многих. И могу это доказать.

ТУЗЕНБАХ: Я часто сержусь на вас, вы постоянно придираетесь ко мне, когда мы бываем в обществе, но все же вы мне симпатичны почему-то. Куда ни шло, напьюсь сегодня. Выпьем!

СОЛЕНЬИЙ: Выпьем.

Пьют.

Я против вас, барон, никогда ничего не имел. Но у меня характер Лермонтова. (Тихо.) Я даже немножко похож на Лермонтова... как говорят... (Достаёт из кармана флакон с духами и льет на руки.)

ТУЗЕНБАХ: Подаю в отставку. Баста! Пять лет все раздумывал и, наконец, решил. Буду работать.

СОЛЕНЬИЙ (деклатируя): Не сердись, Алеко... Забудь, забудь мечтания свои... Пока они говорят, Андрей входит с книгой тихо и садится у свечи.

ТУЗЕНБАХ: Буду работать.

ЧЕБУТЫКИН (идя в гостиную с Ириной): И угощение было тоже настоящее кавказское: суп с луком, а на жаркое – чехартма, мясное.

СОЉОНИ: Што да се миримо? Ја се с вама нисам свађао.

ТУЗЕНБАХ: Ви увек будите у мени осећање као да се измену нас нешто догодило. А ви имате чудновату нарав, мора се признати...

СОЉОНИ (декламује): Да, ја сам чудан, а ко није чудан? Не љути се, Алеко!

ТУЗЕНБАХ: Какве везе с тим има Алеко?...

Пауза.

СОЉОНИ: Кад сам насамо с неким, онда ништа ја сам као и сви, али у друштву сам мрачан, стидљив и... говорим свакојакe глупости. Па ипак сам ја поштенији и племенитији него многи. И ја то могу доказати.

ТУЗЕНБАХ: Ја се често љутим на вас, ви ме стално пецкате кад смо у друштву, па ипак сте ми, не знам зашто, симпатични. Ех, нека иде куд иде, напићу се вечерас. Пијмо!

СОЉОНИ: Пијмо!

Пију.

Ја против вас, бароне, никад ништа нисам имао. Али ја имам нарав Љермонтова. (Тихо) Ја чак помало личим на Љермонтова... тако кажу... (Вади из џепа флашицу парфема и сипа по рукама.)

ТУЗЕНБАХ: Дајем оставку. Доста! Пет година сам се предомишљао и најзад сам решио. Радићу!

СОЉОНИ (декламује): Не љути се, Алеко... заборава, заборава све своје снове... Док они разговарају, Андреј полако улази с књигом и седа крај свеће.

ТУЗЕНБАХ: Радићу.

ЧЕБУТЫКИН (одлази с Ирином у салон): И јело је било чисто кавкаско: чорба од лука, а као печење – чехартма, јело од меса.

СОЉОНИ: Черемша није месо, него биљка

СОЛЕНЬИЙ: Черемша вовсе не мясо, а растение вроде нашего лука.

ЧЕБУТЫКИН: Нет-с, ангел мой. Чехартма не лук, а жаркое из баранины.

СОЛЕНЬИЙ: А я вам говорю, черемша – лук.

ЧЕБУТЫКИН: А я вам говорю, чехартма – баранина.

СОЛЕНЬИЙ: А я вам говорю, черемша – лук.

ЧЕБУТЫКИН: Что же я буду с вами спорить! Вы никогда не были на Кавказе и не ели чехартмы.

СОЛЕНЬИЙ: Не ел, потому что терпеть не могу. От черемши такой же запах, как от чеснока.

АНДРЕЙ (умоляюще): Довольно, господа! Прошу вас!

ТУЗЕНБАХ: Когда придут ряженые?

ИРИНА: Обещали к девяти; значит, сейчас.

ТУЗЕНБАХ (обнимает Андрея). Ах вы сени, мои сени, сени новые мои...

АНДРЕЙ (пляшет и поет): Сени новые, кленовые...

ЧЕБУТЫКИН (пляшет): Решетчатые-е!

Смех.

ТУЗЕНБАХ (целует Андрея): Черт возьми, давайте выпьем. Андрюша, давайте выпьем на ты. И я с тобой, Андрюша, в Москву, в университет.

СОЛЕНЬИЙ: В какой? В Москве два университета.

АНДРЕЙ: В Москве один университет.

СОЛЕНЬИЙ: А я вам говорю – два.

АНДРЕЙ: Пускай хоть три. Тем лучше.

налик на наш лук.

ЧЕБУТЫКИН: Лок, анђеле мој. Чехартма није лук, него јагњеће печење.

СОЉОНИ: А ја вам велим да је черемша – лук.

ЧЕБУТЫКИН: А ја вам велим да је чехартма -- јагњетина.

СОЉОНИ: А ја вам велим да је черемша – лук.

ЧЕБУТЫКИН: Уосталом, што да се препирем с вама! Ви нисте никад били на Кавказу и нисте јели чехартму.

СОЉОНИ: Нисам јео, јер је не подносим. Черемша исто мирише као и бели лук.

АНДРЕЈ (преклињући): Доста, господо! Молим вас!

ТУЗЕНБАХ: Када ће доћи маске?

ИРИНА: Обећале су око девет; значи да ће сад доћи.

ТУЗЕНБАХ (загри Андреја): Хеј, мој треме, лепи треме, лепи, нови треме мој...

АНДРЕЈ (игра и пева): Треме нови, јаворови...

ЧЕБУТЫКИН (игра): Све на решетке!

Смех.

ТУЗЕНБАХ (љуби Андреја): Дођавола, хајде да пијемо. Андрјуша, хајде да попијемо брудершафт. И ја ћу с тобом, Андрјуша, у Москву, на универзитет.

СОЉОНИ: На који? У Москви су два универзитета.

АНДРЕЈ: У Москви је један универзитет.

СОЉОНИ: А ја вам велим – два.

АНДРЕЈ: Нека буде и три. Утолико боље.

СОЛЕНЬИЙ: В Москве два университета!

Ропот и шиканье.

СОЛЕНЬИЙ: В Москве два университета: старый и новый. А если вам неудобно слушать, если мои слова раздражают вас, то я могу не говорить. Я даже могу уйти в другую комнату...

(Уходит в одну из дверей.)

ТУЗЕНБАХ: Bravo, bravo! (Смеется.) Господа, начинайте, я сажусь играть! Смешной этот Соленьий...

(Садится за пианино, играет вальс.)

МАША (танцует вальс одна): Барон пьян, барон пьян, барон пьян!

Входит Наташа.

НАТАША (Чебутикину): Иван Романыч!

Говорит о чем-то Чебутикину, потом тихо уходит. Чебуткин трогает Тузенбаха за плечо и шепчет ему о чем-то.

ИРИНА: Что такое?

ЧЕБУТЬКИН: Нам пора уходить. Будьте здоровы.

ТУЗЕНБАХ: Спокойной ночи. Пора уходить.

ИРИНА: Позвольте... А ряженые?..

АНДРЕЙ (сконфуженный): Ряженых не будет. Видишь ли, моя милая, Наташа говорит, что Бобик не совсем здоров, и потому... Одним словом, я не знаю, мне решительно все равно.

ИРИНА (пожимая плечами): Бобик нездоров!

МАША: Где наша не пропадала! Гонят, стало быть, надо уходить. (Ирине.) Не Бобик болен, а она сама... Вот! (Стучит пальцем по лбу.) Мещанка!

Андрей уходит в правую дверь к себе, Чебуткин идет за ним; в зале прощаются.

СОЛЪОНИ: У Москви су два университета.

СВИ (протестују) Ш-ш...

СОЛЪОНИ: У Москви су два университета: стари и нови. А ако ви не желите да ме слушате, ако вас моје речи љуте, ја могу да ћутим. Могу чак и да изиђем у другу собу... (Излази на једна врата.)

ТУЗЕНБАХ: Bravo, bravo! (Смеје се.) Господа, почињите, ја седам да свирам! Баш је смешан овај Сольони...

(Седа за пијанино, свира валцер.)

МАША (игра валцер сама): Барон је пијан, барон је пијан, барон је пијан!

Улази Наташа.

НАТАША (Чебутикину): Иване Романовичу!

Каже нешто Чебутикину, затим полако излази. Чебуткин додирне Тузенбаха за раме и шапће му нешто.

ИРИНА: Шта је било?

ЧЕБУТИКИН: Морамо да идемо. Остајте здраво.

ТУЗЕНБАХ: Лаку ноћ. Време је да идемо.

ИРИНА: Чекајте... А маске?

АНДРЕЈ (збуњен): Маски неће бити. Видиш ли, драга моја, Наташа каже да Боби нешто није добро и зато... Једном речју, ја ништа не знам, мени је апсолутно свеједно.

ИРИНА (слеже раменима): Боба болестан!

МАША: Куд оде јуне, нек иде и уже! Терају нас, дакле морамо да идемо. (Ирини) Није Боба болестан, него она сама... Ево овде! (Куцка се прстом по челу.) Малограђанка!

Андреј излази на врата с десне стране у своју собу.

ФЕДОТИК: Какая жалость! Я рассчитывал провести вечерок, но если болен ребенок, то, конечно... Я завтра принесу ему игрушечку...

РОДЭ (громко): Я сегодня нарочно выспался после обеда, думал, что всю ночь буду танцевать. Ведь теперь только девять часов!

МАША: Выйдем на улицу, там потолкуем. Решим, что и как.

Слышно: "Прощайте! Будьте здоровы!" Слышен веселый смех Тузенбаха. Все уходят. Анфиса и горничная убирают со стола, тушат огни. Слышно, как поет нянька. Андрей в пальто и шляпе и Чебутикин тихо входят.

ЧЕБУТЫКИН: Жениться я не успел, потому что жизнь промелькнула, как молния, да и потому, что безумно любил твою матушку, которая была замужем...

АНДРЕЙ: Жениться не нужно. Не нужно, потому что скучно.

ЧЕБУТЫКИН: Так-то оно так, да одиночество. Как там ни философствуй, а одиночество страшная штука, голубчик мой... Хотя в сущности... конечно, решительно все равно!

АНДРЕЙ: Пойдемте скорей.

ЧЕБУТЫКИН: Что же спешить? Успеем.

АНДРЕЙ: Я боюсь, жена бы не остановила.

ЧЕБУТЫКИН: А!

АНДРЕЙ: Сегодня я играть не стану, только так посижу. Нездоровится... Что мне делать, Иван Романыч, от одышки?

ЧЕБУТЫКИН: Что спрашивать! Не помню, голубчик. Не знаю.

Чебутикин иде за њим; у сали се сви поздрављају.

ФЕДОТИК: Ала је то штета! Ја сам рачунао да ћу лепо провести вече, али ако је дете болесно, онда наравно... Сутра ћу му донети играчака...

РОДЕ (гласно): Ја сам се данас намерно испавао после ручка, мислио сам да ћу целу ноћ играти. Сад је тек девет сати!

МАША: Хајдемо на улицу; тамо ћемо се договорити. Решимо шта ћемо и како ћемо.

ГЛАСОВИ: „Збогом! Довиђења!“ Весели смех Тузенбаха. Сви излазе. Анфиса и собарица распремају сто, гасе светлост. Чује се како пева дадиља. Андреј у капуту и са шеширом и Чебутикин полако улазе.

ЧЕБУТИКИН: Нисам стигао да се оженим, јер ми је живот пролетео као муња, а и зато што сам безумно волео твоју мајку, која је већ била удата.

АНДРЕЈ: Човек не треба да се жени. Не треба, јер је то досадно.

ЧЕБУТИКИН: Оно тако је, али самоћа! Ма како човек филозофирао, а самоћа је страшна ствар, драги мој... Ма да у ствари... наравно, апсолутно је свеједно!

АНДРЕЈ: Хајдемо брже.

ЧЕБУТИКИН: Што да журимо? Имамо времена.

АНДРЕЈ: Бојим се да ће ме жена задржати.

ЧЕБУТИКИН: А!

АНДРЕЈ: Већерас нећу играти, само ћу мало поседети. Није ми добро... Шта да радим, Иване Романовичу, против сипње?

ЧЕБУТИКИН: Што питаш! Не сећам се, драги мој. Не знам.

АНДРЕЙ: Пројдем кухней.

Уходят. Звонок, потом опять звонок; слышны голоса, смех.

ИРИНА (входит): Что там?

АНФИСА (шепотом): Ряженые!

Звонок.

ИРИНА: Скажи, нянечка, дома нет никого. Пусть извинят.

Анфиса уходит. Ирина в раздумье ходит по комнате; она взволнована. Входит Солёный.

СОЛЁНЫЙ (в недоумении): Никого нет... А где же все?

ИРИНА: Ушли домой.

СОЛЁНЫЙ: Странно. Вы одни тут?

ИРИНА. Одна. (Пауза.) Прощайте.

СОЛЁНЫЙ: Давеча я вел себя недостаточно сдержанно, нетактично. Но вы не такая, как все, вы высоки и чисты, вам видна правда... Вы одна, только вы одна можете понять меня. Я люблю, глубоко, бесконечно люблю...

ИРИНА: Прощайте! Уходите.

СОЛЁНЫЙ: Я не могу жить без вас. (Идя за ней.) О, мое блаженство! (Сквозь слезы.) О, счастье! Роскошные, чудные, изумительные глаза, каких я не видел ни у одной женщины...

ИРИНА (холодно): Перестаньте, Василий Васильич!

СОЛЁНЫЙ: Первый раз я говорю о любви к вам, и точно я не на земле, а на другой планете. (Трет себе лоб.) Ну, да все равно. Насильно мил не будешь, конечно... Но счастливых соперников у меня не должно быть... Не должно... Клянусь вам всем святым, соперника я убью... О, чудная!

АНДРЕЙ: Хајдемо кроз кухињу.

Излазе. Неко звони, затим још једанпут; чује се жагор, смех.

ИРИНА (улази): Ко је то?

АНФИСА (шапатам): Маске.

Неко поново звони.

ИРИНА: Реци, дадо, да никога нема код куће. Извини им се.

Анфиса излази. Ирина се шета по соби и нешто размишља, она је узбуђена. Улази Сољони.

СОЉОНИ (у недоумици): Никога нема? А где су остали?

ИРИНА: Отишли су кући.

СОЉОНИ: Чудновато! Ви сте овде сами?

ИРИНА: Сама сам. (Пауза) Збогом.

СОЉОНИ: Малочас сам се понашао доста необуздано, нетактично. Али ви нисте као остали, ви сте узвишени и чисти, ви видите истину... Само ме ви можете схватити. Ја волим, дубоко, бескрајно волим...

ИРИНА: Збогом! Идите.

СОЉОНИ: Ја не могу да живим без вас. (Иде за њом) О, моје блаженство! (Кроз сузе) О, моја срећо! Лепе, чаробне, дивне очи, какве нисам видео ни код једне жене...

ИРИНА (хладно): Престаните, Василије Васильевичу!

СОЉОНИ: Први пут вам говорим о љубави и као да нисам на земљи, него на некој другој планети. (Трља чело.) Уосталом, свеједно. Силом, наравно, не можеш бити драг... Али срећних супарника не смем имати... Не смем... Кунем вам се свим што ми је свето, супарника ћу убити... О, чаробнице!

Наташа прохидит со свечой.

НАТАША (заглядываает в одну дверь, в другую и прохидит мимо двери, ведущей в комнату мужа): Тут Андрей. Пусть читает. Вы простите, Василий Васильич, я не знала, что вы здесь, я по-домашнему.

СОЛЕНЬИЙ: Мне все равно. Прощайте!
(Ухидит.)

НАТАША: А ты устала, милая, бедная моя девочка! (Целует Ирину.) Ложилась бы спать пораньше.

ИРИНА: Бобик спит?

НАТАША: Спит. Но неспокойно спит. Кстати, милая, я хотела тебе сказать, да все то тебя нет, то мне некогда... Бобику в теперешней детской, мне кажется, холодно и сыро. А твоя комната такая хорошая для ребенка. Милая, родная, переберись пока к Оле!

ИРИНА (не понимая): Куда?

Слышно, к дому подъезжает тройка с бубенчуками.

НАТАША: Ты с Олей будешь в одной комнате, пока что, а твою комнату Бобику. Он такой милашка, сегодня я говорю ему: "Бобик, ты мой! Мой!" А он на меня смотрит своими глазеночками.

Звонок.

Должно быть, Ольга. Как она поздно!

Горничная подходит к Наташе и шепчет ей на ухо.

Протопопов? Какой чудак. Приехал Протопопов, зовет меня покататься с ним на тройке. (Смеется.) Какие странные эти мужчины... (Звонок.) Кто-то там пришел. Поехать разве на четверть часика прокатиться... (Горничной.) Скажи, сейчас. (Звонок.) Звонят... там Ольга, должно быть. (Ухидит.)

Горничная убегаает: Ирина сидит задумавшись; вхо-

Пролази Наташа са свећом.

НАТАША (завирује на једна врата, затим на друга и пролази поред врата која воде у мужевљу собу): Овде је Андреј. Нека чита. Опростите, Василије Васиљевичу, нисам знала да сте овде, ја сам се раскомотила.

СОЉОНИ: Мени је свеједно. Збогом! (Издази.)

НАТАША: А ти си се заморила, мила моја, сирота девојчице! (Љуби Ирину) Што не легнеш раније?

ИРИНА: Боба спава?

НАТАША: Спава. Али не спава мирно. Него, драга моја, хтела сам нешто да ти кажем, али увек, – или тебе нема или ја немам кад... Садашња Бобина соба је хладна и влажна. А твоја соба је тако лепа за дете. Мила моја, рођена, пресели се засад код Оље.

ИРИНА (не схватајући): Куда?

НАТАША: Ти ћеш бити засад с Ољом у соби, а твоју ћемо собу дати Боби. Он је срце, данас му кажем: „Бобо, ти си мој! Мој!” А он ме гледа својим очицама.

Неко звони.

Сигурно Олга. Како доцкан долази!

Собарица прилази Наташи и нешто јој шапће на уво.

Протопопов? Баш је смешан. Дошао Протопопов, зовет ме да се провозам с њим тројком... (Смеје се) Баш су чудни ти мушкарци. (Звонце) Неко је дошао. Па идем да се провозам једно четврт сата... (Собарици) Реци да ћу одмах доћи. (Звонце) Неко звони... Сигурно Олга. (Издази)

Собарица брзо издази; Ирина седи замишљена; улазе Кулигин и Олга, за њима Вершинин.

дят Кулыгин, Ольга, за ними Вершинин.

КУЛЫГИН: Вот тебе и раз. А говорили, что у них будет вечер.

ВЕРШИНИН: Странно, я ушел недавно, полчасика назад, и ждали ряженных...

ИРИНА: Все ушли.

КУЛЫГИН: И Маша ушла? Куда она ушла? А зачем Протопопов внизу ждет на тройке? Кого он ждет?

ИРИНА: Не задавайте вопросов... Я устала.

КУЛЫГИН: Ну, капризница...

ОЛЬГА: Совет только что кончился. Я замучилась. Наша начальница больна, теперь я вместо нее. Голова, голова болит, голова... (Садится.) Андрей проиграл вчера в карты двести рублей... Весь город говорит об этом...

КУЛЫГИН: Да, и я устал на совете. (Садится.)

ВЕРШИНИН: Жена моя сейчас вздумала попугать меня, едва не отравилась. Все обошлось, и я рад, отдыхаю теперь... Стало быть, надо уходить? Что ж, позвольте пожелать всего хорошего. Федор Ильич, поедemте со мной куда-нибудь! Я дома не могу оставаться, совсем не могу... Поедемте!

КУЛЫГИН: Устал. Не поеду. (Встает.) Устал. Жена домой пошла?

ИРИНА: Должно быть.

КУЛЫГИН (целует Ирине руку). Прощай. Завтра и послезавтра целый день отдыхать. Всего хорошего! (Идет.) Чаю очень хочется. Рассчитывал провести вечер в приятном обществе и – о, fallacem hominum spem!.. Винительный падеж при восклицании...

ВЕРШИНИН: Значит, один поеду. (Уходит с

КУЛИГИН: Это ти сад! А говорили су да ће код њих вечерас бити седељка.

ВЕРШИНИН: Чудновато, ја сам скоро отишао одавде, пре пола сата, чекали су маске...

ИРИНА: Сви су отишли.

КУЛИГИН: И Маша отишла? Куда је она отишла? А зашто доле Протопопов чека с тројком? Кога чека?

ИРИНА: Немојте ништа питати... Уморна сам.

КУЛИГИН: Добро, де, јогунице...

ОЛЬГА: Тек сад је свршена седница. Преморила сам се. Директорка је болесна, ја је замењујем. Глава ме боли, глава... (Седа) Андреј је синоћ изгубио на картама двеста рубаља... Цео град прича о томе...

КУЛИГИН: Да, и ја сам се заморио на седници. (Седа)

ВЕРШИНИН: Мојој жени је малочас пало на памет да ме заплаши, хтела је да се отрује. Све се, међутим, добро свршило и ја сам задовољан, сада се одмарам... Дакле, треба да идемо? Шта можемо, допустите ми да вам пожелим свако добро. Фјодоре Иличу, хајдемо нас двојица некуда! Ја не могу да останем код куће, никако не могу... Хајдемоте!

КУЛИГИН: Уморан сам. Нећу да идем. (Устаје) Уморан сам. Је ли моја жена отишла кући?

ИРИНА: Ваљда.

КУЛИГИН (љуби Ирине руку) Здраво! Сутра и прекутра можемо да се одмарамо цео дан. Е па збогом! (Полази) Баш ми се пије чај. Рачунао сам да ћу провести вече у пријатном друштву, кад оно – о, fallacem hominum spem!... Усклик у четвртој падежу...

ВЕРШИНИН: Онда идем сам. (Излази с Кулиги-

Кульгиным, посвистывая.)

ОЛЬГА: Голова болит, голова... Андрей проиграл... весь город говорит... Пойду лягу. (Идет.)
Завтра я свободна... О, боже мой, как это приятно! Завтра свободна, послезавтра свободна... Голова болит, голова... (Уходит.)

ИРИНА (одна): Все ушли. Никого нет.

На улице гармоника, нянька поет песню.

НАТАША (в шубе и шапке идет через залу; за чей горничная): Через полчаса я буду дома. Только проедусь немножко. (Уходит.)

ИРИНА (оставшись одна, тоскует). В Москву! В Москву! В Москву!

Занавес

ДЕЙСТВИЕ ТРЕТЬЕ

Комната Ольги и Ирины. Налево и направо постели, загороженные ширмами. Третий час ночи. За сценой бьют в набат по случаю пожара, начавшегося уже давно. Видно, что в доме еще не ложились спать. На диване лежит Маша, одетая, как обыкновенно, в черное платье. Входит Ольга и Анфиса.

АНФИСА: Сидят теперь внизу под лестницей... А говорю – *"пожалуйте наверх, нешто"*, говорю, *"можно так"*, – плачут. *"Папаша"*, говорят, *"не знаем где. Не дай бог"*, говорят, *"сгорел"*. Выдумали! И на дворе какие-то... тоже раздетые.

ОЛЬГА (вынимает из шкапа платье): Вот это серенькое возьми... И вот это... Кофточку тоже... И эту юбку бери, нянечка... Что же это такое, боже мой! Кирсановский переулочек сгорел весь, очевидно... Это возьми... Это возьми... (Кидает ей на руки платье). Вершинины бедные напугались... Их дом едва не сгорел. Пусть у нас переночуют... домой их нельзя пускать... У бедного Федотика все сгорело, ничего не осталось...

АНФИСА: Ферापонта позвала бы, Олюшка, а

ном и звиздуће.)

ОЛЬГА: Боли ме глава, глава... Андреј је изгубио на картама... цео град говори... Идем да легнем... (Полази) Сутра сам слободна... О, боже мој, како је то пријатно! Сутра сам слободна, прекутра сам слободна. Боли ме глава, глава... (Излази.)

ИРИНА (сама): Сви су отишли. Нема никог...

Са улице се чује хармоника, дадиља пева песму.

НАТАША (у бунди и са шубарицом на глави иде кроз салу; за њом собарица): Вратићу се кроз пола сата. Само да се мало провозам. (Излази.)

ИРИНА (остаје сама, са чежњом): У Москву! У Москву! У Москву!

Завеса

ТРЕЋИ ЧИН

Олгина и Иринава соба. Лево и десно – кревети заклоњени параванима. Прошло је два после поноћи. Иза позорнице звоне на узбуну због пожара који је већ одавно почео. Види се да у кући још нису легли. На дивану лежи Маша, обучена као обично у црну хаљину. Улазе Олга и Анфиса.

АНФИСА: Седе сад доле испод степеништа... Ја им кажем: *"Изволте горе, зар се може"*, велим, *"овако"* – а оне плачу. *"Не знамо, веле, где је тата. Можда је, веле, не дај боже, изгорео."* Шта су измислиле! И у дворишту су неке... такође необучене.

ОЛЬГА (вади из ормана хаљине): Узми ову сиву... И ову... Блузу такође... Узми и сукњу, дадо... Шта се то десило, боже мој! Кирсановско сокаче је цело изгорело, по свој прилици... узми ово... узми ово... (Баца јој у руке хаљине.) Сироте Вершинове – уплашиле су се... Замало им није кућа изгорела... Нека преноће код нас... кући их не смемо пустити... А јадном Федотику је све изгорело, ништа му није остало...

АНФИСА: Што не зовеш Ферापонта, Ољице,

то не донесу...

ОЛЬГА (звонит): Не дозвонишься... (В дверь.)
Подите сюда, кто там есть!

В открытую дверь видно окно, красное от зарева; слышно, как мимо дома проезжает пожарная команда.

Какой это ужас. И как надоело! (Входит Феррапонт.) Вот возьми снеси вниз... Там под лестницей стоят барышни Колотилины... отдай им. И это отдай...

ФЕРАПОНТ: Слушаю. В двенадцатом году Москва тоже горела. Господи ты боже мой! Французы удивлялись.

ОЛЬГА: Иди, ступай...

ФЕРАПОНТ: Слушаю. (Уходит.)

ОЛЬГА: Нянечка, милая, все отдай. Ничего нам не надо, все отдай, нянечка... Я устала, едва на ногах стою... Вершининых нельзя отпускать домой... Девочки лягут в гостиной, Александра Игнатьича вниз к барону... Федотика тоже к барону, или пусть у нас в зале... Доктор, как нарочно, пьян, ужасно пьян, и к нему никого нельзя. И жену Вершинина тоже в гостиной.

АНФИСА (утомленно): Олюшка милая, не гони ты меня! Не гони!

ОЛЬГА: Глупости ты говоришь, няня. Никто тебя не гонит.

АНФИСА (кладет ей голову на грудь): Родная моя, золотая моя, я тружусь, я работаю... Слаба стану, все скажут: пошла! А куда я пойду? Куда? Восемьдесят лет. Восемьдесят второй год...

ОЛЬГА: Ты посиди, нянечка... Устала ты, бедная... (Усаживает ее.) Отдохни, моя хорошая. Побледнела как!

Наташа входит.

сама небу моћи однети...

ОЛГА: (звони): Не можеш га дозвати... (Кроз врата) Хеј, ко је тамо – дођите овамо.

Кроз отворена врата види се прозор црвен од пожара; чује се како поред куће пролази ватрогасна чета.

Ала је то ужасно! И како ми је додијало! (Улази Феррапонт) Узми ово и однеси доле... Тамо испод степепишта стоје госпођице Колотилинове... дај њима. И ово им дај...

ФЕРАПОНТ: Разумем. А дванаесте године је и Москва горела. Господе боже мој! Французи су се само чудили.

ОЛГА: Хајде иди!

ФЕРАПОНТ: Разумем. (Излази)

ОЛГА: Дадо, мила моја, све подај. Ништа нам није потребно, све подај, дадо... Уморна сам, једва се држим на ногама... Вершинине не смемо пустити кући... Девочице ће лећи у салону, а Александар Игњатијевич доле, код барона... Федотика ћемо такође код барона или код нас у сали... Доктор је, као за пакост, мртав пијан; код њега никога не можемо сместити. А Вершининову жену можемо такође у салону.

АНФИСА (уморно): Ољице, мила моја, не терај ме! Не терај ме!

ОЛГА: Којешта говориш, дадо. Нико тебе не тера.

АНФИСА (спушта јој главу на груди): Рођена моја, злато моје, увек послујем, увек радим... Кад изнемогнем, сви ће ми рећи: одлази! А куда ћу да одем? Куда? Осамдесет година. Већ ми је осамдесет друга...

ОЛГА: Седи мало, дадице... Уморна си, сиротице... (Тера је да седне) Одмори се, добра моја. Како си пребледела!

НАТАША: Там говорят, поскорее нужно составить общество для помощи погорельцам. Что ж? Прекрасная мысль. Вообще нужно помогать бедным людям, это обязанность богатых. Бобик и Софочка спят себе, спят, как ни в чем не бывало. У нас так много народу везде, куда ни пойдешь, полон дом. Теперь в городе инфлюэнца, боюсь, как бы не захватили дети.

ОЛЬГА (не слушая ее): В этой комнате не видно пожара, тут покойно...

НАТАША: Да... Я, должно быть, растрепанная. (Перед зеркалом.) Говорят, я пополнела... и не правда! Ничуть! А Маша спит, утомилась, бедная... (Анфисе холодно.) При мне не смей сидеть! Встань! Ступай отсюда! (Анфиса уходит; пауза.) И зачем ты держишь эту старуху, не понимаю!

ОЛЬГА (оторопев): Извини, я тоже не понимаю...

НАТАША: Ни к чему она тут. Она крестьянка, должна в деревне жить... Что за баловство! Я люблю в доме порядок! Лишних не должно быть в доме. (Гладит ее по щеке.) Ты, бедняжка, устала! Устала наша начальница! А когда моя Софочка вырастет и поступит в гимназию, я буду тебя бояться.

ОЛЬГА: Не буду я начальницей.

НАТАША: Тебя выберут, Олечка. Это решено.

ОЛЬГА: Я откажусь. Не могу... Это мне не по силам... (Пьет воду.) Ты сейчас так грубо обошлась с няней... Прости, я не в состоянии переносить... даже в глазах потемнело...

НАТАША (взволнованно). Прости, Оля, прости... Я не хотела тебя огорчать.

Маша встает, берет подушку и уходит, сердитая.

ОЛЬГА: Пойми, милая... мы воспитаны, быть

Улази Наташа.

НАТАША: Тамо говоре да би требало што пре основати друштво за помоћ погорелцима. Шта велите? Сјајна идеја. Уопште треба што пре помоћи сиротињу, то је дужност богатих. Боба и Соњица спавају, спавају као да ништа није ни било. Код нас је сад свуда толико света, куд год пођеш, пуна кућа. Сад у граду влада грип, бојим се да деца не добију.

ОЛЬГА (не слуша је): Из ове собе се не види пожар, ту је мирно...

НАТАША: Да... Ја сам сигурно чупава. (Пред огледалом) Кажу да сам се угојила... е баш није истина! Ни најмање! А Маша спава, заморила се, сирота... (Анфиси, хладно.) Преда мном не смеш седети! Устани! Одлази одавде! (Анфиса излази; пауза.) Не знам зашто држиш ту бабу, не разумем!

ОЛЬГА (запрепашћено): Опрости, ни ја не разумем...

НАТАША: Она нам није ни за шта. Она је сељанка, треба да живи на селу... Шта сте је размазили! Ја волим у кући ред! Сувишних људи не сме бити у кући. (Милује је по образу.) Ти си се, сиротице, заморила! Заморила се наша директорка! А кад моја Соњица порасте и пође у гимназију, ја ћу те се бојати...

ОЛЬГА: Нећу ја бити директорка.

НАТАША: Изабраће те, Ољице. То је већ решено.

ОЛЬГА: Ја ћу одбити. Не могу... То је изнад моје снаге... (Пије воду) Ти си малочас тако груба била с дадиљом. Опрости, ја то не могу да поднесем... смркло ми се пред очима.

НАТАША (узбунено): Опрости, Оља, опрости... Нисам хтела да те жалостим.

Маша устаје, узима јастук и љутито одлази.

ОЛЬГА: Разуми, мила моја... ми смо, можда, ма-

может, странно, но я не переношу этого. Подобное отношение угнетает меня, я заболеваю... я просто падаю духом!

НАТАША: Прости, прости... (Целует ее.)

ОЛЬГА: Всякая, даже малейшая грубость, неделикатно сказанное слово волнует меня...

НАТАША: Я часто говорю лишнее, это правда, но согласись, моя милая, она могла бы жить в деревне.

ОЛЬГА: Она уже тридцать лет у нас.

НАТАША: Но ведь теперь она не может работать! Или я тебя не понимаю, или же ты не хочешь меня понять. Она не способна к труду, она только спит или сидит.

ОЛЬГА: И пускай сидит.

НАТАША (удивленно): Как пускай сидит? Но ведь она же прислуга. (Сквозь слезы.) Я тебя не понимаю, Оля. У меня нянька есть, кормилица есть, у нас горничная, кухарка... для чего же нам еще эта старуха? Для чего?

За сценой бьют в набат.

ОЛЬГА: В эту ночь я постарела на десять лет.

НАТАША: Нам нужно уговориться, Оля. Раз навсегда... Ты в гимназии, я – дома, у тебя учење, у меня – хозяйство. И если я говорю что насчет прислуги, то знаю, что говорю; я знаю, что го-во-рю... И чтоб завтра же не было здесь этой старой воровки, старой хрычовки... (стучит ногами) этой ведьмы!.. Не сметь меня раздражать! Не сметь! (Спохватившись.) Право, если ты не переберешься вниз, то мы всегда будем ссориться. Это ужасно.

Входит Кулигин.

КУЛЬГИН: Где Маша? Нам пора бы уже домой. Пожар, говорят, стихает. (Потягивается.) Сгорел только один квартал, а ведь был ветер, вначале казалось, горит весь город. (Садится.)

ло чудно васпитане, али ја то не подносим. Овакво ме опхођење тишти, ја се осећам болесна... Просто клонем духом!

НАТАША: Опрости, опрости... (Љуби је)

ОЛГА: Свака, чак и најмања грубост, свака неделикатна реч узбуђује ме...

НАТАША: Ја често говорим што не треба, то је истина, али признај, мила моја, она би могла да живи на селу.

ОЛГА: Она је већ тридесет година код нас.

НАТАША: Али сад она не може да ради! Или ја тебе не схватам или ти нећеш да схватиш мене. Она је неспособна за рад, она само спава или се ди.

ОЛГА: И нека седи.

НАТАША (зачуђено): Како – нека седи? Па она је служавка. (Кроз сузе) Ја те не разумем, Оља. Ја имам дадиљу, имам дојкињу, ми имамо соба-рицу, куvariцу... шта ће нам још ова баба? Шта ће нам?

Иза позорнице звоне на узбуну.

ОЛГА: Ове ноћи сам остарела за десет година.

НАТАША: Ми треба да се договоримо, Оља. Ти си у гимназији, ја – код куће; ти имаш школу, ја – домазлук. И ако ја говорим нешто о послузи, ја знам шта говорим; ја знам шта говорим... И још сутра да ми није овде те старе крадљивице, старе бабускере... (лупа ногама) старе вештице!... Не смете ме љутити! Не смете! (Освестивши се) Збиља, ако се ти не преселиш доле, ми ћемо се стално свађати. То је страшно.

Улази Кулигин.

КУЛИГИН: Где је Маша? Време је да се иде кући. Пожар се, веле, стишава. (Протеже се) Изгорео је само један блок кућа, а било је ветра, испочетка је изгледало да гори цео град. (Седа) Заморио сам се, Ољице, мила моја... Ја често

Утомился. Олечка моя милая... Я часто думаю: если бы не Маша, то я на тебе б женился, Олечка. Ты очень хорошая... Замучился. (Прислушивается.)

ОЛЬГА: Что?

КУЛЬГИН: Как нарочно, у доктора запой, пьян он ужасно. Как нарочно! (Встает.) Вот он идет сюда, кажется... Слышите? Да, сюда... (Смеется.) Экий какой, право... Я спрячусь. (Идет в угол к шкапу.) Этакий разбойник.

ОЛЬГА: Два года не пил, а тут вдруг взял и напился... (Идет с Наташей в глубину комнаты.)

Чебутыкин входит; не шатаясь, как трезвый, проходит по комнате, останавливается, смотрит, потом подходит к рукомойнику и начинает мыть руки.

ЧЕБУТЫКИН (угрюмо): Черт бы всех побрал... подрал... Думают, я доктор, умею лечить всякие болезни, а я не знаю решительно ничего, все позабыл, что знал, ничего не помню, решительно ничего. (Ольга и Наташа, незаметно для него, уходят.) Черт бы побрал. В прошлую среду лечил на Засыпи женщину – умерла, и я виноват, что она умерла. Да... Кое-что знал лет двадцать пять назад, а теперь ничего не помню. Ничего... В голове пусто, на душе холодно. Может быть, я и не человек, а только делаю вид, что у меня руки и ноги... и голова; может быть, я и не существую вовсе, а только кажется мне, что я хожу, ем, сплю. (Плачет.) О, если бы не существовать! (Перестает плакать, угрюмо.) Черт знает... Третьего дня разговор в клубе; говорят, Шекспир, Вольтер... Я не читал, совсем не читал, а на лице своем показал, будто читал. И другие тоже, как я. Пошлость! Низость! И та женщина, что уморил в среду, вспомнилась... и все вспомнилось, и стало на душе криво, гадко, мерзко... пошел, запил...

Ирина, Вершинин и Тузенбах входят; на Тузенбахе штатское платье, новое и модное.

мислим: да није Маше, ја бих се тобом оженио, Олице. Ти си врло добра... Искидао сам се. (Ослушкује.)

ОЛГА: Шта је?

КУЛИГИН: Као за пакост доктор се опет запио, страшно је пијан. Као за пакост! (Устаје) Ено га, чини ми се, долази овамо. Чујете? Да, овамо... (Смеје се) Е баш је он неки, бога ми... Ја ћу се сакрити. (Прилази орману и стаје у ћошак.) Баш је неваљао!

ОЛГА: Две године није пио, а сад се одједном напио... (Одлази с Наташом у дубину собе.)

Улази Чебутикин; он се не клати, као да је трезан, пролази кроз собу, застаје, гледа, затим прилази умиваонику и поче да пере руке.

ЧЕБУТИКИН (мрачно): Нека их наво носи... нека их носи... Они мисле да сам лекар, да удем да лечим свакојаке болести, а ја не знам апсолутно ништа, заборавио сам све што сам знао, ничега се не сећам, апсолутно ничега. (Олга и Наташа, непажене од неге, излазе.) Нека их ђаво носи. Прошле среде лечио сам у Засипу једну жену и она је, наравно, умрла – и ја сам крив што је она умрла. Дабоме... Понешто сам знао пре својих двадесет пет година, а сада се ничега не сећам. Ничега. Можда ја и нисам човек, него се само претварам да имам и руке, и ноге и главу; можда ја уопште и не постојим, него ми се само чини да ходам, једем, спавам. (Плаче) О, да ми је не постојати! (Престане да плаче, мрачно.) Ваво би га знао... Прекјуче се разговарало у клубу; говоре: Шекспир, Волтер... Ја их нисам читао, уопште нисам читао, а направио сам израз лица као да сам читао. И други исто тако као и ја. Тривијално! Ниско! Сетио сам се и оне жене коју сам уморио у среду... Свега сам се сетио и тако ми је дошло на души тешко, одвратно, мрско... одем и запијем се...

Улазе Ирина, Вершинин и Тузенбах; Тузенбах је у цивилу, одело му је ново и модерно.

ИРИНА: Да поседимо овде. Овамо нико неће

- ИРИНА: Здесь посидим. Сюда никто не войдет. доћи.
- ВЕРШИНИН: Если бы не солдаты, то сгорел бы весь город. Молодцы! (Потирает от удовольствия руки.) Золотой народ! Ах, что за молодцы! ВЕРШИНИН: Да није војника, изгорео би цео град. Јуначине! (Трља руке од задовољства.) Златни су то људи! Баш су јуначине!
- КУЛЬГИН (подходя к ним): Который час, господа? КУЛИГИН (прилази им): Колико је сати, госпо- до?
- ТУЗЕНБАХ: Уже четвертый час. Светает. ТУЗЕНБАХ: Прошло је три. Свиће.
- ИРИНА: Все сидят в зале, никто не уходит. И ваш этот Соленый сидит... (Чебутыкину.) Вы бы, доктор, шли спать. ИРИНА: Сви седе у сали, нико не одлази. И онај ваш Сольони седи... (Чебутикину) Ви, докторе, треба да идете да спавате.
- ЧЕБУТЫКИН: Ничего-с... Благодарю-с. (Причесывает бороду.) ЧЕБУТИКИН: Ништа... Хвала... (Рашчешљава браду.)
- КУЛЬГИН (смеется): Назююкался, Иван Романых! (Хлопает по плечу.) Молодец! In vino veritas, говорили древние. КУЛИГИН (смеје се): Наљоскао се Иван Романович! (Тапше га по рамену.) Сила сте ви! In vino veritas – говорили су стари.
- ТУЗЕНБАХ: Меня все просят устроить концерт в пользу погорельцев. ТУЗЕНБАХ: Моле ме да приредим концерат у корист погорелаца.
- ИРИНА: Ну, кто там... ИРИНА: Ех, ко би то...
- ТУЗЕНБАХ: Можно бы устроить, если захотеть. Марья Сергеевна, например, играет на рояле чудесно. ТУЗЕНБАХ: Могоа би се приредити, само ако се хоће. Марија Сергејевна, по мом мишљењу, дивно свира на клавиру.
- КУЛЬГИН: Чудесно играет! КУЛИГИН: Дивно свира!
- ИРИНА: Она уже забыла. Три года не играла... или четыре. ИРИНА: Она је већ заборавила. Три године не свира... или четири.
- ТУЗЕНБАХ: Здесь в городе решительно никто не понимает музыки, ни одна душа, но я, я понимаю и честным словом уверяю вас, Марья Сергеевна играет великолепно, почти талантливо. ТУЗЕНБАХ: Овде у граду нико се под милим богом не разуме у музику, ниједна душа, али ја, ја се разумем и дајем вам часну реч да Марија Сергејевна свира сјајно, скоро даровито.
- КУЛЬГИН: Вы правы, барон. Я ее очень люблю, Машу. Она славная. КУЛИГИН: У праву сте, бароне. Ја је веома волим, моју Машу. Она је добра.
- ТУЗЕНБАХ: Уметь играть так роскошно и в то же время сознавать, что тебя никто, никто не понимает! ТУЗЕНБАХ: Тако дивно свирати и у исти мах бити свестан да те нико, нико не разуме!
- КУЛЬГИН (вздыхает): Да... Но прилично ли ей КУЛИГИН (уздыхает): Да... Али да ли јој приличи

участвовать в концерте?

Пауза.

Я ведь, господа, ничего не знаю. Может быть, это и хорошо будет. Должен признаться, наш директор хороший человек, даже очень хороший, умнейший, но у него такие взгляды... Конечно, не его дело, но все-таки, если хотите, то я, пожалуй, поговорю с ним.

Чебутыкин берет в руки фарфоровые часы и рассматривает их.

ВЕРШИНИН: На пожаре я загрязнился весь, ни на что не похож.

Пауза.

Вчера я мельком слышал, будто нашу бригаду хотят перевести куда-то далеко. Одни говорят, в Царство Польское, другие – будто в Читу.

ТУЗЕНБАХ: Я тоже слышал. Что ж? Город тогда совсем опустеет.

ИРИНА: И мы уедем!

ЧЕБУТЫКИН (роняет часы, которые разбиваются): Вдребезги!

Пауза; все огорчены и сконфужены.

КУЛЬГИН (подбирает осколки): Разбить такую дорогую вещь – ах, Иван Романыч, Иван Романыч! Ноль с минусом вам за поведение!

ИРИНА: Это часы покойной мамы.

ЧЕБУТЫКИН: Может быть... Мамы так мамы. Может, я не разбивал, а только кажется, что разбил. Может быть, нам только кажется, что мы существуем, а на самом деле нас нет. Ничего я не знаю, никто ничего не знает. (У двери.) Что смотрите? У Наташи романчик с Протопоповым, а вы не видите... Вы вот сидите тут и ничего не видите, а у Наташи романчик с Протопоповым... (Поет.) Не угодно ль этот финик вам принять... (Уходит.)

да суделује на концерту?

Пауза.

Ја, господа, ништа не знам. Можда ће то бити лепо. Морам признати да је наш директор добар човек, чак и врло добар, необично паметан, али он има такве погледе... Наравно, њега се то не тиче, па ипак, ако хоћете, ја могу да разговарам с њим...

Чебутикин узима у руке порцелански сат и разгледа га.

ВЕРШИНИН: На пожару сам се сав испрљао, нашта личим само!

Пауза.

Јуче сам нешто начуо да нашу бригаду тобоже хоће да преместе некуд далеко. Једни кажу у Царевину Пољску, други у Читу.

ТУЗЕНБАХ: И ја сам то чуо. Шта ћемо! Онда ће град потпуно опустети.

ИРИНА: И ми ћемо се одселити!

ЧЕБУТИКИН (испусти и разбије сат): У парампарчад!

Пауза; свима је криво и сви су збуњени.

КУЛИГИН (купи парчад): Разбити такву скупочену ствар, ах, Иване Романовичу, Иване Романовичу! Заслужујете нулу из владања!

ИРИНА: То је сат покојне маме.

ЧЕБУТИКИН: Можда... Мамин, е па мамин. Можда га ја нисам разбио, него се само чини да сам га разбио. Можда нам се само чини да постојимо, а у ствари нас нема. Ништа ја не знам, нико ништа не зна. (На вратима) Што гледате? Наташа ашикује с Протопоповом, а ви не видите... Ето, седите овде и ништа не видите, а Наташа ашикује с Протопоповом... (Пева) Је ли вам по вољи ова шећерлема? (Изази)

ВЕРШИНИН: Да... (Смеје се) Како је у ствари

ВЕРШИНИН: Да... (Смеется.) Как все это в сущности странно!

Пауза.

Когда начался пожар, я побежал скорей домой; подхожу, смотрю – дом наш цел и невредим и вне опасности, но мои девочки стоят у порога в одном белье, матери нет, суетится народ, бегают лошади, собаки, и у девочек на лицах тревога, ужас, мольба, не знаю что; сердце у меня сжалось, когда я увидел эти лица. Боже мой, думаю, что придется пережить еще этим девочкам в течение долгой жизни! Я хватаю их, бегу и все думаю одно: что им придется пережить еще на этом свете!

Набат; пауза.

Прихожу сюда, а мать здесь, кричит, сердится.

Маша входит с подушкой и садится на диван.

И когда мои девочки стояли у порога в одном белье, босые, и улица была красной от огня, был страшный шум, то я подумал, что нечто похожее произошло много лет назад, когда набегал неожиданно враг, грабил, зажигал... Между тем, в сущности, какая разница между тем, что есть и что была! А пройдет еще немного времени, каких-нибудь двести - триста лет, и на нашу теперешнюю жизнь также будут смотреть и со страхом, и с насмешкой, все нынешнее будет казаться и угловатым, и тяжелым, и очень неудобным, и странным. О, наверное, какая это будет жизнь, какая жизнь! (Смеется.) Простите, я опять зафилософствовался. Позвольте продолжать, господа. Мне ужасно хочется философствовать, такое у меня теперь настроение.

Пауза.

Точно спят все. Так я говорю: какая это будет жизнь! Вы можете себе только представить... Вот таких, как вы, в городе теперь только три, в следующих поколениях - больше, все больше и больше, и придет время, когда все изменится по-вашему, жить будут по-вашему, а потом и

все то чудно!

Пауза.

Кад је почео пожар, потрчао сам брже кући; прилазим, гледам – кућа нам је читава и ван опасности, али моје две девојчице стоје на прагу само у рубљу, мајке нема, народ се ужурбао, јуре коњи, пси, а на лицима девојчица бојазан, ужас, молба, не знам шта све; срце ми се стегло кад сам видео та лица. Боже мој, мислим, шта ће све морати да преживе ове девојчице у току дугог живота! Ја их зграбим, трчим и само једно мислим: шта ће морати да преживе још на овом свету!

Узбуна; пауза.

Дођем овамо, а мати је овде, виче, љути се.

Улази Маша с јастуком и седа на диван.

И док су моје девојчице стајале на прагу само у рубљу, а улица била црвена од ватре и била је страховита ларма, помислио сам да се нешто слично догађало пре много година кад би изненада упао непријатељ, пљачкао, палио. А у ствари, има ли разлике измену оног што је сада и што је било! А проћи ће још мало времена, неких двеста или триста година и на наш садашњи живот исто ће тако гледати са страхом и потсмехом, све садашње изгледаће неспретно, и тешко, и врло неудобно и чудно. О, зацело, то ће бити живот, то ће бити живот! (Смеје се) Опростите, опет сам почео да филозофирам. Дозвољите ми да продужим, господо. Мени се страшно филозофира, у таквом сам сад расположењу.

Пауза.

Сви као да спавају. Ја, дакле, велим: то ће бити живот! Можете ли замислити... Ето, оваквих као што сте ви сада у граду има само три, али у будућим нараштајима биће више, све више и више, и доћи ће време кад ће се све изменити и

вы устареете, народятся люди, которые будут лучше вас... (Смеется.) Сегодня у меня какое-то особенное настроение. Хочется жить чертовски... (Поет.) *Любви все возрасты покорны, ее порывы благотворны...* (Смеется.)

МАША: Трам-там-там...

ВЕРШИННИН: Трам-там...

МАША: Тра-ра-ра?

ВЕРШИННИН.: Тра-та-та. (Смеется.)

Входит Федотик.

ФЕДОТИК (танцует): Погорел, погорел! Весь дочиста!

Смех.

ИРИНА: Что ж за шутки. Все сгорело?

ФЕДОТИК (смеется): Все дочиста. Ничего не осталось. И гитара сгорела, и фотография сгорела, и все мои письма... И хотел подарить вам записную книжечку – тоже сгорела.

Входит Соленьий.

ИРИНА: Нет, пожалуйста, уходите, Василий Васильич. Сюда нельзя.

СОЛЕНЬИЙ: Почему же это барону можно, а мне нельзя?

ВЕРШИННИН: Надо уходить, в самом деле. Как пожар?

СОЛЕНЬИЙ: Говорят, стихает. Нет, мне положительно странно, почему это барону можно, а мне нельзя? (Вынимает флакон с духами и прыскается.)

ВЕРШИННИН: Трам-там-там.

МАША: Трам-там.

ВЕРШИННИН (смеется, Соленному). Пойдемте в

прилагодити вама, људи ће живети као ви, а затим ћете и ви застарети, родиће се људи који ће бити бољи од вас... (Смеје се) Данас сам некако чудно расположен. даволски сам жељан живота... (Пева) „Љубавне свако воли чари... За њих баи свако момче мари...” (Смеје се)

МАША: Трам-там-там...

ВЕРШИННИН: Там-там...

МАША: Тра-ра-ра?

ВЕРШИННИН: Тра-та-та. (Смеје се.)

Улази Федотик.

ФЕДОТИК (игра) Погорео, погорео! Потпуно!

Смех.

ИРИНА: Какви су то вицеви! Је ли вам све изгорело?

ФЕДОТИК (смеје се): Апсолутно све. Ништа ми није остало. И гитара је изгорела, и фотографски апарат и сва моја писма... Хтео сам да вам поклоним један нотес – и он је изгорео.

Улази Сољони.

ИРИНА: Не, молим вас, идите, Василије Васильевичу. Овамо се не сме.

СОЉОНИ: А зашто барон сме, а ја не смем?

ВЕРШИННИН: Збиља, треба да идемо. Шта је с пожаром?

СОЉОНИ: Кажу да се стишава. Него, мени је збиља чудно – зашто барон сме, а ја не смем? (Вади флашицу парфема и прска се.)

ВЕРШИННИН: Трам-там-там.

МАША: Трам-там.

ВЕРШИННИН (смеје се, Сољонију): Хајдемо у са-

залу.

Соленый. Хорошо-с, так и запишем. Мысль эту можно б боле пояснить, да боюсь, как бы гусей не раздражить... (Глядя на Тузенбаха.) Цып, цып, цып...

Уходит с Вершининым и Федотиком.

ИРИНА: Как накурил этот Соленый... (В недоумении.) Барон спит! Барон! Барон!

ТУЗЕНБАХ (очнувшись): Устал я, однако... Кирпичный завод... Это я не брежу, а в самом деле, скоро поеду на кирпичный завод, начну работать... Уже был разговор. (Ирине нежно.) Вы такая бледная, прекрасная, обаятельная... Мне кажется, ваша бледность проясняет темный воздух, как свет... Вы нечальны, вы недовольны жизнью... О, поедemте со мной, поедemте работать вместе!

МАША: Николай Львович, уходите отсюда.

ТУЗЕНБАХ (смеясь): Вы здесь? Я не вижу. (Целует Ирине руку.) Прощайте, я пойду... Я гляжу на вас теперь, и вспоминается мне, как когда-то давно, в день ваших именин, вы, бодрая, веселая, говорили о радостях труда... И какая мне тогда мерещилась счастливая жизнь! Где она? (Целует руку.) У вас слезы на глазах. Ложитесь спать, уж светает... начинается утро... Если бы мне было позволено отдать за вас жизнь свою!

МАША: Николай Львович, уходите! Ну, что право...

ТУЗЕНБАХ: Ухожу... (Уходит.)

МАША (ложится): Ты спишь, Федор?

КУЛЬГИН: А?

МАША: Шел бы домой.

КУЛЬГИН: Милая моя Маша, дорогая моя Маша...

ИРИНА: Она утомилась. Дал бы ей отдохнуть,

лу.

СОЛЬОНИ: Добро, запамтићемо то. Ту би се, свакако, могло још објашњење потражити, само се бојим да ћу гуске раздражити... (Гледа Тузенбаха) Пи, пи, пи...

Излази с Вершинином и Федотиком.

ИРИНА: Ала је задимио овај Сољони... (У недоумици.) Барон спава! Бароне! Бароне!

ТУЗЕНБАХ (тргне се): Баш сам се заморио... Циглана... Ја не бунцам, ја ћу ускоро заиста отићи на циглану, радићу... Већ сам разговарао... (Ирини, нежно) Ви сте тако бледи, дивни, дражесни... Мени се чини да ваше бледило блешти у мраку као светлост... Ви сте тужни, ви сте незадовољни животом... О, хајдете са мном, хајдете да радимо заједно!

МАША: Николају Лавовичу, идите одавде.

ТУЗЕНБАХ (смејући се): И ви сте ту? А ја и не видим. (Љуби Ирине руку.) Збогом, идем ја... Гледам вас сада и присећам се како сте некад давно, на ваш имендан, чили, весели, говорили о радостима рада... И како срећан живот ми се тада привиђао! Где је он? (Љуби јој руку) У очима су вам сузе. Лезите да спавате, већ свиће... почиње јутро... О, кад бих смео да дам за вас свој живот!

МАША: Николају Лавовичу, одлазите! Бога ми, шта ви...

ТУЗЕНБАХ: Идем... (Излази)

МАША (лежући): Спаваш ли, Фјодоре?

КУЛИГИН: А?

МАША: Иди боље кући.

КУЛИГИН: Мила моја Маша, драга моја Маша...

ИРИНА: Она је уморна... Пусти је да се одмори, Феђа.

Федя.

КУЛЬГИН: Сейчас уйду... Жена моя хорошая, славная... Люблю тебя, мою единственную...

МАША(сердито): Amo, amas, amat, amamus, amatis, amant.

КУЛЬГИН (смеется): Нет, право, она удивительная. Женат я на тебе семь лет, а кажется, венчались только вчера. Честное слово. Нет, право, ты удивительная женщина. Я доволен, я доволен, я доволен!

МАША: Надоело, надоело, надоело... (Встает и говорит сидя.) И вот не выходит у меня из головы... Просто возмутительно. Сидит гвоздем в голове, не могу молчать. Я про Андрея... Заложил он этот дом в банке, и все деньги забрала его жена, а ведь дом принадлежит не ему одному, а нам четверым! Он должен это знать, если он порядочный человек.

КУЛЬГИН: Охота тебе, Маша! На что тебе? Андрюша кругом должен, ну, и бог с ним.

МАША: Это во всяком случае возмутительно. (Ложится.)

КУЛЬГИН: Мы с тобой не бедны. Я работаю, хожу в гимназию, потом уроки даю... Я честный человек. Простой... Omnia mea mecum porto ^{Все мое ношу с собой (лат.)}, как говорится.

МАША: Мне ничего не нужно, но меня возмущает несправедливость.

Пауза.

Ступай, Федор.

КУЛЬГИН (целует ее): Ты устала, отдохни с полчасика, а я там посижу, подожду. Спи... (Идет.) Я доволен, я доволен, я доволен. (Уходит.)

ИРИНА: В самом деле, как измельчал наш Андрей, как он выдохся и постарел около этой женщины! Когда-то готовился в профессора, а вчера хвалился, что попал, наконец, в члены зе-

КУЛИГИН: Идем одмах... Добра, мила моја жена... Волим те, једину моју...

МАША (љутито:) Amo, amas, amat, amamus, amatis, amant!

КУЛИГИН (смеје се): Не, она је збиља дивна. Ожењен сам тобом седам година, а мени се чини да смо се тек јуче венчали. Часну реч. Ти си, збиља, дивна жена. Ја сам задовољан, задовољан, задовољан.

МАША: То ми је додијало, додијало, додијало... (Диге се и говори стојећи.) Једно никако да избијем из главе. Мора човек да се револтира. Седи ми у глави као клин, не могу да ћутим. Мислим на Андреја... Дигао из банке зајам на ову кућу и сав новац је узела његова жена, међутим, кућа не припада само њему, него нама четвором! Он то мора знати, ако је човек на свом месту.

КУЛИГИН: Шта се мешаш у то, Маша! Шта ће ти? Андрјуша је дужан на све стране, нека га...

МАША: То је, у сваком случају, гадно. (Леже)

КУЛИГИН: Ти и ја нисмо сиромашни. Ја радим, предајем у гимназији, затим дајем приватне часове... Ја сам поштен човек. Једноставан... Omnia mea mecum porto, као што се каже.

МАША: Мени ништа не треба, али ме револтира неправда.

Пауза.

Иди, Фјодоре.

КУЛИГИН (љуби је): Ти си уморна, одмори се једно пола сата, а ја ћу тамо поседети, причекаћу те. Спавај... (Полази) Ја сам задовољан, задовољан, задовољан. (Излази.)

ИРИНА: Збиља, како се срзоао наш Андреј, колико је излапео и остарео поред ове жене! У своје време спремао се да постане професор универзитета, а јуче се хвалио како је најзад по-

мской управы. Он член управы, а Протопопов председатель... Весь город говорит, смеется, и только он один ничего не знает и не видит... И вот все побежали на пожар, а он сидит у себя в комнате и никакого внимания. Только на скрипке играет. (Нервно.) О, ужасно, ужасно, ужасно! (Плачет.) Я не могу, не могу переносить больше!.. Не могу, не могу!..

Ольга входит, убирает около своего столика.

ИРИНА: (Громко рыдает.) Выбросьте меня, выбросьте, я больше не могу!..

ОЛЬГА (испугавшись): Что ты, что ты? Милая!

ИРИНА (рыдая): Куда? Куда все ушло? Где оно? О, боже мой, боже мой! Я все забыла, забыла... у меня перепуталось в голове... Я не помню, как по-итальянски окно или вот потолок... Все забываю, а жизнь уходит и никогда не вернется, никогда, никогда мы не уедем в Москву... Я вижу, что не уедем...

ОЛЬГА: Милая, милая...

ИРИНА (сдерживаясь): О, я несчастная... Не могу я работать, не стану работать. Довольно, довольно! Была телеграфисткой, теперь служу в городской управе и ненавижу, презираю все, что только мне дают делать... Мне уже двадцать четвертый год, работаю уже давно, и мозг высок, похудела, подурнела, постарела, и ничего, ничего, никакого удовлетворения, а время идет, и все кажется, что уходишь от настоящей прекрасной жизни, уходишь все дальше и дальше, в какую-то пропасть. Я в отчаянии, я в отчаянии! И как я жива, как не убила себя до сих пор, не понимаю...

ОЛЬГА: Не плачь, моя девочка, не плачь... Я страдаю.

ИРИНА: Я не плачу, не плачу... Довольно... Ну, вот я уже не плачу. Довольно... Довольно!

стао члан земске управе. Он је члан земске управе, а Протопопов председник... Цео град говори, смеје се, и само он ништа не зна и не види... Ето, сви су појурили да виде пожар, а он седи у својој соби и ништа га се не тиче. Само свира на виолини... (Нервозно) О, страшно, страшно, страшно! (Плаче) Ја не могу, не могу више да то подносим!... Не могу, не могу!...

Улази Олга, нешто спрема по свом столу.

ИРИНА (гласно јеца): Избаците ме, избаците, ја више не могу!...

ОЛГА (уплашено): Шта ти је, шта ти је? Мила моја!

ИРИНА (јецајући): Куда? Куда све оде? Где је? О, боже мој, боже мој! Ја сам све заборавила, заборавила... све ми се помешало у глави... Не сећам се како се италијански каже прозор или, ето, таваница... Све заборављам, сваким даном заборављам, а живот пролази и никад се неће вратити, никад, никад се ми нећемо преселити у Москву... Видим да нећемо...

ОЛГА: Мила моја, мила моја...

ИРИНА (уздржавајући се): О, како сам несрећна... Не могу да радим, нећу да радим... Доста, доста! Била сам телеграфисткиња, сад радим у градској општини и мрзим и презирем све што год ми даду да радим... Ја сам већ у двадесет четвртој години, радим већ одавно, мозак ми се сасушио, смршала сам, поружнела, остарела, и ништа, ништа, никакве сатисфакције, а време пролази и све ти се чини да се удаљаваш од лепог, правог живота, удаљаваш се све више и више, идеш у некакву провалију. Ја сам очајна; како сам жива, како се још нисам убила – не разумем...

ОЛГА: Немој плакати, моја девојчице, немој плакати. Ја патим.

ИРИНА: Ја не плачем, не плачем... Доста... Ето, више не плачем... Доста... Доста!

ОЛЬГА: Милая, говорю тебе как сестра, как друг, если хочешь моего совета, выходи за барона!

Ирина тихо плачет.

ОЛЬГА: Ведь ты его уважаешь, высоко ценишь... Он, правда, некрасивый, но он такой порядочный, чистый... Ведь замуж выходят не из любви, а только для того, чтобы исполнить свой долг. Я, по крайней мере, так думаю, и я бы вышла без любви. Кто бы ни посватал, все равно бы пошла, лишь бы порядочный человек. Даже за старика бы пошла...

ИРИНА: Я все ждала, переселимся в Москву, там мне встретится мой настоящий, я мечтала о нем, любила... Но оказалось, все вздор, все вздор...

ОЛЬГА (обнимает сестру): Милая моя, прекрасная сестра, я все понимаю: когда барон Николай Львович оставил военную службу и пришел к нам в пиджаке, то показался мне таким некрасивым, что я даже заплакала... Он спрашивает: "что вы плачете?" Как я ему скажу! Но если бы бог привел ему жениться на тебе, то я была бы счастлива. Тут ведь другое, совсем другое.

Наташа со свечой проходит через сцену из правой двери в левую молча.

МАША (садится): Она ходит так, как будто она подожгла.

ОЛЬГА: Ты, Маша, глупая. Самая глупая в нашей семье это ты. Извини, пожалуйста.

Пауза.

МАША: Мне хочется каяться, милые сестры. Томится душа моя. Покаюсь вам и уж больше никому, никогда... Скажу сию минуту. (Тихо.) Это моя тайна, но вы все должны знать... Не могу молчать...

Пауза.

Я люблю, люблю... Люблю этого человека... Вы

ОЛЬГА: Мила моја, говорим ти као сестра, као пријатељ, ако хоћеш да ме послушаш, удај се за барона!

Ирина тихо плаче.

ОЛЬГА: Ти га поштујеш, јако цениш... Он је, истина, ружан, али је тако поштен, чист... Знаш да се девојке не удају ради љубави, него ради тога да изврше своју дужност. Ја бар тако мислим и удала бих се без љубави. Да ме је ма ко запрое, удала бих се, само ако је човек од реда. Чак бих и за старца пошла...

ИРИНА: А ја сам се стално надала: кад се преселимо у Москву, сретћу тамо свог право, сачунала сам о њему; волела сам га... А показало се да су све то глупости...

ОЛЬГА (грлећи сестру): Мила моја, дивна сестро, ја све разумем: кад је барон Николај Лавович изишао из војске и дошао к нама у цивилу, учинио ми се тако ружан да сам чак и заплакала... Он ме пита: „Зашто плачете?“ А шта да му кажем! Али кад би дао бог да се он ожени тобом, ја бих била срећна. То је нешто друго, нешто сасвим друго.

Наташа са свећом улази на врата с леве стране, ћутке иде преко позорнице и излази на десна врата.

МАША (седа): Лута као да је она запалила ва-рош.

ОЛЬГА: Ти си, Маша, глупа. Најглупља у нашој породици – то си ти. Извини, молим те.

Пауза.

МАША: Хоћу да се покајем, миле моје сестре. Чами ми душа. Признаћу вама и више ником, никад... Рећи ћу вам одмах. (Тихо) То је моја тајна, али ви све треба да знате. Не могу да ћутим...

Пауза.

его только что видели... Ну, да что там. Одним словом, люблю Вершинина...

ОЛЬГА (идет к себе за ширму): Оставь это. Я все равно не слышу.

МАША: Что же делать! (Берется за голову.) Он казался мне сначала странным, потом я жалела его... потом полюбила... полюбила с его голосом, его словами, несчастьями, двумя девочками...

ОЛЬГА (за ширмой): Я не слышу, все равно. Какие бы ты глупости ни говорила, я все равно не слышу.

МАША: Э, чудная ты, Оля. Люблю – такая, значит, судьба моя. Значит, доля моя такая... И он меня любит... Это все страшно. Да? Не хорошо это? (Тянет Ирину за руку, привлекает к себе.) О моя милая... Как-то мы проживем нашу жизнь, что из нас будет... Когда читаешь роман какой-нибудь, то кажется, что все это старо, и все так понятно, а как сама полюбишь, то и видно тебе, что никто ничего не знает и каждый должен решать сам за себя... Милые мои, сестры мои... Призналась вам, теперь буду молчать... Буду теперь, как гоголевский сумасшедший... молчание... молчание...

Входит Андрей, за ним Ферапонт.

АНДРЕЙ (сердито): Что тебе нужно? Я не понимаю.

ФЕРАПОНТ (в дверях, нетерпеливо): Я, Андрей Сергеич, уж говорил раз десять.

АНДРЕЙ: Во-первых, я тебе не Андрей Сергеич, а ваше высокоблагородие!

ФЕРАПОНТ: Пожарные, ваше высокоблагородие, просят, дозвольте на реку садом проехать. А то кругом ездют – чистое наказание.

АНДРЕЙ: Хорошо. Скажи, хорошо. (Ферапонт

Я волим, волим... Волим того человека... Ви сте га малочас виделе... Е, шта има... Jedном речју – волим Вершинина...

ОЛЬГА (одлази за свој параван): Остави то. Ја и онако не чујем.

МАША: Шта да се ради! (Хвата се за главу) Он ми је испочетка изгледао чудан, затим сам га жалила... затим заволела... заволела с његовим гласом, његовим речима, несрећама, двама девојчицама...

ОЛЬГА (иза паравана): Ја свеједно не чујем. Ма какве глупости говорила, ја свеједно не чујем.

МАША: Е баш си глупа, Оља. Волим – значи да је то моја судбина. Значи да ми је тако суђе-но...И он мене воли... То је све страшно. Је л' те? То није добро? (Вуче Ирину за руку, привлачи је себи.) О, мила моја... Како ли ћемо проживети свој живот, шта ће бити од нас... Кад читаш неки роман, чини ти се да је све то старо и све тако разумљиво, а кад сама заволиш, онда видиш да нико ништа не зна и свако мора решавати сам за себе... Миле моје, сестре моје... Признала сам вам, сад ћу ћутати... Одсад ћу као Гогољев лудак... ћутање... ћутање...

Улази Андреј, за њим Ферапонт.

АНДРЕЈ (љутило): Шта хоћеш? Не разумем.

ФЕРАПОНТ (на вратима, нестрпљиво): Ја сам вам, Андреју Сергејевичу, већ десет пута говорио.

АНДРЕЈ: Прво и прво, ја за тебе нисам Андреј Сергејевич, него ваше високоблагородство.

ФЕРАПОНТ: Ватрогасци, ваше високоблагородство, моле да им дозволите да прођу колима на реку кроз вашу башту. Иначе морају около наоколо – права напад.

АНДРЕЈ: Добро, реци им – добро. (Ферапонт

уходит.) Надоели. Где Ольга?

Ольга показывается из-за ширмы.

Я пришел к тебе, дай мне ключ от шкапа, я затерял свой. У тебя есть такой маленький ключик.

Ольга подает ему молча ключ. Ирина идет к себе за ширму; пауза.

АНДРЕЙ: А какой громадный пожар! Теперь стало утихать. Черт знает, разозлил меня этот Ферапонт, я сказал ему глупость... Ваше высокоблагородие...

Пауза.

Что же ты молчишь, Оля?

Пауза.

Пора уже оставить эти глупости и не дуться так, здорово-живешь... Ты, Маша, здесь, Ирина здесь, ну вот прекрасно – объяснимся начистоту, раз навсегда. Что вы имеете против меня? Что?

ОЛЬГА: Оставь, Андрюша. Завтра объяснимся. (Волнуясь.) Какая мучительная ночь!

АНДРЕЙ (он очень смущен): Не волнуйся. Я совершенно хладнокровно вас спрашиваю: что вы имеете против меня? Говорите прямо.

ГОЛОС ВЕРШИНИНА: "Трам-там-там!"

МАША (встает, громко): Тра-та-та! (Ольге.) Прощай, Оля, господь с тобой. (Идет за ширму, целует Ирину.) Спи покойно... Прощай, Андрей. Уходи, они утомлены... завтра объяснишься... (Уходит.)

ОЛЬГА: В самом деле, Андрюша, отложим до завтра... (Идет к себе за ширму.) Спать пора.

АНДРЕЙ: Только скажу и уйду. Сейчас... Во-первых, вы имеете что-то против Наташи, моей жены, и это я замечаю с самого дня моей свадьбы. Если желаете знать, Наташа прекрасный, честный человек, прямой и благородный – вот

излази) Додијали су ми. Где је Олга?

Олга излази иза паравана.

Дошао сам к теби, дај ми кључ од ормана, затурио сам свој. А ти имаш исти онакав мали кључчић.

Олга му ћутке пружа кључ. Ирина одлази за свој параван; пауза.

АНДРЕЈ: Какав страховит пожар! Сад је почео да се стишава. Дођавола, наљутио ме је овај Ферапонт, ја сам му рекао глупост... Ваше високоблагородство...

Пауза.

Зашто ћутиш, Оља?

Пауза.

Време је да већ једном оставите те глупости и да се не дурите тек онако, без разлога... Ти си, Маша, овде, Ирина је овде, е па лепо – хајде да се отворено објаснимо, једанпут заувек. Шта ви имате против мене? Шта?

ОЛЬГА: Остави, Андрјуша. Сутра ћемо се објаснити. (Узбуђено) Каква мучна ноћ!

АНДРЕЈ (врло је збуњен): Немој да се узбуђујеш! Ја вас сасвим хладнокрвно питам: шта ви имате против мене? Реците отворено.

ВЕРШИНИНОВ ГЛАС: Трам-там-там!

МАША (устаје, гласно): Тра-та-та! (Олги) Збогом, Оља, господ нека је с тобом. (Иде за параван, љуби Ирину) Спавај мирно... Збогом, Андрју. Иди, оне су уморне... сутра ћеш се објаснити... (Излази)

ОЛЬГА: Збиља, Андрјуша, да одложимо за сутра... (Иде за свој параван.) Време је да се спава!

АНДРЕЈ: Само да кажем и идем. Одмах... Прво, ви имате нешто против Наташе, моје жене, и ја то примећујем од дана своје свадбе. Наташа је диван, поштен човек, отворен и племенит – то

мое мнение. Свою жену я люблю и уважаю, понимаете, уважаю и требую, чтобы ее уважали также и другие. Повторяю, она честный, благородный человек, а все ваши неудовольствия, простите, это просто капризы...

Пауза.

Во-вторых, вы как будто сердитесь за то, что я не профессор, не занимаюсь наукой. Но я служу в земстве, я член земской управы и это свое служение считаю таким же святым и высоким, как служение науке. Я член земской управы и горжусь этим, если желаете знать...

Пауза.

В-третьих... Я еще имею сказать... Я заложил дом, не испросив у вас позволения... В этом я виноват, да, и прошу меня извинить. Меня побудили к тому долги... тридцать пять тысяч... Я уже не играю в карты, давно бросил, но главное, что могу сказать в свое оправдание, это то, что вы девушки, вы получаете пенсию, я же не имел... заработка, так сказать...

Пауза.

КУЛЬГИН (в дверь): Маши здесь нет? (Встревоженно.) Где же она? Это странно... (Уходит.)

АНДРЕЙ: Не слушают. Наташа превосходный, честный человек. (Ходит по сцене молча, потом останавливается.) Когда я женился, я думал, что мы будем счастливы... все счастливы... Но боже мой... (Плачет.) Милые мои сестры, дорогие сестры, не верьте мне, не верьте... (Уходит.)

КУЛЬГИН (в дверь встревоженно): Где Маша? Здесь Маши нет? Удивительное дело. (Уходит.)

Набат, сцена пустая.

ИРИНА (за ширмами): Оля! Кто это стучит в пол?

ОЛЬГА: Это доктор Иван Романович. Он пьян.

је моје мишљење. Своју жену ја волим и поштујем, разумете, поштујем и захтевам да је и остали поштују. Понављам, она је поштен, племенит човек, а сва заша незадовољства, опростите, то су просто ћефови...

Пауза.

Друго, ви као да се љутите на мене што нисам професор универзитета, што се не бавим науком. Али ја служим у земству, ја сам члан земске управе, и ту своју службу сматрам исто тако светлом и узвишеном као штоје служење науци. Ја сам члан земске управе и поносим се тиме, ако хоћете да знате...

Пауза.

Треће... Имам још нешто да кажем... Ја сам ди-гао зајам на кућу, а нисам питао вас за дозволу... Ту сам крив, признајем и молим вас да ми опростите. Нагнали су ме на то дугови... Тридесет пет хиљада... Ја се више не картам, одавно сам се оканио, али једно могу рећи у своје оправдање, ви сте девојке, ви сте добијале пензију, а ја нисам имао... зараде, тако рећи...

Пауза.

КУЛИГИН (на вратима): Маша није овде? (Забринут) Где је она? То је чудновато... (Излази)

АНДРЕЈ: Не слушају ме. Наташа је сјајан, поштен човек. (Шета се ћутке по позорници, затим застаје) Кад сам се женио, мислио сам да ћемо бити срећни... сви срећни... Али, боже мој... (Плаче) Миле моје сестре, драге сестре, не верујте ми, не верујте... (Излази.)

КУЛИГИН (на вратима, забринут): Где је Маша? Није овде Маша? Чудновато! (Излази.)

Звоне на узбуну, позорница је празна.

ИРИНА (иза паравана): Оља! Ко то куца у под?

ОЛГА: Доктор Иван Романович. Он је пијан.

ИРИНА: Какава беспокойная ноћ!

Пауза.

Оля! (Выглядывает из-за ширм.) Слышала? Бригаду берут от нас, переводят куда-то далеко.

ОЛЬГА: Это слухи только.

ИРИНА: Останемся мы тогда одни... Оля!

ОЛЬГА: Ну?

ИРИНА: Милая, дорогая, я уважаю, я ценю барона, он прекрасный человек, я выйду за него, согласна, только поедем в Москву! Умоляю тебя, поедем! Лучше Москвы нет ничего на свете! Поедем, Оля! Поедем!

Занавес

ДЕЙСТВИЕ ЧЕТВЕРТОЕ

Старый сад при доме Прозоровых. Длинная еловая аллея, в конце которой видна река. На той стороне реки – лес. Направо терраса дома; здесь на столе бутылки и стаканы; видно, что только что пили шампанское. Двенадцать часов дня. С улицы к реке через сад ходят изредка прохожие; быстро проходят человек пять солдат.

Чебутыкин в благодушном настроении, которое не покидает его в течение всего акта, сидит в кресле, в саду, ждет, когда его позовут; он в фуражке и с палкой. Ирина, Кулыгин с орденом на шее, без усов, и Тузенбах, стоя на террасе, провожают Федотика и Родэ, которые сходят вниз; оба офицера в походной форме.

ТУЗЕНБАХ (целует с Федотиком). Вы хороший, мы жили так дружно. (Целует с Родэ.) Еще раз... Прощайте, дорогой мой!

ИРИНА. До свиданья!

ФЕДОТИК: Не до свиданья, а прощайте, мы больше уже никогда не увидимся!

КУЛЫГИН: Кто знает! (Вытирает глаза, улыбается.) Вот и я заплакал.

ИРИНА: Каква немирна ноћ!

Пауза.

Оля! (Провирује иза паравана.) Јеси ли чула? Узимају нам бригаду, премештају некуд далеко.

ОЛГА: То су само гласови.

ИРИНА: Онда ћемо остати сами... Оља!

ОЛГА: Па шта?

ИРИНА: Мила, драга моја, ја поштујем, ја ценим барона, он је красан човек, ја ћу поћи за њега, пристајем, само – преселимо се у Москву! Преклињем те, преселимо се! Од Москве ништа лепше нема на свету! Хајде, Оља, хајде!

Завеса

ЧЕТВРТИ ЧИН

Стара башта поред куће Прозорових. Дугачка алеја са смрчама; на њеном крају види се река. С друге стране реке – шума. Десно – тераса од куће; ту на столу стоје флаше и чаше, види се да су малочас ту пили шампањак. Подне. С улице ка реци кроз башту с времена на време пролазе неки људи; брзо пролази пет војника.

Чебутыкин, у врло добром расположењу које га не напушта у току целог чина, седи у фотелији, у башти, чека да га позову; он је у капи, са штапом. Ирина, Кулыгин с орденом о врату, без бркова, и Тузенбах, стојећи на тераси, испраћају Федотика и Родэа, који силазе доле. Оба официра су у походној униформи.

ТУЗЕНБАХ (љуби се с Федотиком): Ви сте добар човек, тако лепо смо се слагали. (Љуби се с Родэом.) Још једанпут... збогом, драги мој!

ИРИНА: Довиђења!

ФЕДОТИК: Не реците довиненења, кажите збогом, ми се више никад нећемо видети!

КУЛИГИН: Ко зна! (Брише очи, смеши се.) Ето, и

ИРИНА: Когда-нибудь встретимся.

ФЕДОТИК. Лет через десять – пятнадцать? Но тогда мы едва узнаем друг друга, холодно поздороваемся... (Снимает фотографию.) Стойте... Еще в последний раз.

РОДЭ (обнимает Тузенбаха). Не увидимся больше... (Целует руку Ирине.) Спасибо за все, за все!

ФЕДОТИК (с досадой): Да постой!

ТУЗЕНБАХ: Даст бог, увидимся. Пишите же нам. Непременно пишите.

РОДЭ (окидывает взглядом сад): Прощайте, деревья! (Кричит.) Гоп-гоп!

Пауза.

Прощай, эхо!

КУЛЬГИН: Чего доброго женитесь там, в Польше... Жена полька обнимет и скажет: "*кохане!*" (Смеется.)

ФЕДОТИК (взглянув на часы): Осталось меньше часа. Из нашей батареи только Соленый пойдет на барже, мы же со строевой частью. Сегодня уйдут три батареи дивизионно, завтра опять три – и в городе наступит тишина и спокойствие.

ТУЗЕНБАХ: И скучища страшная.

РОДЭ: А Мария Сергеевна где?

КУЛЬГИН: Маша в саду.

ФЕДОТИК: С ней проститься.

РОДЭ: Прощайте, надо уходить, а то я заплачу... (Обнимает быстро Тузенбаха и Кулыгина, целует руку Ирине.) Прекрасно мы здесь прожили...

ФЕДОТИК (Кулыгину): Это вам на память... книжка с карандашиком... Мы здесь пойдём к реке...

ја сам заплакао.

ИРИНА: Срећемо се кад-тад.

ФЕДОТИК: Кроз десет-петнаест година? Али онда ћемо се једва познати, поздравићемо се хладно... (Слика фотографским апаратом.) Стојте... Још последњи пут.

РОДЕ (грли Тузенбаха): Нећемо се више видети... (Љуби руку Ирине.) Хвала на свему, на свему!

ФЕДОТИК (нервозно): Ама стани!

ТУЗЕНБАХ: Даће бог, видећемо се. Пишите нам. Свакако пишите.

РОДЕ (гледа свуд околу по башти): Збогом, дрвеће! (Виче) Хоп-хоп!

Пауза.

Збогом, эхо!

КУЛИГИН: Још ћете се можда оженити тамо у у Польској... Загриће вас жена Полькиња и рећи ће вам: „*кохање!*” (Смеје се.)

ФЕДОТИК (гледа на сат): Остаје нам мање од једног сата. Из наше батерије само Сољони иде шлепом, а ми са стројем. Данас ће поћи три батерије дивизиона, сутра опет три – и у граду ће завладати тишина и мир.

ТУЗЕНБАХ: И страховита досада.

РОДЕ: А где је Марија Сергејевна?

КУЛИГИН: Маша је у башти.

ФЕДОТИК: И с њом да се опростимо.

РОДЕ: Збогом, треба да идемо, иначе ћу заплакати... (Нагло загрли Тузенбаха и Кулыгина, љуби руку Ирине.) Сјајно смо овде живели...

ФЕДОТИК (Кулыгину): Ово вама за успомену... нотес с оловком... Ми ћемо овуда ка реци...

Отходят, оба оглядываются.

РОДЭ (кричит): Гоп-гоп!

КУЛЬГИН (кричит): Прощайте!

В глубине сцены Федотик и Родэ встречаются с Машей и прощаются с нею; она уходит с ними.

ИРИНА: Ушли... (Садится на нижнюю ступень террасы.)

ЧЕБУТЫКИН: А со мной забыли проститься.

ИРИНА: Вы же чего?

ЧЕБУТЫКИН: Да и я как-то забыл. Впрочем, скоро увижусь с ними, ухожу завтра. Да... Еще один денек остался. Через год дадут мне отставку, опять приеду сюда и буду доживать свой век около вас. Мне до пенсии только один годочек остался... (Кладет в карман газету, вынимает другую.) Приеду сюда к вам и изменю жизнь коренным образом. Стану таким тихоньким, благо... благоугодным, приличеньким...

ИРИНА: А вам надо бы изменить жизнь, голубчик. Надо бы как-нибудь.

ЧЕБУТЫКИН: Да. Чувствую. (Тихо напевает.) Тарара... бумбия... сижу на тумбе я...

КУЛЬГИН: Неисправим Иван Романыч! Неисправим!

ЧЕБУТЫКИН: Да вот к вам бы на выучку. Тогда бы исправился.

ИРИНА: Федор сбрил себе усы. Видеть не могу!

КУЛЬГИН: А что?

ЧЕБУТЫКИН: Я бы сказал, на что теперь похожа ваша физиономия, да не могу. Кульгин. Что ж! Так принято, это *modus vivendi*. Директор у нас с выбритыми усами, и я тоже, как стал инспектором, побрился. Никому не нравится, а для меня все равно. Я доволен. С усами я или

Полазе, обојица се окрећу.

РОДЕ (виче): Хоп-хоп!

КУЛИГИН (виче): Збогом!

У дубини позорнице Федотик и Роде сусрећу се с Машом и поздрављају се с њом; она полази с нима.

ИРИНА: Одоше. (Седа на доњи степен од терасе.)

ЧЕБУТИКИН: А са мнош су заборавили да се поздраве.

ИРИНА: А шта сте ви гледали?

ЧЕБУТИКИН: И ја сам некако заборавио. Уосталом, скоро ћу се видети с њима, сутра полазим. Да... Још ми један дан остаје. За годину дана добићу пензију, вратићу се овамо да дотрајем своје дане поред вас. Мени до пензије остаје још годину дана... (Ставља новине у џеп, вади друге) Вратићу се овамо к вама и изменићу свој живот из основа. Постаћу миран, добро... добро-намеран, пристојан...

ИРИНА: А и треба да промените свој живот, драги мој. Требало би некако...

ЧЕБУТИКИН: Да. Осећам. (Тихо певуши.) Тарара... бумбија... на клупи седим ја...

КУЛИГИН: Непоправљив је Иван Романович! Непоправљив!

ЧЕБУТИКИН: Требало би ме дати вама да ме васпитате. Онда бих се поправио.

ИРИНА: Фјодор је обријао бркове. Не могу да га гледам!

КУЛИГИН: А што?

ЧЕБУТИКИН: Рекао бих вам на шта личи ваше лице, али не смем. Шта има! Такав је обичај, *modus vivendi*. Наш директор брије бркове и ја сам се, кад сам постао инспектор, обријао. Никоме се не допада, а мени је свеједно. Ја сам задовољан. С брковима или без бркова – ја сам по-

без усов, а я одинаково доволен... (Садится.)

В глубине сцены Андрей провозит в колясочке спящего ребенка.

ИРИНА: Иван Романыч, голубчик, родной мой, я страшно обеспокоена. Вы вчера были на бульваре, скажите, что произошло там?

ЧЕБУТЫКИН: Что произошло? Ничего. Пустяки. (Читает газету.) Все равно!

КУЛЬГИН: Так рассказывают, будто Соленый и барон встретились вчера на бульваре около театра...

ТУЗЕНБАХ: Перестаньте! Ну, что право... (Машет рукой и уходит в дом.)

КУЛЬГИН: Около театра... Соленый стал придираться к барону, а тот не стерпел, сказал что-то обидное...

ЧЕБУТЫКИН: Не знаю. Чепуха все.

КУЛЬГИН: В какой-то семинарии учитель написал на сочинении "чепуха", а ученик прочел "реникса" - думал, по-латыни написано. (Смеется.) Смешно удивительно. Говорят, Соленый влюблен в Ирину и будто возненавидел барона... Это понятно. Ирина очень хорошая девушка. Она даже похожа на Машу, такая же задумчивая. Только у тебя, Ирина, характер мягче. Хотя и у Маши, впрочем, тоже очень хороший характер. Я ее люблю, Машу. В глубине сада за сценой: "Ау! Гон-гон!"

ИРИНА (вздрагивает): Меня как-то все пугает сегодня.

Пауза.

У меня уже все готово, я после обеда отправляю свои вещи. Мы с бароном завтра венчаемся, завтра же уезжаем на кирпичный завод, и послезавтра я уже в школе, начинается новая жизнь. Как-то мне поможет бог! Когда я держала экзамен на учительницу, то даже плакала от радости

дједнако задовољан... (Седа)

У дубини позорнице Андреј вози у колицима заспало дете.

ИРИНА: Иване Романовичу, драги мој, ронеђи, страшно сам узнемирена. Ви сте синоћ били на булевару, реците шта се то тамо десило?

ЧЕБУТИКИН: Шта се десило? Ништа. Глупости. (Чита новине.) Свеједно!

КУЛИГИН: Прича се да су се Сољони и барон срели синоћ па булевару пред позориштем...

ТУЗЕНБАХ: Престаните! Шта сте то, бога ми... (Одмахне руком и уђе у кућу.)

КУЛИГИН: Пред позориштем... Сољони је почео задиркивати барона, а овај је плануо и рекао му нешто увредљиво...

ЧЕБУТИКИН: Не знам. Све су то глупости.

КУЛИГИН: Кажу да је Сољони заљубљен у Ирину и да је зато омрзнуо барона... То је разумљиво. Ирина је врло добра девојка. Она чак личи на Машу, исто тако је замишљена. Само што ти, Ирина, имаш блажу нарав. Ма да и Маша, уосталом има врло добру нарав. Ја је волим, моју Машу. Из дубине баште, иза позорнице: „Ој-хој! Хон, хон!”

ИРИНА (тргне се): Мене данас све некако плаши.

Пауза.

Код мене је већ све спаковано, после ручка шаљем своје ствари. Сутра ћемо се барон и ја венчати и још сутра одлазимо на циглану, а прексутра сам већ у школи, почиње нов живот. Како ли ће ми бог помоћи? Кад сам полагала испит за учительницу, чак сам плакала од радости, од милине...

сти, от благодати...

Пауза.

Сейчас приедет подвода за вещами...

КУЛЬГИН: Так-то оно так, только как-то все это не серьезно. Одни только идеи, а серьезного мало. Впрочем, от души тебе желаю.

ЧЕБУТЫКИН (в умилении): Славная моя, хорошая... Золотая моя... Далеко вы ушли, не догонишь вас. Остался я позади, точно перелетная птица, которая состарилась, не может лететь. Летите, мои милые, летите с богом! (Пауза.) Напрасно, Федор Ильич, вы усы себе сбрили.

КУЛЬГИН: Будет вам! (Вздыхает.) Вот сегодня уйдут военные, и все опять пойдет по-старому. Что бы там ни говорили, Маша хорошая, честная женщина, я ее очень люблю и благодарю свою судьбу. Судьба у людей разная... Тут в акцизе служит некто Козырев. Он учился со мной, его уволили из пятого класса гимназии за то, что никак не мог понять *ut consecutivum*. Теперь он ужасно бедствует, болен, и я, когда встречаюсь, то говорю ему: "*Здравствуй, ut consecutivum*" – Да, говорит, именно *consecutivum*... а сам кашляет. А мне вот всю мою жизнь везет, я счастлив, вот имею даже Станислава второй степени и сам теперь преподаю другим это *ut consecutivum*. Конечно, я умный человек, умнее очень многих, но счастье не в этом... В доме играют на рояле "*Молитву девы*".

Ирина. А завтра вечером я уже не буду слышать этой "*Молитвы девы*", не буду встречаться с Протопоповым...

Пауза.

А Протопопов сидит там в гостиной; и сегодня пришел...

КУЛЬГИН: Начальница еще не приехала?

В глубине сцены тихо проходит Маша, прогуливаясь.

Пауза.

Сад ће доћи кола по ствари...

КУЛИГИН: Све је то лепо, само је све то некако неозбиљно. Саме идеје, а озбиљности мало. Уосталом, желим ти од свег срца...

ЧЕБУТИКИН (ганут): Мила моја, добра... златна моја... Далеко сте измакли, не може вас човек стићи. Заостао сам иза вас као птица селица која је остарела и не може да лети. Летите, миле моје, летите у име бога! (Пауза) Није требало, Фјодоре Ильичу, да обријете бркове.

КУЛИГИН: Доста с тим! (Уздише) Ето, данас ће отићи војска и све ће опет поћи по старом. Машта се говорило, Маша је добра, поштена жена, ја је јако волим и захвалан сам судбини. Људи имају различну судбину... Ту у пореској управи ради неки Козирев... Ишао је са мном у школу, после петог разреда гимназије изгубио је право на школовање зато што никако није могао да схвати *ut consecutivum*. Сад се страховито пати, болестан је, и ја, кад га сретнем, велим му: "*Здраво ut consecutivum!*" Да, вели, баш *consecutivum*... а сам кашље... А ја кроз цео живот увек имам среће, срећан сам, имам чак Станислава другог реда и сам сада предајем другима *ut consecutivum*. Дабоме, ја сам паметан човек, паметнији од многих других, али срећа није у томе... У кући неко свира „*Молитву девице*".

ИРИНА: А сутра увече нећу више слушати ту „*Молитву девице*“, нећу се сретати с Протопоповом.

Пауза.

А Протопопов седи тамо у салону; и данас је дошао...

КУЛИГИН: Директорка још није дошла?

У дубини позорнице полако пролази Маша, шетајући се.

ИРИНА: Нет. За ней послали. Если б только вы знали, как мне трудно жить здесь одной, без Оли... Она живет в гимназии; она начальница, целый день занята делом, а я одна, мне скучно, нечего делать, и ненавистна комната, в которой живу... Я так и решила: если мне не суждено быть в Москве, то так тому и быть. Значит, судьба. Ничего не поделаешь... Все в божьей воле, это правда. Николай Львович сделал мне предложение... Что ж? Подумала и решила. Он хороший человек, удивительно даже, такой хороший... И у меня вдруг точно крылья выросли на душе, я повеселела, стало мне легко и опять захотелось работать, работать... Только вот вчера произошло что-то, какая-то тайна нависла надо мной...

ЧЕБУТЫКИН: Реникса. Чепуха.

НАТАША (в окно): Начальница!

КУЛЬГИН: Приехала начальница. Пойдем.

Уходит с Ириной в дом.

ЧЕБУТЫКИН (читает газету и тихо напевает): Тара-ра... бумбия... сижу на тумбе я...

Маша подходит; в глубине Андрей провозит колясочку.

МАША: Сидит себе здесь, посиживает...

ЧЕБУТЫКИН: А что?

МАША (садится): Ничего...

Пауза.

Вы любили мою мать?

ЧЕБУТЫКИН: Очень.

МАША: А она вас?

ЧЕБУТЫКИН (после паузы): Этого я уже не помню.

МАША: Мой здесь? Так когда-то наша кухарка Марфа говорила про своего городского: мой.

ИРИНА: Није. Послали смо по њу. Да знате само како ми је тешко да живим овде сама, без Оље... Она станује у гимназији; она је директорка, заузета је цео дан, а ја сам сама, мени је досадно, немам шта да радим, мрска ми је соба у којој станујем... Ја сам овако закључила: кад ми већ није суђено да будем у Москви, нека тако буде. Значи да је то судбина. Ту човек не може ништа. Све је у божјој руци, то је истина. Николај Лавович ме је запресио... Шта ћу? Размислила сам и решила сам се. Он је добар човек, чак је и невероватно добар... И као да су ми одједном на души израсла крила, постала сам весела, лакнуло ми је и опет сам пожелела да радим, да радим... Само се, ето, синоћ нешто догодило, нека се тајна наднела нада мном...

ЧЕБУТИКИН: Глупости.

НАТАША (кроз прозор): Директорка!

КУЛИГИН: Дошла је директорка. Хајдемо те.

Одлази с Ирином у кућу.

ЧЕБУТИКИН (чита новине и тихо певуши): Тара-ра... бумбија... на клупи седим ја...

Маша се враћа; у дубини позорнице Андреј воза колица.

МАША: Засео човек и само седи...

ЧЕБУТИКИН: Па шта?

МАША (седа): Ништа...

Пауза.

Ви сте волели моју мајку?

ЧЕБУТИКИН: Веома.

МАША: А она вас?

ЧЕБУТИКИН (после паузе): Тога се више не сећам.

МАША: Је ли мој овде? Тако је некад наша куварица Марфа говорила о свом пандуру: мој. Је

Мой здесь?

ЧЕБУТЫКИН: Нет еще.

МАША: Когда берешь счастье урывочками, по кусочкам, потом его теряешь, как я, то мало-помалу грубеешь, становишься злошей. (Указывает себе на грудь.) Вот тут у меня кипит... (Глядя на брата Андрея, который провозит колясочку.) Вот Андрей наш, братец... Все надежды пропали. Тысячи народа поднимали колокол, потрачено было много труда и денег, а он вдруг упал и разбился. Вдруг, ни с того ни с сего. Так и Андрей...

АНДРЕЙ: И когда, наконец, в доме успокоятся. Такой шум.

ЧЕБУТЫКИН: Скоро. (Смотрит на часы, потом заводит их; часы бьют.) У меня часы старинные, с боем... Первая, вторая и пятая батареея уйдут ровно в час.

Пауза.

А я завтра.

АНДРЕЙ: Навсегда?

ЧЕБУТЫКИН: Не знаю. Может, через год вернусь. Хотя черт его знает... Все равно... Слышно, как где-то далеко играют на арфе и скрипке.

АНДРЕЙ: Опустеет город. Точно его колпаком накроют.

Пауза.

Что-то произошло вчера около театра; все говорят, а я не знаю.

ЧЕБУТЫКИН: Ничего. Глупости. Соленый стал придирааться к барону, а тот вспылит и оскорбил его, и вышло так в конце концов, что Соленый обязан был вызвать его на дуэль. (Смотрит на часы.) Пора бы, кажется, уж... В половине первого, в казенной роще, вот в той, что отсюда видать за рекой... Пиф-паф. (Смеется.) Соленый вообразает, что он Лермонтов, и даже стихи

ли мој овде?

ЧЕБУТИКИН: Још није.

МАША: Кад човек краде срећу тек за који тренутак, на парче, а затим је губи – као ја, онда мало помало постаје груб, постаје злоћа. (Показује себи на груди) Ето ту у мени све кипи... (Гледајући брата Андреја који воза колица.) Ено га Андреј, наш братац... Све су се наде срушиле. Хиљаде људи су дизале звоно, утрошено је много напора и много новаца, а оно одједном падне и разбије се. Одједном, из чиста мира. Ето тако и Андреј...

АНДРЕЈ: Кад ће се најзад они у кући смирити. Толика ларма...

ЧЕБУТИКИН: Скоро. (Гледа на сат.) Ово је старински сат, избија... (Навија сат, он избија.) Прва, друга и пета батерија полазе тачно у један сат.

Пауза.

А ја сутра.

АНДРЕЈ: Заувек?

ЧЕБУТИКИН: Не знам. Можда ћу се вратити за годину дана. Додуше, ђаво би га знао... свеједно ми је... Чује се како негде у даљини свирају на харфи и виолини.

АНДРЕЈ: Опустеће град. Као кад би га покрили звоном, као што покривају јело.

Пауза.

Нешто се десило синоћ пред позориштем; сви говоре о томе, а ја ништа не знам.

ЧЕБУТИКИН: Ништа. Глупости. Сољони је почео да задиркује барона, овај је плануо и увредио Сољонија, свршило се на томе да га је Сољони морао позвати на двобој. (Гледа на сат.) Чини ми се да је већ време... У пола један, у државној шумици, ено у оној што се види одавде, тамо преко реке... Бум-бум. (Смеје се) Сољони је

пишет. Вот шутки шутками, а уж у него третья дуэль.

МАША: У кого?

ЧЕБУТЫКИН: У Соленого.

МАША: А у барона?

ЧЕБУТЫКИН: Что у барона?

Пауза.

МАША: В голове у меня перепуталось... Все-таки, я говорю, не следует им позволять. Он может ранить барона или даже убить.

ЧЕБУТЫКИН: Барон хороший человек, но одним бароном больше, одним меньше – не все ли равно? Пускай! Все равно!

За садом крик: "Ау! Гон-гон!"

Подождешь. Это Скворцов кричит, секундانت. В лодке сидит.

Пауза.

АНДРЕЙ: По-моему, и участвовать на дуэли, и присутствовать на ней, хотя бы в качестве врача, просто безнравственно.

ЧЕБУТЫКИН: Это только кажется... Ничего нет на свете, нас нет, мы не существуем, а только кажется, что существуем... И не все ли равно!

МАША: Так вот целый день говорят, говорят... (Идет.) Живешь в таком климате, того гляди, снег пойдет, а тут еще эти разговоры... (Остана-вливаясь.) Я не пойду в дом, я не могу туда ходить... Когда придет Вершинин, скажете мне... (Идет по аллее.) А уже летят перелетные птицы... (Глядит вверх.) Лебеди, или гуси... Милые мои, счастливые мои... (Уходит.)

АНДРЕЙ: Опустеет наш дом. Уедут офицеры, уедете вы, сестра замуж выйдет, и останусь в доме я один.

уобразио да је Љермонтов, и песме чак пише. Него шалу на страну, ово му је већ трећи двобој.

МАША: Ко ме?

ЧЕБУТИКИН: Сољонију.

МАША: А барону?

ЧЕБУТИКИН: Шта барону?

Пауза.

МАША: Све ми се помешало у глави... ипак, велим, не би им требало дозволити. Он може ранити барона, па чак и убити.

ЧЕБУТИКИН: Барон је добар човек, али један барон више или мање – зар није свеједно? Нека! Свеједно.

Иза баште се чују узвици: „Ој-хој! Хон-хон!” Причекаћеш мало. То виче Скворцов, секундонт. Седи у чамцу.

Пауза.

АНДРЕЈ: А по мом мишљењу – и учествовати у двобоју и присуствовати му, макар и као лекар, просто је неморално.

ЧЕБУТИКИН: То се само тако чини... Нас нема, ничега нема на свету, ми не постојимо, него нам се само чини да постојимо... И зар није све свеједно!

МАША: Ето, овако читав дан говоре и говоре... (Полази) Живим у овом поднебљу, сваки час може да падне снег, а још уз то овакви разговори... (Застаје) Не идем у кућу, не могу ја тамо... Кад доне Вершинин, јавите ми. (Иде алејом.) А већ одлећу птице. (Гледа увис) Лабудови или гуске... Миле моје, срећне... (Одлази.)

АНДРЕЈ: Опустеће наша кућа. Отићи ће офицери, отићи ћете ви, сестра ће се удати, а ја ћу остати сам у кући.

ЧЕБУТЫКИН: А жена?

Ферапонт входит с бумагами.

АНДРЕЙ: Жена есть жена. Она честная, порядочная, ну, добрая, но в ней есть при всем том нечто принижающее ее до мелкого, слепого, такового шаршавого животного. Во всяком случае, она не человек. Говорю вам как другу, единственному человеку, которому могу открыть свою душу. Я люблю Наташу, это так, но иногда она мне кажется удивительно пошлой, и тогда я теряюсь, не понимаю, за что, отчего я так люблю ее, или, по крайней мере, любил...

ЧЕБУТЫКИН (встает): Я, брат, завтра уезжаю, может, никогда не увидимся, так вот тебе мой совет. Знаешь, надень шапку, возьми в руки папку и уходи... уходи и иди, иди без оглядки. И чем дальше уйдешь, тем лучше.

Соленый проходит к глубине сцены с двумя офицерами; увидев Чебутыкина, он поворачивает к нему; офицеры идут дальше.

СОЛЕНЬИЙ: Доктор, пора! Уже половина первого. (Здоровается с Андреем.)

ЧЕБУТЫКИН: Сейчас. Надоели вы мне все. (Андрею.) Если кто спросит меня, Андрюша, то скажешь, я сейчас... (Вздыхает.) Охо-хо-хо!

СОЛЕНЬИЙ: Он ахнуть не успел, как на него медведь насел. (Идет с ним.) Что вы кричите, старик?

ЧЕБУТЫКИН: Ну!

СОЛЕНЬИЙ: Как здоровье?

ЧЕБУТЫКИН (сердито): Как масло коровье.

СОЛЕНЬИЙ: Старик волнуется напрасно. Я позволю себе немного, я только подстрелю его, как вальдшнепа. (Вынимает духи и брызгает на руки.) Вот вылил сегодня целый флакон, а они все пахнут. Они у меня пахнут трупом.

ЧЕБУТИКИН: А жена?

Долази Ферапонт с актима.

АНДРЕЈ: Жена је жена. Она је честита, поштена, па и добра, али и поред свега тога има у њој нешто што је снижава до ситне, слепе, тако неке длакаве животиње. У сваком случају она није човек. Говорим вам као пријатељу, као једином човеку коме могу открити своју душу. Ја волим Наташу, то стоји, али понекад ми се она чини страховито вулгарном и онда не знам шта да мислим, не разумем зашто, због чега је толико волим или бар зашто сам је волео...

ЧЕБУТИКИН (устаје): Ја, брате, сутра путујем, можда се никада више нећемо видети, зато да ти дам један савет. Знаш шта – капу на главу, штап у руке и пођи... пођи и иди, иди и не осврћи се. И што даље одеш, утолико боље.

У дубини позорнице пролази Сољони са два официра; спазивши Чебутикина, полази према њему; официри иду даље.

СОЉОНИ: Докторе, време је! Већ је пола један. (Поздравља се с Андреем.)

ЧЕБУТИКИН: Одмах. Додијали сте ми сви. (Андреју) Ако ко пита за мене, Андрјуша, реци да ћу се одмах вратити... (Уздихе) Охо-хо-хо!

СОЉОНИ: „Јадник не стиже да писне, а медвед га већ притисне.“ (Полази за њим) Што сте њете, стари?

ЧЕБУТИКИН: Деде!

СОЉОНИ: Како здравље?

ЧЕБУТИКИН (љутито): Као масло кравље.

СОЉОНИ: Стари се забадава узбунује. Ја ћу се би дозволити само једну ситницу, ја ћу га само убити као шљуку. (Вади парфем и прска се по рукама.) Данас сам потрошио читаву флашицу, а оне још увек заударују. Оне ми заударују на леш.

Пауза.

Так-с... Помните стихи? *А он, мятежный,
ищет бури, как будто в бурях есть покой...*

ЧЕБУТЫКИН: Да. *Он ахнуть не успел, как на
него медведь насел.*

Уходит с Соленым.

Слышны крики: *"Гон! Ау!"* Андрей и Ферапонт
входят.

ФЕРАПОНТ: Бумаги подписать...

АНДРЕЙ (нервно): Отстань от меня! Отстань!
Умоляю! (Уходит с колясочкой.)

ФЕРАПОНТ: На то ведь и бумаги, чтоб их под-
писывать. (Уходит в глубину сцены.)

Входят Ирина и Тузенбах в соломенной шляпе, Ку-
лыгин проходит через сцену, крича: *"Ау, Маши, ау!"*

ТУЗЕНБАХ: Это, кажется, единственный чело-
век в городе, который рад, что уходят военные.

ИРИНА: Это понятно.

Пауза.

Наш город опустеет теперь.

ТУЗЕНБАХ: Милая, я сейчас приду.

ИРИНА: Куда ты?

ТУЗЕНБАХ: Мне нужно в город, затем... прово-
дить товарищей.

ИРИНА: Неправда... Николай, отчего ты такой
рассеянный сегодня?

Пауза.

Что вчера произошло около театра?

ТУЗЕНБАХ (нетерпеливое движение): Через час я
вернусь и опять буду с тобой. (Целует ей руки.)
Ненаглядная моя... (Всматривается ей в лицо.)

Пауза.

Тако је то... Сећате ли се стихова? *"А он,
бунтован, тражи буру, као да бура носи мир..."*

ЧЕБУТКИН: Тако је. *"Јадник не стиже да
писне, а медвед га већ притисне."*

Одлази за Сольонијем.

Чују се узвици: *„Хон! Ој-хој!"* Улазе Андреј и
Ферапонт.

ФЕРАПОНТ: Да потпишете акта...

АНДРЕЈ (нервозно): Остави ме на миру! Остави!
Преклињем те! (Одлази с колицима.)

ФЕРАПОНТ: Ваљда су акта зато да их људи
потписују. (Одлази у дубину позорнице.)

Улазе Ирина и Тузенбах у сламном шеширу. Кули-
гин прелази преко позорнице вичући: *„Уу, Маши,
уу!"*

ТУЗЕНБАХ: Ово је, чини ми се, једини човек у
граду који се радује што одлази војска.

ИРИНА: То је разумљиво.

Пауза.

Наш град ће сада опустети.

ТУЗЕНБАХ: Мила моја, ја ћу се одмах вратити.

ИРИНА: Куда ћеш?

ТУЗЕНБАХ: Имам посла у вароши, затим... да
испратим другове.

ИРИНА: То није истина... Николају, зашто си
данас тако расејан?

Пауза.

Шта се то синоћ догодило пред позориштем?

ТУЗЕНБАХ (с нестрпљивим гестом): За један сат
ја ћу се вратити и опет ћу бити с тобом. (Љуби
јој руке.) Не могу да те се нагледам... (Загледа је у

Уже пять лет прошло, как я люблю тебя, и все не могу привыкнуть, и ты кажешься мне все прекраснее. Какие прелестные, чудные волосы! Какие глаза! Я увезу тебя завтра, мы будем работать, будем богаты, мечты мои оживут. Ты будешь счастлива. Только вот одно, только одно: ты меня не любишь!

ИРИНА: Это не в моей власти! Я буду твоей женой, и верной, и покорной, но любви нет, что же делать! (Плачет.) Я не любила ни разу в жизни. О, я так мечтала о любви, мечтаю уже давно, дни и ночи, но душа моя, как дорогой роуль, который заперт и ключ потерян.

Пауза.

У тебя беспокойный взгляд.

ТУЗЕНБАХ: Я не спал всю ночь. В моей жизни нет ничего такого страшного, что могло бы испугать меня, и только этот потерянный ключ терзает мою душу, не дает мне спать. Скажи мне что-нибудь.

Пауза.

Скажи мне что-нибудь...

ИРИНА: Что? Что?

Кругом все так таинственно, старые деревья стоят, молчат... (Кладет голову ему на грудь.)

ТУЗЕНБАХ: Скажи мне что-нибудь.

ИРИНА: Что? Что сказать? Что?

ТУЗЕНБАХ: Что-нибудь.

ИРИНА: Полно! Полно!

Пауза.

ТУЗЕНБАХ: Какие пустяки, какие глупые мелочи иногда приобретают в жизни значение, вдруг ни с того ни с сего. По-прежнему смеешься над ними, считаешь пустяками, и все же идешь и чувствуешь, что у тебя нет сил остановиться. О, не будем говорить об этом! Мне

лице.) Већ је пет година како те волим, а још увек не могу да се навикнем и ти ми изгледаш све лепша и лепша. Како лепа, дивна коса! Какве очи! Сутра ћу те одвести одавде, ми ћемо радити, бићемо богати, оживеће моји снови. Ти ћеш бити срећна. Само једно смета, само једно: ти ме не волиш!

ИРИНА: То није у мојој власти! Ја ћу ти бити жена, и верна и покорна, али љубави нема, шта да се ради! (Плаче) Ја нисам ниједанпут у животу волела. О, ја сам тако сањала о љубави, сањам већ одавно, дању и ноћу, али моја је душа као скупочени клавир који је закључан, а кључ изгубљен.

Пауза.

Очи су ти тако узнемирене.

ТУЗЕНБАХ: Целе ноћи нисам спавао. У мом животу нема ничег тако страшног што би ме могло уплашити и само овај изгубљени кључ кида ми душу, не да ми да спавам. Реци ми што год.

Пауза.

Реци ми што год...

ИРИНА: Шта? Шта?

ТУЗЕНБАХ: Реци ми било шта..

ИРИНА: Шта? Шта да ти кажем? Шта?

ТУЗЕНБАХ: Шта било.

ИРИНА: Немој! Немој!

Пауза.

ТУЗЕНБАХ: Какве ситнице, какве глупе ситнице понекад у животу почињу много да значе, одједном, без икаквог разлога. Ти им се и даље смејеш, сматраш их за багателу, па ипак идеш и осећаш да немаш снаге да се зауставиш. О, не говоримо о томе! Ја сам весео. Чини ми се као

весело. Я точно первый раз в жизни вижу эти ели, клены, березы, и все смотрит на меня с любопытством и ждет. Какие красивые деревья и, в сущности, какая должна быть около них красивая жизнь!

Крик: *"Ау! Гон-гон!"*

Надо идти, уже пора... Вот дерево засохло, но все же оно вместе с другими качается от ветра. Так, мне кажется, если я и умру, то все же буду участвовать в жизни так или иначе. Прощай, моя милая... (Целует руки.) Твои бумаги, что ты мне дала, лежат у меня на столе, под календарем.

ИРИНА: И я с тобой пойду.

ТУЗЕНБАХ (тревожно): Нет, нет! (Быстро идет, на аллее останавливается.) Ирина!

ИРИНА: Что?

ТУЗЕНБАХ (не зная, что сказать): Я не пил сегодня кофе. Скажешь, чтобы мне сварили...

(Быстро уходит.)

Ирина стоит задумавшись, потом уходит в глубину сцены и садится на качели. Входит Андрей с колясочкой, показывается Ферапонт.

ФЕРАПОНТ: Андрей Сергеич, бумаги-то ведь не мои, а казенные. Не я их выдумал.

АНДРЕЙ: О, где оно, куда ушло мое прошлое, когда я был молод, весел, умен, когда я мечтал и мыслил изящно, когда настоящее и будущее мое озарялись надеждой? Отчего мы, едва начавши жить, становимся скучны, серы, неинтересны, ленивы, равнодушны, бесполезны, несчастны... Город наш существует уже двести лет, в нем сто тысяч жителей, и ни одного, который не был бы похож на других, ни одного подвижника ни в прошлом, ни в настоящем, ни одного ученого, ни одного художника, ни мало-мальски заметного человека, который возбуждал бы зависть или страстное желание подражать ему. Только едят, пьют, спят, потом умирают... ро-

да први пут у животу видим ове смрче, јаворове, брезе и све ме радознало гледа и чека. Како је лепо ово дрвеће и како би, у ствари, поред њега живот морао бити леп!

Узвици: *„Ој-хој! Хон-хон!"*

Морам поћи, време је... Ево, ово се дрво осушило, па ипак се заједно с другима љуља на ветру. Тако се и мени чини: ако умрем, ипак ћу учествовати у животу на неки начин. Збогом, мила моја... (Љуби јој руке) Твоје исправе које си ми дала леже на мом столу, под календаром.

ИРИНА: И ја ћу с тобом.

ТУЗЕНБАХ (уплашено): Не, не! (Брзо полази, застаје у алеји.) Ирина!

ИРИНА: Шта је?

ТУЗЕНБАХ (не зна шта да каже): Данас нисам пио кафу. Реци да ми скувају...

(Брзо одлази.)

Ирина стоји замишљена, затим одлази у дубину позорнице и седа на љуљашку. Улази Андреј с колицима; појављује се Ферапонт.

ФЕРАПОНТ: Андреју Сергејевичу, акта нису моја, него званична. Нисам их ја измислио.

АНДРЕЈ: О, где је она, куда је отишла моја прошлост, кад сам био млад, весео, паметан, кад сам сањао и размишљао тако префињено, када ми је нада обасјавала садашњост и будућност? Зашто ми, тек што почнемо да живимо, постајемо досадни, безбојни, неинтересантни, лењи, равнодушни, бескорисни, несрећни... Наш град постоји већ двеста година, има сто хиљада становника, а нема ниједног човека који не би личио на остале, ниједног јунака ни у прошлости ни у садашњости, ниједног научника, ниједног уметника, ниједног иоле истакнутог човека који би изазивао завист или страсну жељу да човек пође за његовим примером. Само једу

дятся другие, и тоже едят, пьют, спят и, чтобы не отупеть от скуки, разнообразят жизнь свою гадкой сплетней, водкой, картами, сутяжничеством, и жены обманывают мужей, а мужья лгут, делают вид, что ничего не видят, ничего не слышат, и неотразимо пошлое влияние гнетет детей, и искра божия гаснет в них, и они становятся такими же жалкими, похожими друг на друга мертвецами, как их отцы и матери... (Ферапонту сердито.) Что тебе?

ФЕРАПОНТ: Чего? Бумаги подписать.

АНДРЕЙ: Надоел ты мне.

ФЕРАПОНТ (подавая бумаги). Сейчас швейцар из казенной палаты сказывал... Будто, говорит, зимой в Петербурге мороз был в двести градусов.

АНДРЕЙ: Настоящее противно, но зато когда я думаю о будущем, то как хорошо! Становится так легко, так просторно; и вдали забрезжит свет, я вижу свободу, я вижу, как я и дети мои станем свободны от праздности, от квасу, от гуся с капустой, от сна после обеда, от подлого тунеядства...

ФЕРАПОНТ: Две тысячи людей померзло будто. Народ, говорит, ужасался. Не то в Петербурге, не то в Москве – не упомяну.

АНДРЕЙ (охваченный нежным чувством): Милые мои сестры, чудные мои сестры! (Сквозь слезы.) Маша, сестра моя...

НАТАША (в окне): Кто здесь разговаривает так громко? Это ты, Андрюша? Софочку разбудил. Il ne faut pas faire du bruit, la Sophie est dormee deia. Vous etes un ours. (Рассердившись.) Если хочешь разговаривать, то отдай колясочку с ребенком кому-нибудь другому. Ферапонт, возьми у барина колясочку!

ФЕРАПОНТ: Слушаю. (Берет колясочку.)

АНДРЕЙ (сконфуженно): Я говорю тихо.

пију, спавају, затим умиру... рађају се други и они опет једу, пију, спавају, и да не би отупели од досаде, чине овај живот разноликим помоћу гадних сплетака, ракије, карата, парница, жене варају мужеве, а мужеве лажу, праве се да ништа не виде, ништа не чују, неодољиво банални утицај притискује децу, искра божја се гаси у њима и она постају исто онакви јадни мртваци, потпуно слични једни другима, као и њихови оцеви и мајке... (Ферапонту, љутито.) Шта хоћеш?

ФЕРАПОНТ: Шта? Да потпишете акта.

АНДРЕЈ: Досадио си ми.

ФЕРАПОНТ (пружајући му акта): Малочас ми је причао вратар из пореске управе... Кажу, вели, да је зимус у Петрограду био мраз од двеста степени.

АНДРЕЈ: Садашњост ми је одвратна, али зато, кад помислим на будућност – тако ми је добро! Тако ми је лако, осећам се да нисам везан; у даљини почиње да свиће и ја видим слободу, видим како се ја и моја деца ослобађамо нерада, кваса, гушчјег печења на подварку, спавања после ручка, подлог паразитског живота...

ФЕРАПОНТ: Каже да се две хиљаде људи смрзло. Свет се, вели, био престравио. Било је то у Петрограду, а можда у Москви – не сећам се.

АНДРЕЈ (обузет нежношћу): Миле моје сестре, дивне моје сестре! (Кроз сузе.) Маша, сестро моја...

НАТАША (на прозору): Ко то ту тако гласно разговара? Ко си ти, Андрјуша? Пробудићеш Софицу. Il ne faut pas faire du bruit, la Sophie est dormire deja. Vous etes un ours. (Љутито) Ако хоћеш да разговараш, дај колица са дететом неком другом. Ферапонте, узми колица од господина!

ФЕРАПОНТ: Разумем. (Узима колица.)

АНДРЕЈ (збуњено): Ја говорим тихо.

НАТАША (иза прозора, мазећи свог синчића): Бо-

НАТАША (за окном, лаская своего мальчика): Бобик! Шалун Бобик! Дурной Бобик!

АНДРЕЙ (оглядывая бумаги): Ладно, пересмотрю и, что нужно, подпишу, а ты снесешь опять в управу...

Уходит в дом, читая бумаги; Ферापонт везет колясочку.

НАТАША (за окном): Бобик, как зовут твою маму? Милый, милый! А это кто? Это тета Оля. Скажи тете: здравствуй, Оля!

Бродячие музыканты, мужчина и девушка, играют на скрипке и арфе; оз дому выходят Вершинин, Ольга и Анфиса и с минуту слушают молча; подходит Ирина.

ОЛЬГА: Наш сад, как проходной двор, через него и ходят, и ездят. Няня, дай этим музыкантам что-нибудь!..

АНФИСА (подаёт музыкантам): Уходите с богом, сердечные. (Музыканты кланяются и уходят.) Горький народ. От сытости не заиграешь. (Ирине.) Здравствуй, Ариша! (Целует ее.) И-и, деточка, вот живу! Вот живу! В гимназии на казенной квартире, золотая, вместе с Олюшкой - определил господь на старости лет. Отродясь я, грешница, так не жила... Квартира большая, казенная, и мне цельная комнатка и кроватка. Все казенное. Проснусь ночью и – о господи, матерь божия, счастливей меня человека нету!

ВЕРШИНИН (взглянув на часы): Сейчас уходим, Ольга Сергеевна. Мне пора.

Пауза.

Я желаю вам всего, всего... Где Мария Сергеевна?

ИРИНА: Она где-то в саду. Я пойду поищу ее.

ВЕРШИНИН: Будьте добры. Я тороплюсь.

АНФИСА: Пойду и я поищу. (Кричит.) Машенька, ау!

ба! Несташни Боба! Невальали Боба!

АНДРЕЙ (разгледа акта): У реду, прегледаћу и потписаћу шта треба, а ти ћеш однети у управу...

Улази у кућу читајући акта. Ферапонт гура колица у дубину баште.

НАТАША (иза прозора): Бобо, како ти се зове мама? Мили мој, мили! А ко је то? То је тета Оља. Реци тети: здраво, Оља!

Музиканти–скитнице, мушкарац и девојка, свирају на виолини и харфи; из куће излазе Вершинин, Олга и Анфиса и за неки часак ћутке слушају; прилази им Ирина.

ОЛЬГА: Наша башта је као пролазно двориште, кроз њу свако пролази – и пешке и колима. Дадод, дај штогод тим музыкантима.

АНФИСА (даје новац музыкантима): Идите с богом, пријатељи. (Музиканти се клањају и одлазе.) Јадни људи! Сит човек неће овако свирати. (Ирини) Здраво, Ирина!(Љуби је) Да знаш, дете моје, како ја живим! То је живот! У гимназији, у државном стану, заједно с Ољом – даде ми бог у старе дане. Никад ја, грешница, нисам тако живела... Стан је велики, државни, а ја имам засебну собицу и свој кревет. Све је државно. Кад се пробудим ноћу - о, господе, мајко божја, нико срећнији од мене!

ВЕРШИНИН (гледа на сат): Сад треба да кренемо, Олга Сергеевна. Време ми је.

Пауза.

Желим вам све најлепше... Где је Марија Сергеевна?

ИРИНА: Она је негде у башти. Идем да је потражим.

ВЕРШИНИН: Будите тако добри. Журим се.

АНФИСА: Идем и ја да је потражим. (Виче) Машењка, уу!

Уходит вместе с Ириной в глубину сада.

А-у, а-у!

ВЕРШИНИН: Все имеет свой конец. Вот и мы расстаемся. (Смотрит на часы.) Город давал нам что-то вроде завтрака, пили шампанское, городской голова говорил речь, я ел и слушал, а душой был здесь, у вас... (Оглядывает сад.) Привык я к вам.

ОЛЬГА: Увидимся ли мы еще когда-нибудь?

ВЕРШИНИН: Должно быть, нет.

Пауза.

Жена моя и обе девочки проживут здесь еще месяца два; пожалуйста, если что случится или что понадобится...

ОЛЬГА: Да, да, конечно. Будьте покойны.

Пауза.

В городе завтра не будет уже ни одного военного, все станет воспоминанием, и, конечно, для нас начнется новая жизнь...

Пауза.

Все делается не по-нашему. Я не хотела быть начальницей и все-таки сделалась ею. В Москве, значит, не быть...

ВЕРШИНИН: Ну... Спасибо вам за все. Простите мне, если что не так... Много, очень уж много я говорил – и за это простите, не поминайте лихом.

ОЛЬГА (утирает глаза): Что ж это Маша не идет...

ВЕРШИНИН: Что же еще вам сказать на прощание? О чем пофилософствовать?... (Смеется.) Жизнь тяжела. Она представляется многим из нас глухой и безнадежной, но все же, надо сойтись, она становится все яснее и легче, и, по видимому, не далеко время, когда она станет

Одлази заједно с Ирином у дубину баште.

Уу, уу!

ВЕРШИНИН: Све има свој свршетак. Ето, и ми се растајемо. (Гледа на сат.) Град нам је приредило закуску, пили смо шампањца, градоначелник нам је одржао говор, ја сам јео и слушао, али душа ми је била овде, код вас... (Гледа наоколо по башти.) Навикао сам се на вас.

ОЛЬГА: Хоћемо ли се још икад видети?

ВЕРШИНИН: По свој прилици – нећемо.

Пауза.

Моја жена и обе девојчице остаће овде још једно два месеца; молим вас, ако се што деси, ако им штогод затреба...

ОЛЬГА: Па да, наравно. Будите без бригае.

Пауза.

Сутра у граду неће бити више ниједног официра, све ће постати успоменом и за нас ће, наравно, почети нов живот...

Пауза.

Све се догађа против наше воље. Ја нисам хтела да постанем директорка, па ипак сам постала. Значи да никад нећу бити у Москви...

ВЕРШИНИН: Е... Хвала вам на свему... Опростите ми ако сам вам се нешто замерио... Много сам, и сувише много говорио – и то ми опростите, не поминајте ме по злу.

ОЛЬГА (брише сузе) Што Маша не долази...

ВЕРШИНИН: Шта да вам још кажем на разанку? О чему да филозофирам мало?... (Смеје се) Живот је тежак. Он многим изгледа мрачан и безизлазан, па ипак, треба признати, он постаје све светлији и лакши и, изгледа, није далеко време када ће постати сасвим светао. (Гледа на сат) Време ми је! Човечанство је раније било заокупљено ратовима, испуњавало свој живот по-

совсем ясной. (Смотрит на часы.) Пора мне, пора! Прежде человечество было занято войнами, заполняя все свое существование походами, набегами, победами, теперь же все это отжило, оставив после себя громадное пустое место, которое пока нечем заполнить; человечество страстно ищет и, конечно, найдет. Ах, только бы поскорее!

Пауза.

Если бы, знаете, к трудолюбию прибавить образование, а к образованию трудолюбие. (Смотрит на часы.) Мне, однако, пора...

ОЛЬГА: Вот она идет.

Маша входит.

ВЕРШИНИН: Я пришел проститься... Ольга уходит немного в сторону, чтобы не помешать прощанию.

МАША (смотрит ему в лицо) Прощай... (Продолжительный поцелуй.)

ОЛЬГА: Будет, будет...

Маша сильно рыдает.

ВЕРШИНИН; Пиши мне... Не забывай! Пусти меня... пора... Ольга Сергеевна, возьмите ее, мне уже... пора... опоздал... (Растроганный, целует руки Ольге, потом еще раз обнимает Машу и быстро уходит.)

ОЛЬГА: Будет, Маша! Перестань, милая...

Входит Кулыгин.

КУЛЫГИН (в смущении): Ничего, пусть поплачет, пусть... Хорошая моя Маша, добрая моя Маша... Ты моя жена, и я счастлив, что бы там ни было... Я не жалею, не делаю тебе ни одного упрека... вот и Оля свидетельница... Начнем жить опять по-старому, и я тебе ни одного слово, ни намека...

МАША (сдерживая рыдания): У лукоморья дуб

ходима, најездама, победама, сад свега тога нема, остала је само огромна празнина коју за сад немамо чиме да попунимо; човечанство страшно тражи и, наравно, наћи ће. Ах, само да нађе што пре!

Пауза.

Знаете, кад би се марљивости могла додати образованост, а образованости – марљивост... (Гледа на сат.) Мени је већ време....

ОЛГА: Ево је, долази.

Улази Маша.

ВЕРШИНИН: Дошао сам да се опростим. Олга се измиче мало у страну да им не смета на раданку.

МАША (гледа га у лице): Збогом... (Дуг пољубац.)

ОЛГА: Доста, доста...

Маша гласно јеца.

ВЕРШИНИН: Пиши ми... Сећај ме се! Пусти ме ... време је... Олга Сергејевна, узмите је, мени је већ... време. Закаснио сам... (Дирнут, љуби руке Олги, затим још једанпут грли Машу и брзо излази.)

ОЛГА: Доста, Маша! Престани, драга моја...

Улази Кулигин.

КУЛИГИН (збуњен): Ништа, нека се исплаче... Мила моја Маша, добра моја Маша... Ти си моја жена и ја сам срећан ма шта се десило... Ја се не жалим, ништа ти не пребацујем... ето и Оља је сведок... Хајде да почнемо живети опет по старом, од мене нећеш чути ни једне једине речи, ниједне алузије...

зеленый, золата цепь на дубе том... золата цепь на дубе том... Я с ума схожу... У лукоморья... дуб зеленый...

ОЛЬГА: Успокойся, Маша... Успокойся... Дай ей воды.

МАША: Я больше не плачу...

КУЛЬГИН: Она уже не плачет... она добрая...

Слышен глухой далекий выстрел.

МАША: У лукоморья дуб зеленый, золата цепь на дубе том... Кот зеленый... дуб зеленый... Я путаю... (Пьет воду.) Неудачная жизнь... Ничего мне теперь не нужно... Я сейчас успокоюсь... Все равно... Что значит у лукоморья? Почему это слово у меня в голове? Путаются мысли.

Ирина входит.

ОЛЬГА: Успокойся, Маша. Ну, вот умница... Пойдем в комнату.

МАША (сердито): Не пойду я туда. (Рыдает, но тотчас же останавливается.) Я в дом уже не хожу, и не пойду...

ИРИНА: Давайте посидим вместе, хоть помолчим. Ведь завтра я уезжаю...

Пауза.

КУЛЬГИН: Вчера в третьем классе у одного мальчугана я отнял вот усы и бороду... (Надевает усы и бороду.) Похож на учителя немецкого языка... (Смеется.) Не правда ли? Смешные эти мальчишки.

МАША: В самом деле похож на вашего немца.

ОЛЬГА (смеется): Да.

Маша плачет.

ИРИНА: Будет, Маша!

КУЛЬГИН: Очень похож...

МАША (задржавајући јецање): На игалу зелен хрост, а на хросту золатан ланац... а на хросту золатан ланац... Ја лудим... На игалу... зелен хрост...

ОЛГА: Умири се, Маша... Умири се... Дaj јој воде.

МАША: Ја више не плачем...

КУЛИГИН: Она више не плаче... она је добра...

Из даљине чује се потмули пуцањ.

МАША: На игалу зелен хрост, а на хросту золатан ланац... Зелен мачак... зелен хрост... Све сам побркала... (Пије воде) Промашен живот... Ништа ми сад не треба... Сад ћу се умирити... Свеједно... Шта значи на игалу? Зашто ми се та реч врти по глави? Бркају ми се мисли.

Улази Ирина.

ОЛГА: Умири се, Маша. Ето, видиш како си паметна... Хајдемо у кућу.

МАША (љутито): Нећу ја тамо. (Јеца, али се одмах савлада) Ја у кућу више не улазим и нећу ни сада...

ИРИНА: Хајде да поседимо заједно, макар и ћутали. Ја сутра путујем...

Пауза.

КУЛИГИН: Јуче сам у трећем разреду одузео једном дечку ове бркове и браду... (Ставља себи бркове и браду.) Личим на наставника немачког језика... (Смеје се) Зар не? Смешна су та деца.

МАША: Збиља личиш на нашег Немца.

ОЛГА: (смеје се): Да.

Маша плаче.

ИРИНА: Доста, Маша!

КУЛИГИН: Јако личим...

Входит Наташа.

НАТАША (горничной): Что? С Софочкой посидит Протопопов, Михаил Иванович, а Бобика пусть покатает Андрей Сергеевич. Столько хлопот с детьми... (Ирине.) Ты завтра уезжаешь, Ирина – такая жалость. Останься еще хоть недельку. (Увидев Кулыгина, вскрикивает; тот смеется и снимает усы и бороду.) Ну вас совсем, испугали! (Ирине.) Я к тебе привыкла и расстаться с тобой, ты думаешь, мне будет легко? В твою комнату я велю переселить Андрея с его скрипкой – пусть там пилит! – а в его комнату мы поместим Софочку. Дивный, чудный ребенок! Что за девчурочка! Сегодня она посмотрела на меня своими глазками и – *"мама"*!

КУЛЫГИН: Прекрасный ребенок, это верно.

НАТАША: Значит, завтра я уже одна тут. (Вздыхает.) Велю прежде всего срубить эту еловую аллею, потом вот этот клен. По вечерам он такой страшный, некрасивый... (Ирине.) Милая, совсем не к лицу тебе этот пояс... Это безвкусица. Надо что-нибудь светленькое. И тут везде я велю понасажать цветочков, цветочков, и будет запах... (Строго.) Зачем здесь на скамье валяется вилка? (Проходя в дом, горничной.) Зачем здесь на скамье валяется вилка, я спрашиваю? (Кричит.) Молчать!

КУЛЫГИН: Разошлась!

За сценой музыка играет марш; все слушают.

ОЛЬГА: Уходят.

Входит Чебутикин.

МАША: Уходят наши. Ну, что ж... Счастливый им путь! (Мужу.) Надо домой... Где моя шляпа и тальма...

КУЛЫГИН: Я в дом отнес... Принесу сейчас. (Уходит в дом.)

ОЛЬГА: Да, теперь можно по домам. Пора.

Долази Наташа.

НАТАША (собарици): Шта? Са Соњицом ће остати Протопопов, Михаило Иванович, а Бобу нека провоза Андреј Сергејевич. Колико је посла с том децом... (Ирини) Ирина, ти сутра одлазиш – баш ми је жао. Остани још бар недељу дана. (Угледа Кулигина и врисне; овај се смеје и скида бркове и браду.) Идите с милим богом, ала сте ме уплашили! (Ирини) Ја сам се на тебе навикла; мислиш да ми је лако да се растанем с тобом? Наредићу да у твоју собу преселе Андреја с његовом виолином – нека тамо шкрипи! – а у његову собу сместићемо Соњицу. Дивно, мило дете! Слатка девојчица! Данас ме је погледала својим очицама и рекла „мама”.

КУЛИГИН: Дивно дете, то је истина.

НАТАША: Дакле, од сутра сам овде сама. (Уздише) Наредићу пре свега да се посеку смрче у овој алеји, затим ево овај јавор... Увече тако ружно изгледа... (Ирини.) Мила моја, теби страшно стоји тај појас... Тако је неукусан. Треба нешто светло. А ту свуда наредићу да се засади цвеће, цвеће, оно ће мирисати... (Строго) Откуд ту на клупи виљушка? (Идући у кућу, собарици.) Откуд ту на клупи виљушка, питам ја? (Виче) Куш!

КУЛИГИН: Навила се!

Иза позорнице музыка свира марш; сви слушају.

ОЛЬГА: Одлазе.

Улази Чебутикин.

МАША: Одлазе наши. Шта ћемо... срећан им пут! (Мужу) Треба ићи кући... Где су ми шешир и огртач?

КУЛИГИН: Унео сам их у кућу... Донећу одмах.

ОЛЬГА: Да, сад можемо свако својој кући. Време је.

ЧЕБУТЫКИН: Ольга Сергеевна!

ОЛЬГА. Что?

Пауза.

Что?

ЧЕБУТЫКИН: Ничего... Не знаю, как сказать вам... (Шепчет ей на ухо.)

ОЛЬГА (в испуге): Не может быть!

ЧЕБУТЫКИН: Да... такая история... Утомился я, замучился, больше не хочу говорить... (С досадой.) Впрочем, все равно!

МАША: Что случилось?

ОЛЬГА (обнимает Ирину): Ужасный сегодня день... Я не знаю, как тебе сказать, моя дорогая...

ИРИНА. Что? Говорите скорей: что? Бога ради! (Плачет.)

ЧЕБУТЫКИН: Сейчас на дуэли убит барон.

ИРИНА: Я знала, я знала...

ЧЕБУТЫКИН (в глубине сцены садится на скамью). Утомился... (Вынимает из кармана газету.) Пусть поплачут... (Тихо напевает.) Та-ра-ра-бумбия... сижу на тумбе я... Не все ли равно!

Три сестры стоят, прижавшись друг к другу.

Маша. О, как играет музыка! Они уходят от нас, один ушел совсем, совсем навсегда, мы останемся одни, чтобы начать нашу жизнь снова. Надо жить... Надо жить...

ИРИНА (кладет голову на грудь Ольге): Придет время, все узнают, зачем все это, для чего эти страдания, никаких не будет тайн, а пока надо жить... надо работать, только работать! Завтра я поеду одна, буду учить в школе и всю свою жизнь отдам тем, кому она, быть может, нужна. Теперь осень, скоро придет зима, засыплет

ЧЕБУТИКИН: Олга Сергејевна!

ОЛГА: Шта је?

Пауза.

Шта је?

ЧЕБУТИКИН: Ништа... Не знам како да вам кажем... (Шапће јој на уво)

ОЛГА (уплашено) Није могуће!

ЧЕБУТИКИН: Да... тако вам је то... Уморио сам се, измучио, нећу више да говорим... (Мрзовољно) Уосталом, свеједно!

МАША: Шта се догодило?

ОЛГА (грли Ирину): Данас је страшан дан... Не знам како да ти кажем, драга моја...

ИРИНА: Шта је? Говорите брже: шта је? За име божје! (Плаче.)

ЧЕБУТИКИН: Малочас је у двобоју погинуо барон.

ИРИНА (тихо плаче): Знала сам, знала сам...

ЧЕБУТИКИН (у дубини позорнице седе на клупу): Уморио сам се... (Вади из цепа новине) Нека се исплачу... (Тихо певуши) Тара-ра бумбија... на клупи седим ја... Није ли све свеједно!

Три сестре стоје приљубљене једна уз другу.

МАША: О, како свира музыка! Они одлазе од нас, један је отишао сасвим, сасвим, заувек, ми ћемо остати саме да започнемо живот изнова... Треба живети... Треба живети...

ИРИНА (спушта главу Олги на груди): Доћи ће време кад ће сви сазнати чему све то, чему те патње, неће бити никаквих тајни, а донде треба живети... треба радити, само радити! Сутра ћу отпутовати сама, учићу децу у школи и сав свој живот даћу онима којима је он, можда, потребан. Сада је јесен, скоро ће доћи зима, завејаће

снегом, а ја буду работати, буду работати...

ОЛГА (обнимает обеих сестер): Музыка играет так весело, бодро, и хочется жить! О, боже мой! Пройдет время, и мы уйдем навеки, нас забудут, забудут наши лица, голоса и сколько нас было, но страдания наши перейдут в радость для тех, кто будет жить после нас, счастье и мир наступит на земле, и помянут добрым словом и благословят тех, кто живет теперь. О, милые сестры, жизнь наша еще не кончена. Будем жить! Музыка играет так весело, так радостно, и кажется, еще немного, и мы узнаем, зачем мы живем, зачем страдаем... Если бы знать, если бы знать!

Музыка играет все тише и тише; Кулыгин, веселый, улыбающийся, несет шляпу и тальму, Андрей везет другую колясочку, в которой сидит Бобик.

ЧЕБУТЫКИН (тихо напевает): Тара... ра... бумбия... сижу на тумбе я... (Читает газету.) Все равно! Все равно!

ОЛГА: Если бы знать, если бы знать!

Занавес

нас снег, а ја ћу радити, радити...

ОЛГА (грли обе сестре): Музыка свира тако весело, чило, и човек је тако жељан живота! О, боже мој! Проћи ће време и ми ћемо отићи заувек, људи ће нас заборавити, заборавиће нам лица, гласове, неће знати колико нас је било, али ће се наше патње претворити у радост за оне који ће живети после нас, срећа и мир завладаће на земљи и људи ће поменути лепом речју и благословити оне који живе сада. О, миле сестре, наш живот још није свршен... Хајде да живимо! Музыка свира тако весело, тако радосно и, чини ми се, још мало – и ми ћемо сазнати зашто живимо, зашто патимо... Да нам је знати то, да нам је знати!

Музыка свира све тише и тише; Кулигин, весело, насмешен, доноси шешир и огртач. Андреј гура колица у којима седи Боба.

ЧЕБУТИКИН (тихо певуши): Тара... ра... бумбија... на клупи судим ја... (Чита новине) Свеједно! Свеједно!

ОЛГА: Да нам је знати, да нам је знати!

Завеса
